

TRACTATUS

DE

Legibus & Consuetudinibus

Regni ANGLIÆ,

Tempore Regis Henrici secundi
Compositus,

Justitiæ gubernacula tenente illustri viro

RANULPHO de GLANVILLA,

Juris Regni & antiquarum consuetu-
dinum eo tempore peritissimo.

Et illas solum Leges continet & con-
suetudines secundum quas placitatur in
Curia Regis ad Scaccarium & coram
Justiciariis ubicunque fuerint.

Cum diversis Manuscriptis nuper examinatis:

Et duplici Indice; uno Alphabetico in principio
Libri; Altero Capitulorum in fine.

LONDON, Printed by J. Streater, H. Twyford, and E.
Fletcher, the Assigns of R. Astin and E. Astin Esquires.
And are to be Sold by G. Sawbridge, J. Place, J. Bellin-
ger, W. Place, T. Basset, R. Pawlet, C. Wilkinson, T.
Dring, W. Jacob, C. Harper, J. Symery, J. Paul,
J. Leigh, An. Dñm. M. DC. LXXIII.

TRACTATUS

De Constitutione

Regni Angliæ

Tempore Regis Ricardi

Primi

Præfatus hæc tractatus

RANOLDUS DE CANTUAR

Joannis Regni & antiquarum consuetudinum

divinorum

Et illa Johanne

fructibus & redditibus

Curia Regis & eorum

officiis

Cum diversis Maneribus

Arduis & facibus

liberis & capite

LONDON, Printed by J. Stansfeld

Printer, the assignee of the

And are to be sold by

at the

at the

To the Reader

THis Book heretofore Printed,
and now Reprinted by His
Majesties Printers for the
Law, is offered to the Publick,
whereto it may be very Serviceable.
It hath been of great Use to the Stu-
dents of the Law and still keeps its
Reputation, being well accepted, when-
ever Quoted in any of the Kings Ma-
jesties Courts of Record at Westmin-
ster. Concerning which that Fa-
mous Oracle of the Law, the Lord
Coke in his Preface, to the Tenth
Part of his Reports, Gives us this
Testimony: Concerning Glanvill.

To the Reader.

He Wrote in the Reign of Hen-
ry the Second : And what he
was, it appeareth (continues he)
in my Preface to my 8th. Book,
a History in my Opinion
worthy the Reading : Thus
He ; and we, refer you to the same,
as being ascertained, you will not but
believe him. It is not for us to
pretend to add to its Reputation ; fur-
ther than by well Printing, which we
Hope we have Performed to Satisfac-
tion, and in such manner as shall de-
serve thanks from the Buyers.

Farewel.

Secunda

Secunda Tabula.

A. g. 15, 38.	Adrowson li. 2, ca. 13.
A Torney Lib. 1.	li. 6, cap. 17.
ca. 12.	li. 7, ca. 9.
lib. 7. cap. 2.	Artaint li. 2, ca. 19.
lib. 11. cap. 1. 3.	Ayde li. 3, ca. 1. 6.
Amerciament li. 1, ca.	li. 6, ca. 8.
30 32.	Admensurament li. 6.
li. 9. ca. 10. 11.	ca. 1. 17.
li. 10. ca. 5. 12.	Age li. 6, ca. 17.
li. 13. ca. 10. 38.	li. 7, ca. 9.
li. 14, ca. 1.	li. 13, ca. 2, 11, 13.
A ffie lib. 1, 31.	150 16, 38.
li. 2, ca. 6.	li. 14. ca. 1.
li. 9, ca. 13.	A bbe li. 6, ca. 17.
li. 4. ca. 1.	li. 9. ca. 1.
li. 10, ca. 9. 11, 18.	li. 11, ca. 5.
li. 13, ca. 1, 2, 7, 9.	li. 13, ca. 5.
	A lop

Tabula.

Adoption li. 7, ca. 1.	li. 3, ca. 1.
Avowrie li. 7, ca. 3.	li. 6, ca. 11
li. 12, ca. 24.	li. 8, ca. 9
Adminittr ^r li. 7. c. 6.	li. 10, ca. 5.
Appeal li. 7, ca. 9.	li. 13, ca. 10
li. 14. ca. 1, 3.	li. 14, ca. 1.
An jour & wast li. 7. c.	Bastard li. 6, ca 17
17.	li. 7, ca. 1, 12, 15,
Ad terminum qui præ-	16
terit li. 10, ca. 9.	Bastardie li. 7, ca. 14,
Admenturatio pasturæ	li. 13, ca. 11
li. 12, ca. 13.	Burgh english li. 7 ca. 3
Ayd Roy li. 12, ca. 20,	9
li. 13, ca. 11.	Baron & feme li. 7, ca. 5,
Abridgment li. 12. ca.	li. 9, ca. 1.
24	li. 11, ca. 3
Affise per default li. 13,	Burning li. 14, ca. 4
ca. 8	Burgage li. 13, ca. 11
Affise novæ disseisinæ	Bailie li. 11, ca. 1
li. 13, ca. 8, 32, 33, 38.	Briefe li. 12, ca. 24.
Aff. de Mordeancester	C.
li. 13, ca. 11, 12,	
13, 14, 15, 16.	
Aff. de Distr ^r præsent-	¶ Corone li. 1, ca. 2,
ment li. 13, ca. 18.	31, 32
B.	li. 7, ca. 17
	li. 10, ca. 13, 15, 16
	li. 13, ca. 11, 15
¶ Battaile li. 2, ca. 3.	li. 14, ca. 1, 2, 3, 6
li. 3,	Chal-

Tabula.

- Challenge li. 1, ca. 9.
li. 2, ca. 12.
li. 13, ca. 7.
- Countie li. 1, ca. 30.
li. 12, ca. 9, 23.
- Courts li. 1, ca. 30.
li. 8, ca. 3, 9, 11.
li. 9 ca. 8 11, 1
li. 10 ca. 1, 8, 1
li. 11, ca. 1.
li. 12, ca. 1, 6, 7, 8.
li. 12, ca. 25.
- Coffes li. ca. 32.
- Count en droit patent
li. 2, ca. 3.
- Cofinage li. 2, ca. 6.
li. 13, ca. 11.
- Consuetudines & ser-
vic' li. 2, ca. 8.
li. 9, ca. 9.
li. 12, ca. 9, 15.
- Customes & services
li. 9, ca. 1.
- Count li. 4, ca. 6.
li. 6, ca. 8.
li. 12, ca. 24.
- Court christie li. 4, c. 9.
li. 7, ca. 7, 15, 18.
li. 10, ca. 12.
- li. 12, ca. 25.
- Cause de remov' plee
li. 6, ca. 8.
li. 12, ca. 1, 7.
- Chiefe mesuage li. 6,
ca. 17.
- Contra formam colla-
tionis li. 7, ca. 1.
- Custome li. 7, ca. 3, 9.
li. 9, ca. 8.
- Court baron li. 9. ca. 1.
11.
- Citie li. 9. ca. 11.
- Contract li. 10 ca. 8.
14.
- Condition li. 10. ca. 8.
18.
- Chiefe Justice li. 12,
ca. 25.
- Conclusio li. 13, 12.
- Counter pleedegoli 13
ca. 13.
- Common li. 13, ca. 36.
- Chattels li. 13. ca. 38.
- D.
- Droit li. 2, ca. 3, 6, 7,
8, 10, 12, 15, 16, 17,
19, 20.
li. 8,

Tabula.

li. 8, ca. 9	Dos de dore li. 6, ca.
li. 9, ca. 13	Devorce li. 6, ca. 17
li. 12, ca. 1, 3, 5, 7, 24	Dower ex assensu li. 6,
li. 13, ca. 9, 10, 12, 30	ca. 17
Droit dadvowson li. 1,	Deuise li. 7, ca. 1
ca. 3	li. 12, ca. 17, 20
li. 4, ca. 2	Dissent li. 7, ca. 1,
Droit patent li. 1, ca. 3,	li. 10, ca. 14
7	Domus rem. fit Cu-
Droit dower li. 6, ca. 5	siam quam li. 8, ca. 1
Dower li. 1, ca. 3	Disclaim li. 10, ca. 8
li. 6, ca. 1, 2, 4, 6, 8, 9,	Derived li. 10, ca. 13
11, 13, 16, 17	li. 12, ca. 17
li. 9, ca. 2	li. 13, ca. 38
li. 10, ca. 3	
li. 12, ca. 20	E.
Debt li. 1, ca. 3	Essoyne li. 1, ca. 10, 11,
li. 7, ca. 5, 9	12, 14, 16, 18, 20, 32
li. 10, ca. 1, 2, 4, 5, 6,	23, 26, 27, 28, 29, 32
8, 9, 12	lib. 2, ca. 1, 3, 12, 15,
li. 12, ca. 10	16
li. 13, ca. 15, 30	li. 3, ca. 4, 6
Dimages li. 1, ca. 32	li. 4, ca. 3
Disseigne presentment	li. 5, ca. 3
li. 4, ca. 1	li. 11, ca. 3, 5
li. 13, ca. 11, 20, 21	lib. 1, 3, ca. 8, 11, 13,
Distresse li. 9, ca. 8	19, 38
li. 10, ca. 3	li. 14, ca. 1
li. 11, ca. 4	

Eslev

Tabula.

Election li. 3, c. 3	Feme covert li. 6, ca. 3
Emfranchisement l. 5, ca. 5	Feme li. 14, ca. 1, 3
Entry li. 6, ca. 4	Feoffments li. 7, ca. 1, 3
Enheritance ou pur- chafe li. 7, c. 1	Frankmarriage li. 7, c. 1, 18
Eichest li. 7, ca. 1, 12	li. 9, ca. 2
li. 12, ca. 3, 5	
li. 16, 17	Frankalmoigne li. 12, c. 3, 25
Executors li. 7, ca. 4	
Eschever li. 8, ca. 3	Fornication li. 7, ca. 12
Enfant li. 9, ca. 1	Fealtie li. 7, ca. 18
li. 13, ca. 2, 8, 11, 15	li. 9, ca. 1
li. 14, ca. 1	Fines li. 8, c. 1, 2, 3, 5, 7
Evesque li. 9, ca. 1	li. 13, ca. 11
Entre congeable li. 10, c. 18	Fine en autre court que le suit li. 9, ca. 3
Ex gravi querele li. 10, ca. 17	Faux jugement li. 8, c. 9
	Faux recoüy li. 11, c. 3
Esoppell li. 12, ca. 24	Forfaiture li. 9, ca. 1
li. 13, ca. 17	li. 13, ca. 11, 30
Enquest li. 13, ca. 18	li. 14, ca. 1
Estate probanda li. 13, ca. 31	Felonie li. 10, ca. 15, 17
	Fine levie li. 11, ca. 1
Enditement li. 14, ca. 1	Fee de chival, li. 12, c. 3
F.	First & wares li. 14, c. 3
¶ Fine facto li. 3, ca. 31	Forger faits li. 14, ca. 7
li. 8, ca. 3, 4	G.
Fait li. 5, ca. 5	¶ Grand cape li. 1, ca. 7, 13
li. 10, 12	Grand

Tabula.

Graund affise li. 2, ca. 6.	li. 13, ca. 8.
li. 9, ca. 6, li. 13, ca. 25.	Homicide li. 14, ca. 2, 3.
Garr' de chfes li. 3, ca. 5.	Hue & cry li. 14, ca. 3.
Gavelkind li. 7, ca. 1.	I.
Garranty li. 7, ca. 2, 3, li. 9, ca. 4.	¶ Jour. lib. 1, ca. 6.
li. 10, ca. 1 5.	Judgement li. 1, ca. 9.
Gard li. 7, ca. 9, 10, 12.	li. 2, 3, 18.
li. 9, ca. 1, 4.	li. 3, ca. 1.
Gardien li. 7, ca. 10.	li. 4, ca. 1.
Graunt Roy li. 8, ca. 9.	li. 5, ca. 3, 4.
Garrantie dattorney li. 11, ca. 1.	li. 13, ca. 15.
	li. 14, ca. 1.
H.	Imprisonment li. 1, ca. 32.
¶ Heir li. ca. 1 7.	Indicavit li. 4, ca. 10.
li. 7, ca. 34, 7.	Justices itineꝛ li. 9, ca. 11.
Homage li. 7, ca. 1, 3.	Justices li. 12, ca. 19.
12, 18.	Juris utru li. 12, ca. 25.
li. 9, ca. 12, 3, 4.	li. 13, ca. 23, 24.
Heire petigrue li. 7, ca. 3.	Iohn de Jerusalem lib. 11, ca. 5.
Havot li. 7, ca. 5.	L.
Homagio capiend' li. 9, ca. 5.	¶ Ley li. 1, ca. 9.
Habere facias seisinam li. 8, ca. 8.	li. 10.

Tabula:

li. 10, ca. 5.	Measure li. 14, ca. 7
Libertate probanda li. 1, ca. 4.	Money li. 14, ca. 7
Laacney li. 10, ca. 13	N.
Limitation li. 13, ca. 3.	¶ Neifric li. 1, ca. 3
	32 Nonsuit li. 1, ca. 32
	li. 5, ca. 3
M.	li. 13, ca. 38
	Nonten' li. 3, ca. 1
¶ Mortmain lib. 6, ca. 17	Nativo habendo li. 5, ca. 1
Mortuary li. 7, ca. 5	li. 13, ca. 9, 11
Marriage li. 7, ca. 9, 12,	Nufauunce li. 1, ca. 3,
li. 9, ca. 4	li. 9, ca. 11
1. Mordaunc' li. 7, ca. 9	li. 13, ca. 34, 35
32 li. 9, ca. 6	Ne injufte vexes li. 12,
12. li. 10, ca. 9	ca. 9, 10
9. li. 13, ca. 2, 3, 4, 8, 27,	
11. 30	P.
19. Mortgage li. 10, ca. 6, 8	¶ Proces li. 1, ca. 7
25. li. 13, ca. 26, 27	li. 3, ca. 6
Murum li. 10, ca. 3.	li. 4, ca. 9
lib. Misnomer li. 12, ca. 24	li. 6, ca. 8, 10
1. 5. Major li. 13, ca. 13	li. 10, ca. 3, 8
Minor li. 13, ca. 12	li. 11, ca. 4
Mayheme li. 14, ca. 1	Petit cape li. 1, ca. 2 1
Metalles li. 14, ca. 2	Procea vers vic' li. 1,
ca. 9 Murder li. 14, ca. 3	ca. 30
	Pledge
i. 10.	

Tabula.

Pledge li. 1, ca. 31, 32	Q.
li. 5, ca. 3	¶ Quod ei de fore' de-
li. 10, ca. 3, 4, 5	vant statute li. 1
li. 13, ca. 38	c. 6
li. 14, ca. 1, 3	Quare impedit li. 6,
Payne li. 2, ca. 3	c. 17
Prohibition li. 2, ca. 7	¶ Quod permittat li. 12,
li. 4, ca. 14	c. 14
Prohibition al Judge	R.
li. 12, ca. 21	
Prohibition al partie	¶ Return vic' li. 1, ca. 30
li. 12, ca. 22	li. 2, ca. 12
Presentment li. 4, c. 10	Recoverie in value li. 3,
Pone li. 5, ca. 1, li. 6,	ca. 8
ca. 7	li. 6, ca. 11
Parols li. 7, ca. 1	Roy li. 3, ca. 6
Partition li. 7, ca. 1	li. 7, ca. 16, 17
Parceners li. 7, ca. 3	li. 8, ca. 11
li. 9, ca. 2	li. 9, ca. 11
li. 13, ca. 11	li. 14, ca. 8
Putage li. 7, ca. 12	Reliefe li. 7, ca. 9, 10
Parden Roy li. 7, ca. 19	li. 9, ca. 1, 3, 4, 6, 8
Primer seisin li. 9, ca. 6	Reservation li. 7,
Purpresture li. 9, c. 11,	ca. 10
12	li. 8, ca. 2
Plegiis acquiteand' li. 10, c. 5	Record' Cuf li. 8, ca. 9
10, c. 5	Reorde li. 8, ca. 9, 11
Pilgrimage li. 13, c. 3	Reasonable ayde pur
Pardon li. 14, ca. 2	reliefe li. 9, ca. 1
	Rex

Tabula.

Reasonable ayde lib.9. Serement li.10.c.12
cap.8. lib.12.c.7.

Rationabilibus divisio li.14.c.1
lib.9.c.13. Sum. ad War. l.10
li.12.ca.16. c.16

Rent tenure li.12 Services li.12.c.3
ca.4

Rect' de rationabil' par-
te li.12.c.5.

Replevin l.12
c.12.15

Recoverabil' part' bo-
norum l.12.c.20

Release lib.14.c.1

Rape l.14.c.3,6

Roberie l.14.c.6

S

¶ Sommons li.1.ca.6

Saver default li.1.
cap.7,16

Suretie lib.5.c.1

Socage li.7.c.9,11

Seignr. del court partie
al suite l.8.c.3

Suertie de peace li.10
c.5

T

¶ Treason li.1.c.2
l.14.c.1

Testament l.2.c.3.
l.7.c.5,6.

l.12.c.20

Trial li.2.c.6.

li.5.c.4

l.7.c.9,13,14

l.8.c.5.

l.10.c.5,9

l.13.c.15

l.14.c.1

Tenant per curtesie

l.7.c.18.

Templers l.11.c.5

Tolt li.12.c.7

Terms l.13.c.9

Treasure trove l.14
cap.2.

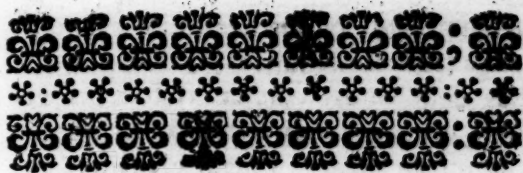
A

Tenant

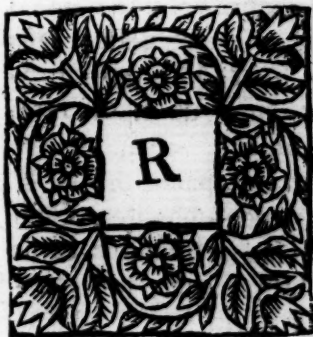
Tabula.

Tenant li.14.cap.2	Voucher li.3.ca.1.
Theft li.14.cap.8.	li.3.ca.3.
	li.3.ca.4.
V	li.3.cap.7.
¶ Vicount lib. 1.c.3.	li.6.ca.10,11.
	30. li.13.c.30,38.
lib.4.ca.5.	Villenage l.5.c.1,3,4.
li.7.ca.17.	Villein li.13.ca.11.
li.9.ca.10.	Ufe li.10.ca.18.
li.12.ca. 8,9, 12,15,	Vadium l.10. ca. 7,8.
	18. Usury li.7.ca.16.
lib.14.c.8.	li.10.ca.3.8.
View li.2.1.	
li.13.ca.7.	W
Utlaw li.2.ca.3.	¶ Warr.die li.2.ca.8.

Finis Tabulæ.

PROLOGVS.

Egiam Potestatem non solum armis contra rebelles & gentes sibi Regnoque insurgentes oportet esse decoratam, sed & legibus, ad subditos & populos pacifice regendos, decet esse ornatam, ut utraque tempora Pacis & Belli Gloriosus Rex noster ita feliciter transigat, ut infrenatorum & indomitorum dextra fortitudinis, elidendo superbiam,

PROLOGUS.

& humilium, & mansuetorum æquitatis
virga moderando justitiæ, tam in hos-
tibus debellandis semper victoriosus ex-
istat, quam in subditis tractandis æqualis
jugiter appareat. Quam eleganter au-
tem, quam strenue, quam callide, hostium
obviando malitiis, excellentissimus Rex
noster hostilitatis tempore armata exer-
cuerit militiam: nemini venit in dubium
cum jam in omnem terram exierit laus
ejus, & in omnes fines Orbis terræ mag-
nalia ejus. Quam juste, quam discrete,
& quam misericorditer, erga subditos
suos tempore pacis ipse pacis amator &
auctor, se habuerit, non ambigitur. Cum
tante æquitatis sit suæ celsitudinis curia,
ut in ea nullus judicum, tam attri-
tæ frontis, tam temerariæ sit præsumpti-
onis quia justitiæ tramite aliquatenus au-
deat declinare, aut veritati ullatenus
præsumat contrarie. Ibi enim pauperem
non opprimit adversarii potentia, nec a
limitibus judiciorum propellit quenquam
amicorum favor, aut gratia. Legibus
nam-

P R O L O G U S.

namque Regni & consuetudinibus de ratione introducti & diu obtentis, & quod laudabilius est talium virorum (licet subditorum) Rex noster non dedignatur consilio, quos morum gravitate peritia juris & Regni consuetudinibus suæ sapientiæ & eloquentiæ prærogativa, aliis novit præcellere, & ad causas mediante justitia decidendas, & lites dirimendas, nunc severius, nunc mitius agendo, prout viderint expedire, ipsis rerum argumentis, comperit cum ratione promptissimos. Leges namque Anglicanas licet non scriptas Leges appellari, non videtur absurdum (cum hoc ipsum Lex sit quod Principi placet, & Legis habet vigorem) eas scilicet, quas super dubiis in consilio definiendis, Procerum quidem consilio, & Principis accedente autoritate constat esse promulgatas. Si enim ob scripturæ solummodo defectum Leges minime censerentur, majoris (procul dubio) auctoritatis robur, ipsis Legibus videretur accommodare scriptura, quam vel de-

P R O L O G U S.

cernentis æquitas, vel ratio statuentis, Leges autem & jura Regni scripto universaliter concludi, nostris temporibus omnino quidem impossibile est, cum propter scribentium ignorantiam, tum propter earum multitudinem confusam: verum sunt quædam in curia generalia, & frequentius usitata, quæ scripto commendare non mihi videtur præsumptuosum, sed & plerisque perutile, & ad adjuvand² memoriam admodum necessarium. Harum itaq; pertic² quandam, in scripta redigere decrevi, stilo vulgari, & verbis curialibus utens, ex industria, ad notitiam comparandam eis qui hujusmodi vulgaritate minus sunt exercitati. Ad quorum evidentiam præsens opus libris & capitulis sequentibus distinxî.

¶ *Hic*

¶ *Hic incipit Liber Primus de placitis, quæ pertinent ad Curiam Regis.*

Capitulo I.

* **P**lacitorum, aliud est criminale, aliud civile. Item placitorum criminalium, aliud pertinet ad Coronam Domini Regis, aliud ad Vicecomitem Provincium. Ad coronam Domini Regis pertinent ista.

Cap. 2.

* Crimen quod iu Legibus dicitur crimen læsæ Majestatis, ut de nece vel seditione personæ Domini Regis vel Regni, vel exercit. occultatio inventi thesauri fraudulosa, placita de pace Domini Regis infracta, homicidium, incendium, roberia, raptus, crimen falsi, & siq sunt similia. Quæ scilicet crimina ultimo puniuntur supplicio, aut membrorum truncatione. Excipitur crimen furti, qd' ad vicecomitem pertinet, & in comita-

Liber Primus.

Cognitio
furti detra-
hantur vice-
comiti sta-
tuto magna
Carta, c. 17.

tibus placitatur & terminatur, ad vicecomi-
tem etiam pertinet per defectum Domino-
rum cognoscere de medietis, de verberibus,
de plagis etiam, nisi accusator adjiciat de
pace Domini Regis infracta.

Cap. 3.

* Placitum civile aliud in Curia Dom.
Regis tantum placitatur & terminatur aliud
ad vicecomites Provinciarum pertinet. In
curia Dom. Regis, habent ista tractari &
terminari placitum de Baronis, placitum
de advocacionibus Ecclesiarum. Quæstio
status, placitum de dotibus unde mulieres ip-
sæ nil penitus perceperunt. Quærela de fine
facto in Curia Domini Regis non observa-
to, de homagiis faciendis, & releviis reci-
piendis, de purpresturis, placitum de debitis
laicorum. Et ista quidem placita solummo-
do super proprietate rei, prodita sunt: de illis
autem que superpossessione loquuntur, &
per recognitiones placitantur & terminan-
tur inferius loco suo dicetur.

Cap. 4.

* Ad vicecomites pertinent ista, Placitum
de reſto de liberis tenementis per breve Do-
mini Regis, ubi curia Dominorum probatur
de

Liber Primus.

de recto defecisse, quod qualiter fieri debeat : inferius suo loco dicitur.

* Placitum de nativis, sed per breve Domini Regis.

Cap. 5.

* Cum clamat quis Dom. Regi aut ejus Justiciis de feodo aut de libero tenemento suo si fuerit quærela talis, quod debeat vel Dominus Rex velit in Curia sua deduci: tunc is qui quæritur tale breve de summonitione habebit.

Cap. 6.

¶ Rex vicecomiti salutem, precipe A. quod sine dilatione reddat B. unam hidam terræ in villa illa unde idem B. quæritur quod prædictus A. ei deforceat: & nisi fecerit summone eum per bonos summonitores quod sit ibi coram me vel Justiciariis meis in crastino post octabas clausi pasche apud locum illum, ostensurus quare non fecerit. Et habeas ibi summonitores & hoc breve. Teste Ranulpho de Glanvilla apud Clarindon.

Cap. 7.

* Summonitus autem ad diem præfixum aut venit aut non, aut nuntium, aut effonium mittit: aut neutrum. Si neque venit, neque mittit:

Liber Primus.

mittit : adversarius ejus qui petit adversus eum, die statuta coram Justitiis appareat & se adversus eum liti offerat : et ita in Curia per tres dies expectabit. Si vero nec quarta die venerit apparentibus summonitoribus, & offerentibus, se bene eum summonuisse, & idem probare se offerentibus juxta considerationem Curiae : iterum per aliud Breve summonebitur per intervalla quindecim dierum ad minus. Et erit Breve ut veniat responsurus tam super capitali placito: quam super eo quod ad primam summonitionem non venit. Et ita tribus summonitionibus sub hac forma emissis : Si non ad tertiam summonitionem venerit, neque miserit, capietur tenementum in manum Domini Regis; & ita per quindecim dies remanebit. Et si infra illos quindecim dies non venerit : adversario ejus adjucabit seifina, ita quod de cætero non audietur, nisi super proprietate per Breve Domini Regis de resto. Si vero infra illos dies quindecim venerit: volens replegiare tenementum, precipietur ei, quod ad quartum diem veniat, & habebit quod de jure habere debet : & ita poterit seifinam recuperare si venerit. Si vero ad tertiam summonitionem venerit, & præmissas summonitiones recognoverit,

noverit, statim amittit seisinam nisi dies sal-
vare possit per Dominum Regis Warran-
tum, & per Breve quod incontinenti osten-
dat,

Cap. 8.

¶ Rex Justic' salutem, warrantizo B. qui
fuit apud illum locum per præceptum me-
um illo die, in servitio meo, & ideo coram
vobis eo die assis nōstris interesse non po-
tuit, & vobis mando quod pro absentia sua
illius diei eum non ponatis in defaltam, nec
in aliquo sit perdens. T. &c.

Cap. 9.

¶ Si summonitiones omnes negaverit :
pro qualibet jurabit duodecima manu : & si
unus jurator. die statuta defecerit: aut perso-
na alicujus eorum juste excipi possit sine re-
cuperatione alterius juratoris eadem hora
seisinam suam amittit propter defaltam. Si
vero sufficienter juratum fuerit, eo die de
placito respondebit.

Cap. 10.

¶ Si ad primum diem non venerit summo-
nitus: sed se effouiaverit, si effonium fuerit
rationabile, recipietur. Et ita tribus vicibus
continue poterit se effoniare. Et quia variis
ex causis cōtingit aliquē se effoniare, & juste,
de

Liber Primus.

de diversis generibus effoniorum videamus.

Cap. II.

Effonium de
resecantisa
idem valet
quod effo-
nium de ma-
lo lecti.

* Effoniorum aliud provenit ex infirmitate aliud aliunde provenit. Item cum ex infirmitate quandoque ex infirmitate veniendi quandoque intervenit ex infirmitate de resecantisa.

Cap. 12.

¶ Summonitus itaque si ad primum diem per infirmitatem veniendi fecerit se effoniare, erit in electione adversarii presentis: vel exigere probationem legitimam illius effonii ab eo effoniatore, eo die vel plegium inveniet, vel fidem dabit, quod ad diem nominatum habebit garrantum suum de illo effonio & ita tribus vicibus continuis poterit se effoniare hoc modo. Et si tertio die non venerit, neque se effoniaverit, tunc confiderabitur quod ad alium diem sit in propria persona, aut pro se sufficientem responsalem mittat ad lucrandum vel perdendum pro eo loco suo, & sic quicunque die statuta suo loco venerit: offerens se defensionis illius cum literis ejus, vel sine literis: Si notum sit eum esse conjunctam personam absentis: pro eo accipietur in Curia ad lucrandum vel perdendum. Si vero ad quartum diem

em post tria effonia venerit, & omnia effonia warrantizaverit ? probabit quodlibet effonium jurejurando propria & unica manu & sic de placito eodem die respondebit. Si ad quartam diem neque venerit, neque responsalem miserit, capietur tenementum in manum Domini Regis misso brevi à curia ad vicecomitem illius provincie ubi tenementum illud est qd' breve est in hæc verba.

Jurejurando
liberatus est
effoniatus
statuto
Marlebr.
Cap. 19.

Cap. 13.

¶ Rex vic' salutem precipio tibi quod sine dilatione capias in manum meam, medietatem terræ de illa villa, quam M. clamat ut dotem suam versus R. de qua placitum est inrer eos in Curia mea, & diem captionis Justiciis meis scire facias. Et summon per bonos summonitores prædict' R. quod sit coram me vel Justiciis meis apud Westmonast. à crastino octabis clausi paschæ, in quindecim dies, auditurus inde judicium suum. Et habeas ibi summonitores & hoc breve T. Ranulpho de Glanvilla apud Westmonasterium, &c. Et præterea precipietur vic' illius provincie, ut effoniatore illos capiat, & tanquam falsarios per hoc breve retineat.

Cap. 14.

¶ Rex vicecomiti salutem, precipio tibi q sine dila-

Liber Primus.

dilatione, diligenter queras per comitatum tuum A. qui falso effoniavit B. versus C. in curia mea, & salvo facias eum custodiri, donec aliud inde habueris præceptum meum T. &c. * Et præterea interim summonebitur principalis reus : quod sit coram Domino Rege, vel Justic' ejus ostensurus quare effoniatores suos non warrantizaverit, & de capitali placito responsurus? Præterea, summonebitur plegius effoniatorum inde per hoc breve.

Cap. 15.

¶ Rex vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores T. quod sit coram me vel Justiciis meis apud Westmon. a clauso paschæ in xv. dies ostensurus quare non habuerit I. coram me apud Westmonasterium die illo ad Warrantum de effonio, quod I. pro eo fecit in curia mea versus M. sicut plegiavit ipsum adhabendum eum. Et habeas ibi summonitores, & hoc breve T. &c.

Cap. 16.

¶ Si vero infra quindecim dies venerit : volens replegiari tenementum, precipietur ei quod sit ad diem nominatum, ut tunc habeat quod habere debet de jure, Et ita si venerit sub plegiatione, se ipsum recuperabit, & retin poterit.

terit. Si omnes summonitiones, & omnia
essonia negaverit, & hoc idem probaverit
juramentis duodecima manu, pro singulis
diebus faciendis, vel si primam summoniti-
onem recognoverit, & tria essonia Warran-
tizaverit & quartum diem per Dominum
Regem Warrantum salvare poterit per bre-
ve scilicet quod incontinenti habeat, sic
quoque poterit seisinam suam retinere. Si
vero infra quindecim dies non venerit, ad
diem proximam adjudicabitur seisina adver-
sario ejus, ita quod ille nunquam audietur
inde nisi per breve Domini Regis de recto.
Mittetur autem adversarius in seisinam illius
tenementi ad vicecomitem per hoc breve.

Consultur
non plegia-
tioni statuto
Regis. E.3.
Anno 9. Ca.
.4.

Cap. 17.

¶ Rex vicecomiti salutem, precipio tibi,
quod sine dilatione seifias M. de tanta terra
in illa villa de qua placitum fuit in curia
mea, inter ipsam & R. quia seisina illius
terræ adjudicata est eidem M. in curia mea
pro defectu R. T. &c.

Cap. 18.

¶ De infirmitate vero de reseantifa, si
quis se essoniare voluerit, hoc tribus vicibus
facere poterit. Dum tamen tertia die ante
datam diem, essoniator essonium suum præ-
sentaverit

Liber Primus,

sentaverit loco competenti, & coram persona idonea. Et si ad tertiam summonitionem non venerit, considerabitur ut videatur utrum infirmitas illa sit languor an non, quod ut fiat precipietur vicecomiti per hoc breve.

Cap. 19.

¶ Rex vicecomiti salutem, precipio tibi quod sine dilatione mittas quatuor legales milites de comitatu tuo, ad videndum si infirmitas. B unde se effoniaverit in curia mea versus R. sit languor vel non. Et si viderint quod sit languor, tunc ponant ei diem à die visionis in unum Annum & unum diem quod sit coram me vel Justic' meis, vel sufficientem responsalem mittat inde responsurum. Et si viderint quod non sit languor, tunc ponunt ei certum diem quo veniat, vel sufficientem responsalem mittat, inde responsurum. Et summane per bonos summonitores; prædictos quatuor milites, quod tunc sint ibi ad testificandum visum suum, & quem diem ei posuerint; & habeas ibi summonitores & hoc breve. T. & c. Notandum etiam quod duo effoniatorez necessarii sunt ad hoc effonium faciendum ad minus.

Cap. 20.

¶ Præterea notandum quod duo prima effonia

sonia possunt esse de infirmitate veniendi & tertium de reseantisa quod si sic evenierit mittetur ad videndum utrum sit languor an non. Si autem duo prima essonia fuerint de reseantisa & tertium de infirmitate veniendi : considerabitur tanquam omnia essent de infirmitate veniendi, quia secundum naturam ultimi essonii semper est judicandum.

Cap. 21.

¶ Si quis aliqua vice responderit in Curia, & illi presenti dies ibi præfixus fuerit, si ad illum diem neque venerit, neque responsalem miserit, capiatur tenementum in manum Domini Regis sine replegiatione, & summonebitur ille, ut veniat auditurus inde iudicium suum ad diem nominatum : & ita si veniat siue non, amittet seisinam propter defaultam, quia de cætero summonitionem diffiteri non poterit, nisi breve Domini Regis incontinenti ostendat, quo diem non servatum salvare possit. Sed licet altera vice in curia responderit, si licite recesserit : ad tria essonia recuperare poterit, nisi pactum aliud inducat. Si vero primo se essoniaverit quis, & secundo, neque venerit, neq; se essoniaverit, præcipietur vic' qd' essoniatores illū attachiet, tanquam falsarium per præscriptum breve.

B

Cap.

Liber Primus.

Cap. 22.

¶ Sciendum autem quod cum quis se effoniat, effoniator poterit se effoniare rationabili effonio : Si quis enim volens se rationabili modo effoniare, & effoniatorem ad se effoniandum transmiserit, & ille obiter in aliquod rationabile impedimentum inciderit, quo minus ad diem statutum venire possit, expectabitur usque in quartum diem, sicuti & Dominus ejus, quod si intra quartum diem venerit, recipietur effoniator ejus, quocunque die venerit & potest salvare dies præteritos, eisdem de causis quibus & Dominus.

Cap. 23.

¶ Poterit etiam si id elegerit se effoniare per alium effoniatorem ipse principalis effoniator ita tamen quod ille secundus effoniator dicat in curia ipsum tenentem (proposito effonio rationabili) detentum, non posse ad illum diem venire nec pro perdere, nec pro lucrari & ad modo se effoniandum illū aliū destinasse, & ipsum effoniatorem in tale impedimentum incidisse: qd' ad illum diem venire non poterit & hoc paratus est præbare secundum considerationem curiæ sic autem recipietur effonium tale, et dabitur etiam ipsi tenenti

tenenti dies per talem effsoniatorem ita quod
affecurabit inde warrantum suum habere ad
talem diem datum & ita ad diem ipsum o-
pertebit ipsum tenentem : principalem ef-
fsoniatorem, warrantizare & ejus effsonium
solito modo probare & primum effsonia-
torem similiter secundum, nisi primo die
ipse met effsonia sua probaverit ad petitionem
adversarii.

Cap. 24.

¶ Si vero post effsonium suum propo-
situm in curia, infra quantum diem venerit
volens, inde agere vel respondere ipse te-
nens, si per effsoniatorem prius fuerit, dies
datus in curia, & pars adversa sic recesserit
a curia, petens nullum habebit inde recupe-
rare quantum ad ipsum diem præteritum.

Cap. 25.

¶ Est & aliud genus effsoniandi & ne-
cessarium cum quis effsoniat de esse ultra
mare : & tunc si recipiatur effsonium : da-
buntur ipsi effsoniato ad minus quadraginta
dies. Si vero ulterius illo, vel alteriusmodi
effsonio rationabili se effsoniaverit, de cætero
solitus cursus servabitur in respectu dando.

Vide statu-
tum vv. Pri-
mi. cap. 43.
de contra-
placitando
huic effsonio.

Liber Primus,

Cap. 26.

¶ Sunt & alia effonia quæ loca fortassis habere possunt ad salvandos illos quatuor dies vel aliquem eorum per quem vel quos expectatur adversarius in Curia. Ut subita aquarum inundatio, aut alius casus repentinus qui prævideri non poterit.

Cap. 27.

* Per servitium Domini Regis item rationabiliter se effoniat quis, & cum in Curia probatur hoc effonium, & admittitur, remanebit loquela sine die, donec constituerit eum ab illo servitio Domini Regis rediisse, unde hi qui assidue sunt in servitio Domini Regis, ut servientes ipsius, hoc effonio non gaudebunt, ergo circa eorum personas observabitur solitus cursus curiæ, & juris ordo. Sed circa prædicta effonia hoc modo distinguendum est. Qui per servitium Domini Regis se effoniari facit aut prius comprehendit eum summonitio unde adversarius eius querit eum ponere in placitum: aut prius ivit in servitium Domini Regis & postmodum est summonitus. Si vero prius fuerit in servitio Domini Regis: & interim de placito summonitus, indistincte verum est, & obtinet quod superius dictum est. Si prius ponitur quis in placitum

placitum, & postea se facit essonari per
servitium Domini Regis, refert utrum is
per mandatum Domini Regis, vel præcep-
tum generale vel speciale, ex necessitate sit
in illo servitio an alias. Si ex præcepto Do-
mini Regis ad illud servitium fuerit vocatus:
tunc quobque idem juris erit quod in superi-
ori casu. Si vero alias ex voluntate, non
ex præcepto Domini Regis in servitium
ipsius de novo se ingesserit, distinguitur
utrum ierit ultra mare in servitium illud: an
citra remanserit. Si ultra mare, dabitur ei
respectus quadraginta dierum ad minus,
quod si infra illos xl. dies non redierit: ob-
servabitur solitus cursus curiæ, & juris or-
do. Et quodocunque in curia apparebit
vel per se, vel per responsalem, oportebit
eum habere breve Domini Regis, ad war-
rantisandum suum essonium de præmissis,
quod incontinenti exhibeat. Si citra mare
fuerit in servitio Domini Regis, tunc in vo-
luntate Justic' Domini Regis erit & in bene-
placito, breviorum terminum dare ei vel
ampliorum secundum quod viderint Do-
mino Regi expediri dum tamen observetur
juris ordo.

Liber Primus.

Cap. 28.

* Contingit præterea aliquem effoniari in curia per infirmitatem qua quis derinetur in eadem villa cum illuc venerit ad placitum suum prosequendum & tunc considerabitur in Curia, quod in crastino veniat, & ita per tres dies continuos expectabitur & ex hac causa respectum trium dierum continuorum habebit qui si tertio die ita se inde effoniaverit : tunc mittentur quatuor milites ad eum, per considerationem curiæ ad videndum utrum sit in tali statu quod possit venire ad curiam an non, & si viderint quod possit, tunc ei precipient quod ad Curiam veniat & ibi faciat quod facere debet. Et si viderint eum non posse venire, & hoc in curia testati fuerint tunc habebit alium diem rationabilem & ita respectum quindecim dierum ad minus.

Cap. 29.

* Est præterea effonium, quod quandoque in curia præsentatur, scilicet de esse in peregrinatione. Sed distinguendum est, utrum is qui taliter se effoniat fuerit positus inde in placitum antequam iter ipsum arripuerit an non, quod si prius summonitionem inde

inde habuerit : observabitur cursus Curiae & juris ordo. Si vero prius inde nullam habuerit summonitionem : tunc iterum distinguendum est, utrum iverit ad Hierusalem an alium locum. Si versus Hierusalem iverit is qui se effoniare fac' : tunc solet ei dari respectus unius anni, & unius diei, ad minus, de aliis vero peregrinationibus solet dari respectus. pro voluntate Domini Regis & bene placito vel ejus Justic', pro longitudine, vel brevitate itineris, prout viderint temperandum.

Cap. 30.

¶ Ponitur autem in breve de summonitione facienda vic' directo, hæc clausula, & habeas ibi summonitores & hoc breve ideoque ab initio querendum est, ad diem datum in Curia, offerente feliti eo qui petit, utrum vicecomes breve & summonitores ibi habeat, an non : si habeat tunc testari summonitione, procedendum erit in placito, (secundum quod præmonstratum est. Si vero illo die præsens non fuerit vicecomes, nec infra quantum diem venerit, usque ad quem diem expectand' est tenens ipse, tunc præcipietur ei iterum per

Liber Primus.

breve Domini Regis, quod tenentem
summoneat de capitali placito, per bre-
ve de secunda summonitione, & quod
ille veniat ostensurus, quare per primum
breve illam summonitionem non fecerit.
Est autem breve de secunda summoniti-
one, continens breve de prima summoniti-
one, & præterea hanc clausulam. Et tu
ipse tunc sis ibi ostensurus quare illam
summonitionem ei non feceris, sicut tibi
præceptum fuit per aliud breve meum,
& habeas ibi hoc breve, & illud aliud
breve. Ad diem autem illum veniens vice-
comes : aut dicit se executum fuisse præ-
ceptum Domini Regis, aut confitebitur
illud non fuisse executum. Si confiteretur
se non fuisse executum, tunc remaneat in
misericordia Domini Regis, & sic ille qui
petit primum diem intelliget amisisse, &
de novo summonendus est ille qui tener.
Si vero dixerit se summonitionem primam,
legitimis summonitoribus faciendam injun-
xisse : & iidem ibi præsentés sunt hoc ip-
sum confitentes : tam vicecomes, quam illi
in misericord' remaneant, si primam summo-
nationem non fecerint, sicut eam facere te-
nebantur. Et primus dies petenti ita erit in-
utilis

utilis. Sin autem illi quos vicecomes summonitores nominaverit presentes sint asserentes hoc eis a vicecomite non fuisse injunctum : tunc distinguendum est utrum vicecomes summonitionem illam eis faciendam injunxerit in Comitatu, sicut semper fieri debet ita quod si ante comitatum presentetur loquela, attachiabitur usque ad comitatum : & tunc plene fiet summonitio, an alio modo. Si in comitatu hoc eis injunxerit, & hoc fuerit recte testatum : illi scilicet summonitores in misericordia remanebunt, quia comitatu in hoc contradicere non possunt. Si vero extra comitatum minus publice quam fieri deberet, hoc eis injunxerit vicecomes, & illi hoc negaverint : ut vicecomes in misericordia remanebit, quod preceptum Domini Regis ut debet non est executus. Hujusmodi enim publici actus, scilicet summonitiones injungere, plegios de clamoribus prosequendis, & de stando ad rectum capere, publice debent celebrari ne si super his quæ preparatoria sunt ad expedienda negotia, fieri posset contentio, ea ipsa esset occasio diutius protrahendi negotia. Si vero ad primum diem summonitores non adsunt asserentes

Liber Primus.

asserentes se legitime fecisse primam summonitionem, & ad primam diem suos habuerint effoniatore, qui & eos effoniaverint & adjecerint quod summonitionem recte fecerint, tunc primus dies petenti judicabitur utilis, & illi in misericordia remanebunt, eo quod ad primum diem non aderant ad testificandum summonitio. sicut eis fuit injunctum, nisi primum diem salvare possint per Domini Regis warrantum. Sed notandum quod excusare legitime se possunt summonitores illi, ad primum diem uterque vel alter, & tunc petenti primus dies similiter adjudicabitur utilis.

Cap. 31.

¶ De absentia tenentis quedam præmissa sunt quæ tunc locum habent, quando tenens ipse sine plegiorum datione, simpliciter est summonitus. Si vero fuerit loquela talis quod tenens ipse plegios invenerit standi ad rectum, & Justic' vel comitatus hoc recordati fuerint (quod contingit in civili negotio, de fine facto in Curia Domini Regis coram Rege vel Justic' ejus non observato, & in novis disseisinis) tunc quidem si tenens ipse

ipse ad primum diem neque venerit, neque se effoniaverit, plegii considerandi sunt in mīa Domini Regis, & super capitali placito, plegii etiam affortiabuuntur, & ita tribus vicibus eo semper absente, in placito illo est procedendum; & si ad tertiam summonitionem non venerit, capietur tenementum ipsum in manum Domini Regis, & retinebitur eodem modo quo prædeterminatum est, plegiis etiam in mīa remanentibus, qui & summonendi sunt quod sint ad certum diem in Curia, audituri inde suum iudicium. Si autem fuerit negotium criminale, ut de pace Domini Regis infracta, tunc secundum iuris ordinem ut in superiori casu erit, & hic procedendum, nisi quia hic restatus si ad tertiam summonitionem non venerit: capietur corpus ejus, plegiis suis remanentibus in misericordia.

Ex statuto Westmonasterii Primi, cap. 44. apparet plura duobus attachmentis exiisse debuisse communi lege, antequam procederetur ad distinctionem.

Cap. 32.

¶ Expeditis his, quæ circa absentiam tenentis frequentius solent accidere, de his quæ de absentia petentis sunt, restat inspicere. Et quidem si ad primum diem non venerit is qui perit, effoniare sese poterit eisdem rationabilibus effoniis, quibus & tenens, & eisdem

eisdem modis. Quod si non venerit, nec se effoniauerit, tunc juxta considerationem curiæ dimittetur tenens sine die si præsens fuerit vel per se vel per alium ut debet. Ita tamen ut petens tale recuperare habeat adversus eum, si iterum inde placitare voluerit, quali modo habeat. Et si iterum placitum illud versus eundem velit movere: quæro quid juris ibi sit, & qualiter punienda sit illius defalta. Ad hoc autem diversi diversis modis respondent. Dicunt enim quidam, quod non nisi custum & expensas, & primum breve amittet loquelam autem non, sed de novo placitum incipiet. Alii dicunt quod loquelam versus adversarium penitus amittet, sine omni recuperatione, & propter curiæ contemptum in misericordia Domini Regis similiter remanebit. Alii dicunt quod in misericordia Domini Regis erit, de cætero & in Regis beneplacito, utrum velit eum ad illud placitum amplius admittere vel restituere, an non, & quando. Hæc autem simpliciter sufficiunt ubi loquela sine plegiatione procedit. Si vero ille qui petit, plegios invenerit de clamore suo prosequendo, & diem suum neque per se neque per alium

alium quemcunque servaverit : tunc is qui
tener dimittetur sine die & petens illud bre-
vel secundum quosdam, & totum custum
amitter, & plegii ejus erunt in misericordia
ut supra. Aut secundum alios loquelam
suam amitter, & plegii, &c. Sed hoc ita ob-
tinet si loquela sit tantummodo sua, quod
sæpius contingit in civilibus negotiis. Ve-
rum si fuerit loquela non tantum sua sed eti-
am Domini Regis, ut in criminali negocio
de pace Domini Regis infracta, tunc quia
loquelam illam non nisi sibi amittere potest,
imo etiā illā proseguī tenetur, corpus ejus
de cætero in prisonam mittetur, & salvo
custodietur : donec appellum suum prose-
qui velit. Et plegii ejus præterea in mīa re-
manebunt.

Cap. 33.

¶ Quandoque contingit utrumque abesse
& tunc in voluntate Domini Regis vel ejus
Justic' erit si volnerint versus utrumque con-
temptum Curiaē, vel falsum clamorem pro-
sequi.

LIBER

LIBER SECUNDUS.

*De his quæ solent contingere circa vel
statim post ingressum litis, & de diraciona-
tione tenementi per duellum vel per magnam
assiam, & de campionibus, & de his quæ
pertinent ad Duellum, vel magnam assiam.*

Capitulo i.

Utroque autem litigan-
tium presenti in Curia
& petente clamante re-
numentum petitum po-
terit tenens petere vi-
sum terræ. Sed ad hoc
ut detur ei inde respec-
tus : distinguitur u-
trum is qui tenet, habeat
plus terræ in villa illa ubi terra illa quæ peti-
tur est, an non. Et si plus ibidem non ha-
buerit, nulla dabitur ei inde dilatio, si
autem plus terræ ibi habuerit : tunc dabi-
tur ei inde respectus, & alius dies ei ponetur
in Curia & cum ita recessum fuerit a Curia,
ad tria essonia rationabilia poterit tenens re-

recuperare de novo, & precipietur vic' illius Provincie ubi tenementum illud est, quod mittat liberos homines de Comitatu suo ad videndam terram illam per hoc breve.

Cap. 2.

¶ Rex vicecomiti salutem, precipio tibi quod sine dilatione mittas liberos homines, & legales, de visineto de illa villa: ad videndum unam hidam terre in villa illa quam N. clamat versus R. & unde placitum est inter eos in Curia mea, & habeas quatuor ex illis, coram me vel Justic' meis, eo die ad testificandum visum suum & quem diem ei posuerunt T. &c.

Cap. 3.

* Post tria essonia rationabilia visum terre comitantia, utroque litigantium iterum apparente in Curia petens ipse loquelam suam & clameum ostendat in hoc modum. Peto versus istum. H. feodum dimidii militis vel duas carucas terre, in illa villa, sicut jus meum, & hereditatem meam, unde pater meus vel avus meus fuit seifirus in dominico suo sicut de feodo, tempore Regis Henrici primi vel post primam coronationem Dom. Regis, & unde cepit comoda ad valentiam quinque solidorum ad minus, ut in bladis & senit &

Liber Secundus.

De visu &
auditu non
exigitur ho-
die iusju-
randnm sta-
tuto vv. pri-
mi, cap. 40.

& aliis commodis : & hoc promptus sum
probare per hunc liberum meum homi-
nem I. & si quid de eo male contigerit,
per illum vel per illum tertium (& quot
voluerit ita poterit nominare, sed unus
tantum vadiabit duellum) qui hoc vi-
dit, vel audivit (vel per alia verba sic)
& hoc paratus sum probare, per hunc li-
berum hominem meum I. cui pater su-
us injunxit in extremis agens, in fide
qua filius tenetur patri, quod si aliquan-
do loquelam de terra illa audiret, hoc
diracionaret sicut id quod pater suus vi-
dit & audivit. Audita vero loquela &
clameo petentis : in electione ipsius te-
nentis erit se versus petentem defendere,
per duellum, vel ponere se inde in magnam
assisam Domini Regis, & petere recogniti-
onem quis eorum majus jus habeat in terra
illa. Si vero per duellum defendere vo-
luerit : tenetur tunc defendere jus ipsius
petentis de verbis in verbum sicut versus
eum ostendit vel per se vel per aliquem ho-
minem alium idoneum. Sed nota quod
postquam duellum inde fuerit vadiatum,
oportebit eum qui tenet terram defendere
per duellum & non de cætero poterit se
inde

inde in assisam ponere. Et post vadiationem duelli, poterit iterum se tribus vicibus rationabiliter effoniare continuis, ex persona sui ipsius. Et aliis tribus vicibus ex persona campionis sui. Factis autem omnibus effoniis quæ recte fieri possunt: antequam duellum inde feriat, necesse habet petens ut in curia appareat, & campionem suum ibi habeat promptum ad pugnandum. Nec sufficiat eum alium tunc demum producere campionem, quam unum eorum super quos posuit diractionem, Neque enim alius pro eo poterit campiare post primam vadiationem. Si vero is qui duellum vadiavit interim pendente lite obierit. Si morte naturali, & hoc fuerit per visnetum declaratum ut semper fieri debet, si de hoc dubiteretur: poterit petens ad unum eorum super quos posuit diractionem suam primo recuperare, vel ad alium idoneum, etiam si nullum alium nominaverit dum tamen inde sit testis idoneus, & sic de novo placitum incipietur. Si vero sua culpa interierit: loquelam ita dominus amittet. Item quero utrum campio ipsius petitoris, alium loco suo possit ponere.

Liber Secundus.

in curia ad faciendam diracionationem, quam ille susceperat loco suo. Equidem secundum jus & consuetudinem Regni antiquam : non licet nisi filium suum legitimum. Et nota quod talis debet esse campio petentis : quod sit & esse possit inde testis idoneus. Nec in propria persona sua licebit ipsi petitori prosequi appellum suum, quia id fieri non potest nisi per testem idoneum audientem, & videntem. Defendens autem defendere se poterit vel per seipsum si voluerit, vel per alium ad hoc idoneum, si per alium se defendere elegerit. Si vero campionem produxerit, & ille interim moriatur quæro quid juris ibi sit. Utrum is qui tenet possit se per alium defendere, an loquelam suam debeat amittere, an tantum seisinam. Hic distinguendum est ut prius. Nota etiam quod campio defendens non poterit loco suo in curia alium ad defensionem illam suscipiendam producere, nisi filium suum legitimum. Contingit autem multociens, quod campio conductitius : in curia producitur pro mercede ad diracionationem faciendam. Et si contra illius personam excipiat pars adversa : dicens
eum

eum minus idoneum propter hoc quod
præmium inde accepit ad diractionatio-
nem illam faciendam. Et hoc paratus
est probare versus eum si id negare vo-
luerit : aut per se, aut per alium, vi-
dentem ubi inde præmium accepit : Super
hoc audietur & remanebit principale du-
ellum. Si vero super hoc convictus fue-
rit & per duellum victus fuerit campio pe-
tentis, tunc Dominus suus loquelam suam
amitteret. Et ille campio tanquam victus, om-
nem legem terræ amitteret. Scilicet quod de
cætero nunquam admittetur in curia ut re-
stis, ad diractionationem pro aliquo alio per
duellum de cætero faciendam pro semetipso
autem, poterit vel corpus suum defendendo,
vel atrocem injuriam sui proprii corporis
prosequendo, ut de Pace Domini Regis in-
fracta. Jus etiam suum versus alium per du-
ellum defendere poterit de feodo & hæredi-
tate sua. Finito antè duello : poena sexaginta
solidorum imminebit victo, nomine recre-
antis. Et præterea legem terræ amitteret. Et si
defensor victus fuerit, Dominus ejus terram
petitam cum fructibus & commodis tem-
pore seisinæ in feodo illo inventis amitteret,
nunquam de cætero in curia inde audiendus.
Ea enim quæ in curia Domini Regis per du-
ellum

Liber Secundus.

ellum semel fuerint terminata negotia, perpetuam habent firmitatem. Et deinde vicecomiti præcipietur, ut victori terram directionatam habere faciat, & eum inde in feifinam mittat, per tale breve.

Cap. 4.

¶ Rex Vicecomiti salutem, precipio tibi, quod sine dilatione seifias M. de una hida terre in illa villa, de qua placitum fuit inter ipsum & R. in curia mea, quia illa hida terre adjudicata est ei in curia mea: per finem duelli. Teste Ranulpho, &c.

Cap. 5.

¶ Et hæc ita si petens obtinuerit in duello. Si vero idem victus fuerit per championem suum victum, tunc tenens quietus clamabitur de ejus clameo sine recuperatione ejusdem petentis. Hæc de duello ubi tenens se per duellum defendere voluerit, vel elegerit contra petentem.

Cap. 6.

¶ Si autem in magnam assisam Domini Regis se ponere maluerit is qui tenet, aut petens similiter se in assisam inde ponet, aut non. Si semel concesserit petens in Curia, quod se inde in assisam se ponet. Et hoc ver-

bo coram Justitijs in banco sedentibus expresserit, de cætero non possit resilire, sed per assisam illam oportebit eum perdere. vel lucrare. Si vero in assisam magnam se ponere noluerit, tunc oportebit eum aliquam causam monstrare quare assisa inter eos inde esse non possit, quemadmodum si fuerint consanguinei, & ex eodem stipite parentele, unde hæreditas ipsa moveretur. Et si hoc petens objecerit : tenens vero hoc ipsum confitebitur aut non. Si vero hoc in Curia concesserit : remanebit eo ipsa assisa, ita quod per verba placitabitur & terminabitur in Curia ipsa negotium, quia tunc legitime inquiretur quis eorum propinquior sit ipsi stipiti, & ita hæres justior. Et per hoc diracionabit jus suum hæres propinquior, nisi adversarius in curia dicere poterit, quare jus suum ille alias vel ad tempus, vel perpetuo amiserit, vel aliquis antecessor suus, veluti si donaverit vel vendiderit, aut escambiaverit, vel alio modo rite alienaverit, aut si per feloniam ille vel antecessores ejus in universum amiserint jus suum unde latius inferiustrahitur. Et sic super aliqua istorum articulorum arrestetur loquela : poterit ex-

C 3

incidenti

Liber Secundus.

incidenti per verba hinc inde proposita, ad duellum recte pervenire. Verum si omnem parentelam inter se, & petentem defenderit is qui se in assisam posuit: Vel saltem quod de eodem stipite non sint de quo moveretur hæreditas, tunc decurrendam est ad communes eorum consanguineos, qui ad hoc vocandi sunt ad curiam, ut per eos disquiratur eorum parentela. Qui si concorditer affirmaverint eos descendisse de eodem stipite, unde moveretur hæreditas eorum super hoc stabitur assertioni. Sed si alter adhuc litigantium pertinaciter contradicat: Decurrendum erit ad vicinetum, cujus cum consanguineis super hoc: omnino acquiescendum est testimonio. Idem quoque fiet si Parentes ipsius inveniantur discordes, quia tunc stabit veredicto vicineti. Facta autem inquisitione, certissime si inventi fuerint & probati ex eodem stipite unde moveretur hæreditas descendisse, cessat quidam assisa, & per verba ut prædixi procedet loquela. Sin autem constiterit curiæ & Justic' Domini Regis contrarium, tunc petens qui hoc objecit, scilicet quod essent de eodem stipite ut assisam malitiose adimeret loquelam

loquelam suam amitteret. Nullo autem interveniente quare affisa esse non debeat : tunc per eam tam finaliter quam per duellum terminabitur negotium.

Cap. 7.

¶ Est autem magna affisa regale quoddam beneficium, clementia Principis de consilio Procerum Populis indultum, quo vitæ hominum & status integritati, tam salubriter consulitur, ut in jure quod quis in libero soli tenemento possidet renuendo duelli casum declinare possunt homines ambiguum. Ac per hoc contingit insperantis & præmaturæ mortis ultimum evadere supplicium, vel saltem perhennis infamie obprobrium illius infesti & invericundi verbi quod in ore victi, turpiter sonat consecutivum. Ex æquitate autem maxima: prodita est legalis ista institutio. Jus enim quod post multas & longas dilationes, vix evincitur per duellum : per beneficium istius constitutionis, commodius & acceleratius expeditur. Affisa enim ipsa tot non expectat effonia, quot duellum ut ex sequentibus liquebit.

Liber Secundus.

per hoc & laboribus hominum parcitur, & sumptibus pauperum. Præterea, quanto magis ponderat in Iudiciis plurium idoneorum testium fides, quam unius tantum: tanto maiore æquitate nititur ista constitutio, quam duellum. Cum enim ex unius iurati testimonio procedat Duellum. Duodecim ad minus legalium hominum exigit ista constitutio iuramenta. Pervenitur autem ad assisā ipsā hoc ordine. Quare is qui se in assisam posuit ab initio, perquiret breve de pace habenda, ne de cetero ab adversario ponatur in placitum per breve, quo prius iater eos placitum fuit de tenemento unde tenens posuit se in assisam.

Cap. 8.

Rex Vicecomiti salutem, prohibe N. ne teneat placitum in Curia sua quod est inrer M. & R. de una hida terræ in illa villa, quam idem R. clamat versus præfatum M. per breve meum, nisi duellum inde vadiatum fuerit, quia M. qui tenens est, posuit se inde in assisam meam, & petit recognitionem fieri, quis eorum majus jus habeat in terra illa. Teste, &c. Si vero placitū fuerit de servitio, unde

unde ille qui tener, ponit se in assisam quod
facere licet : tunc tale erit breve.

Cap. 9.

Rex Vicecomiti salutem prohibe N. ne
teneat placitum in curia sua quod est inter
M. & R. de servitio octo solidorum, & unius
sextarii mellis, & duabus stikis Anguillarum
quæ præfatus M. exigit a præfato R. de ser-
vitio annuo de libero tenemento suo, quod
de eo tenet in illa villa, de quo tenemento
idem R. recognoscit se debere ei octo soli-
dos per annum pro omni servitio, nisi duel-
lum inde vadiatum fuerit, quia R. a quo ser-
vitium exigitur : ponit se inde in assisam
meam, & petit recognitionem utrum inde
debeat per annum octo solidos, pro omni
servitio : vel octo solidos, & insuper unum
sextarium mellis, & duas stikas anguilla-
rum. Teste. &c.

Cap. 10.

Per talia autem brevia, pacem perqui-
rit is qui tener, & in assisam se ponit donec
adversarius ad curiam veniens, aliud breve
perquirat, ut per quatuor legales milites de
comitatu, & de visineto, eligantur duode-
cim milites legales de eodem visineto, qui
super

Liber Secundus.

eo die coram me vel Justiciis meis ad locum illum parati : sacramento recognoscere, utrum R. vel N. majus jus habet in una hida terræ, vel in alia re petita quam prædictus R. qui clamat versus prædictum N. & unde prædictus N. qui rem illam tenet: posuit se in assisam nostram, & petit inde recognitionem quis eorum majus jus habeat in re petita & interim terram illam vel tenementum ipsum unde exigitur servitium: videant & summane per bonos summonitores N. qui rem ipsam tenet quod tunc sit ibi auditurus illam recognitionem.

Cap. 16.

¶ Die autem duodecim militibus præfixa ad recognitionem faciendam, si ve venerit is qui tener si ve non, sine delatione recognitio ipsa procedat. Nec valebit ei essonium quippe cum ejus præsentia non sit necessaria : quin sine eo possit fieri recognitio, cum si præsens esset nil dicere possit quare remaneret, qui jam in curia se in assisam posuit. Secus tamen est de absentia perentis: quia si se essoniaverit, remanet assisa eo die & alius dies dabitur in curia : * Quia perdere potest quis propter defalam

faltam lucrari vero nemo potest omnino
absens.

Cap. 17.

* Procedentem autem affisa ad facien-
dam recognitionem ipsam, aut bene no-
tum est jus ipsum ipsis juratoribus om-
nibus, aut quidam sciunt & quidam ne-
sciunt, aut omnes ignorant. Si nulli eorum
rei veritatem inde sciverint. Et hoc in cu-
ria super sacramentum eorum testati sint
sive fuerint, ad alios decurrendum erit, do-
nec tales inveniantur qui rei veritatem in-
de scierint. Sin autem quadam eorum rei
veritatem sciant, quidam non rejectis igno-
rantibus : alii quidem vocandi sunt ad cu-
riam, donec duodecim ad minus reperian-
tur inde concordēs. Item si quidam eo-
rum dixerint pro uno, quidam pro alio li-
tigantium: adjiciendi sunt alii donec duode-
cim ad minus in alterutram partem con-
corditer acquieverint. Jurare autem quili-
bet eorum debet qui ad hoc vocati sunt
quod non falsum inde dicent nec veritatem
tacebunt scienter ad scientiam autem eo-
rum qui super hoc jurant inde habendam ex-
igitur quod per proprium visum suum &
auditum illius rei habuerint notitiam vel
per

Liber Secundus.

milites : & super eorum sacramentum, fiet electio duodecim. Verum quia si præfens esset tenens ipse, contra aliquem vel aliquos eorum duodecim iuste aliquid forsitan posset excipere, & super hoc in Curia audiretur. De consilio & absenti inde satisfaciendo non tantum duodecim eligentur, sed tot etiam, ut sine omni contradictione & causatione possit absenti cum redierit satisfieri. Excipi autem possunt Juratores ipsi eisdem modis quibus & testes in Curia Christianitatis iuste repelluntur. Præterea notandum quod si venerit is qui se posuit in magnam assisam, licet non omnes illi quatuor milites venerint, de consilio & communi assensu litigantium per unum etiam illorum quatuor militum : poterint illi duodecim milites elegi adhibitis illi duobus vel tribus militibus aliis de eodem comitatu, si in Curia fuerint inventi : licet ad hoc non fuerint vocati : ad maiorem autem cautelam, & ad omnem cavillationem devirandum : solent sex vel plures milites ad Curiam ipsam ad electionem faciendam vocari. Ad hæc autem taliter expedienda, Plus profuit sequi curiæ consilium quam iuris & Curie cursum consuetum servare, unde

de Providentiæ committitur & arbitrio
Domini Regis, vel ejus Justitiis rem istam
utilius & equius temperare.

Cap. 13.

* Potest autem quis se ponere in assisam
de servitio, de terra, & de super de deman-
dis servitii, & de jure advocacionis alicujus
Ecclesiæ, non solum versus extraneum, sed
etiam versus Dominum: scilicet ut cognos-
catur quis eorum videlicet, utrum Dominus
majus jus habeat hanc retinendi in Domini-
co, an vassallus tenendi hanc de eo. Facile
est autem inde formare brevia juxta diversa
negoria.

Cap. 14.

* Facta electione duodecim militum
summonendi sunt illi, ut ad curiam veniant
parati super sacramentum suum dicere quis
eorum scilicet an tenens an petens, majus
jus habeat in sua demanda, Et per tale bre-
ve fiat summonitio.

Cap. 15.

.¶ Rex vicecomiti salutem. Summone per
bonos summonitores, illos duodecim mi-
litres R. & N. & sic de singulis quod fiat
eo

Liber Secundus.

super sacramentum suum dicant uter litigantium majus jus habet in terra petita. Breve autem de quatuor militibus summonendis tale est.

Cap. II.

¶ Rex Vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores, quatuor legales milites de visineto de *Stoke*, quod sint ad clausum Paschæ, coram me vel Justiciis meis apud Westmonasterium ad eligendum super sacramentum suum xii legales milites de eodem visineto: qui melius veritatem sciunt ad recognoscendum super sacramentum suum, utrum M. aut R. majus jus habeat in una hida terræ in *Stoke*, quam M. clamat versus R. per breve meum, & unde R. qui tenens est posuit se in assisam meam & petit recognitionem fieri quis eorum majus jus habet in terra illa, & nomina eorum in breviarum facias. Et summone per bonos summonitores R. qui terram illam tenet: quod tunc sit ibi auditurus illam electionem, & habeas ibi summonitores, &c. T.

Cap. 12.

Ad diem illum poterit se tenens effsoniare, & iterum ad tria rationabilia effsonia recuperare, quod videtur recte posse fieri quia ut in superioribus dictum est, quotiens aliquis in Curia apparuerit, Et ibi facit quod de jure facere debet : iterum de novo ad effsonia sua recuperabit. Sed tunc ita eveniet, vel evenire poterit, qd' tot vel plura effsonia intervenire poterint per magnam assisam, quot per duellum quod premissis non est consonum. Esto enim quod tenens ipse tribus vicibus se possit effsoniare continuis, contra electionem duodecim militum, per quatuor milites faciendam, post tria illa effsonia, eo ad curiam veniente aliquis vel aliqui illorum quatuor militum eodem die se poterint effsoniare. Et si hoc, poterit iterum tenens post eorum effsonia se de novo effsoniare. Et ita vix aut nunquam assisa ad effectum perduceretur. Sed nota quod apparentibus in Curia quatuor militibus die sibi prefixa, paratis duodecim alios eligere, de hoc ex equo prodita est quxdam constitutio, juxta quam de consilio curiæ ita solet res expediri : quod si venerit siue non, is qui tenet : nihilominus per illos quatuor milites

Libor Secundus.

per verba patrum suorum & per talia quibus fidem teneantur habere ut propriis.

Cap. 18.

* Cum autem apparuerint duodecim milites ad recognitionem ipsam faciendam, de rei veritate certi: tunc procedat assisa recognitionis quis eorum vel petens vel teneans majus jus habeat in re petita. * Quod si dixerint ipsum teneantem majus jus inde habere: vel alia dixerint per que sufficienter constet Domino Regi, vel Justic' suis quod idem majus jus habeat in terra petita, tunc quidem per considerationem curiæ dimittetur ipse quietus, à clameo petentis imperpetuum. Ita quod petens ipse, de cætero nunquam inde audietur in Curia cum effectu. Lites enim per magnam assisam Domini Regis legitime decise: nulla occasione rite resuscitantur imposterum. Sin autem per assisam ipsam pro petente fuerit judicatum in curia tunc adversarius suus terram petitam amittere cum fructibus & commoditatibus omnibus in terra ipsa tempore seisine inventis eidem restituendam.

Cap. 19.

* Pena autem in hac assisa temere jurantium

tium ordinata est, & ipsi regali institutioni
elegantè inserta. Si enim ipsi juratores
perjurasse in Curia fuerint legitime convi-
cti, vel in iure confessi omnibus carallis &
rebus mobilibus spoliabuntur, Domino Re-
gi eisdem applicandis; de clementia autem
Principis maxima salvis eis tenementis solis
liberis, præterea in Carcerem detrudentur &
ibi per annum ad minus in prisona detine-
buntur insuper de cætero legem terræ amit-
tentes perpetuam infamiae notam, inde
merito incurrent. Quæ pœna ideo recte in-
stituta est, ut quoslibet ab illicita præstatione
sacramenti in tali casu, coerceat similitudo
supplicii. Notandum etiam quod nunquam
potest duellū ubi assisa nequit esse nec e con-
verso. Mittetur autem petēs si adjudicetur ei
tenementum ad vicecomitē illius Provinciæ
ubi tenementum est, ad seisinam suam recu-
perandam per voc breve.

Cap. 20.

¶ Rex vic' salutē, precipio tibi qd' sine di-
latione seifias N. de una hida terræ in villa
illa quā petit ver^o R. unde idem R. posuit se
in assisam meam quia idem R. diracionavit
D terram

Liber Secundus.

terram illam in curia mea per recognitionem. T. Sc.

Cap. 21.

¶ Si vero reperiantur nulli milites de visineto nec in comitatu ipso qui rei veritatem inde sciant quid juris erit? Num quid eo ipso obtinebit is qui tenet versus petentem? Quod si hoc ita est, ergo petens ipse jus suum si quod inde habuerit amittet super hoc etiam potest procedere dubitatio. Esto enim quod duo vel tres legales homines vel plures sunt dum tamen pauciores sint duodecim, qui se testes hujus rei faciant, & se ad id diracionandum offerunt in Curia si fuerint ejus ætatis, quod per duellum diracionem facere possint: & omnia verba in Curia præsentent per que solet duellum considerari in Curia, nunquid super hoc audietur aliquis eorum quære.

HIC

HIC INCIPIT LIBER TERTIUS.

*De Warrantis & de duobus Dominis
per quorum alterum se advocat petens & per
alterum tenens.*

Capitulo I.

Dico placitandi in Curia qui
observatur, is est quem præ-
diximus quando ejus qui
tenet præsentia solummodo
necessaria est & non alterius,
ad respondendum inde. Exigi-
tur autem tam præsentia alterius quam te-
nentis, si idem dicat in curia, rem petita non
esse suā sed eam tenere ut sibi commodatā,
vel sibi locatā vel in vadium datā, vel
sua custodiā commendatā, vel aliquo alio
modo sibi tamen ut alienā deputatā. At
si rem illam suam dicat esse, sed tamen inde
aliquem warrantum habere, ut ex ej⁹ donati-
one, vel venditione, vel in escambii datione,
vel ex aliqua hujusmodi causa rem ipsam ha-
beat. Si vero dicat in curia, rem suā non esse
sed alienā, tunc ille cujus eam esse dixerit,
summonebitur sed per aliud breve confimi-
le,

Liber Tertius.

le, & sic de novo versus eum incipietur placitum, & cum tandem in Curia apparuerit aut similiter dicet rem suam esse, aut suam non esse. Si vero dicat rem suam non esse, tunc is qui eandem suam fuisse in Curia prius asseruerat, terram illam eo ipso sine recuperatione amittet, & summonebitur ille ut veniat in curia auditurus inde iudicium suum, & sic sive ipse venerit, sive non, seisinam recuperabit adversarius. Cum vero aliquem inde warrantum vocaverit in Curia is qui tenet, tunc rationabilis dies ponetur ei in curia ad habendum ibi Warrantum suum: & ita ad tria essonia de novo recuperare poterit ex persona propria, & ad alia tria ex persona sui Warranti tandem vero apparente eo in Curia qui vocatus est inde warrantus, aut rem illam ei warrantifabit, aut non. Si eam warrantifare voluerit, tunc cum eo omnino placitabitur ita quod de cætero sub ejus persona, omnia quæ ad placitum ipsum exiguntur procedent verum si ante hoc se essoniaverit, per essonium suum non poterit se defendere is qui vocavit eum Warrantum, qui per absentiam suam ponatur in default verum si præsens in Curia de Warranto ei defecerit quem ad Warrantum traxerat tunc inter

ter eos omnino placitabitur ita quod per verba hinc inne proposita, poterit ad duellum inde perveniri, siue suam cartam inde habuerit siue non, is qui eum vocavit ad Warrantum dum tamen testem idoneum inde ad dirationationem faciendam habuerit, qui & hoc dirationare voluerit, Et nota quod cum constiterit eum qui trahitur, ad Warrantum, debere ei warrantizare rem illam, de cætero non poterit eam perdere is cui warrantizare debet eam, quia si res illa in curia dirationetur tenebitur ei ad competens escambium si habuerit unde id facere possit.

Cap. 2.

* Contingit autem quandoque, quod is qui vocatus est warrantis in Curia nolit ad Curiam venire ad warrantizandum ei rem ipsam, vel ad demonstrandum ibi quod eam illi warrantizare non debet. Ideoque ad petitionem ejus qui eum inde vocavit warrantum de consilio & beneficio Curie, iusticiabitur ad id faciendum, & per tale breve inde summonebitur.

Cap. 3.

Rex Vicecomiti salutem, summone per
D 3 bonos

Liber Tertius.

bonos summonitores N. quod sit coram me
vel Justiciis meis ibi eo die ad Warranti-
zandum R. unam hidam terræ in villa illa
quam clamat de dono ejus vel de dono M.
patris sui si eam illi warrantizare volu-
erit: vel ad ostendendum quare illi eam war-
rantizare non debet, & habeas ibi summo-
nitores, & hoc breve T. Raulpho, &c.

Cap. 4.

* Die autem statuta, aut poterit se effo-
niare warrantus, aut non, si non, tunc dene-
gatur, ejus quod alii conceditur sine culpa
sui, quod est inconveniens, & etiam videtur
iniquum, * si vero se effoniare poterit, esto
quod tribus vicibus recte se effoniaverit, &
tertio secundum jus & consuetudinem curiæ
consideretur quod ad quartum diem veniat
vel responsalem mittat qui si ad illum diem
neque venerit, neque responsalem miserit,
quæro quid juris ibi sit? Quia si caperetur
tenementum in manum Domini Regis hoc
videtur iniquum & contra jus ipsius tenen-
tis cum ipse inde non fuerit judicatus in
defalta. Si vero id non fiat, tunc videbi-
tur, jus ipsius petentis, si qd' inde habu-
erit, injuste differri. Et quidem ita fier se-
cundum jus & consuetudinem Regni, quia
si

si alius terram ipsam, vel seisinam ipsius terræ per defaultam warranti sui amiserit, warrantus inde ei tenebitur ad competens escambium: Et per hoc distingui poterit ad curiam venire, & tenementum ipsum warrantizare, vel aliquid monstrare quare warrantizare non debet.

Cap. 5.

* Contingit etiam quandoque, quod is qui tenet licet warrantum habeat in Curia, nullum vocat warrantum sed jus tamen ipsius petentis, per se omnino defendit. Sed si hoc fecerit, & terram illam amiserit per duellum, nullum recuperare de cætero habebit inde versus warrantum. Sed secundum hoc quæri potest, si per duellum se defendere poterit sine assensu & præsentia warranti & utrum se inde in assisam magnam Domini Regis, præter assensum & præsentiam warranti ponere poterit. Et quidem per assisam potest se defendere pari ratione ac per duellum.

Liber Tertidus.

Cap. 6.

* Solet præterea plerumque differri negotium per absentiam Dominorum, quando scilicet petens ipse clamat tenementum petiturum pertinere ad feodum unius, & is qui tenet, dicit se idem tenere de feodo alterius Dominorum, & tuuc summonendus est uterque Dominorum illorum ad Curiam ut illis præsentibus loquela illa audiatur & debito modo terminetur, ne illis absentibus injuria aliqua inferri videatur: ad diem autem qua summoniti sunt ad curiam venire, poterit se uterque eorum aut eorum alter licite effoniari, & tribus vicibus solito more. * Esto ergo quod tribus vicibus effoniato Domino tenentis, consideretur quod ipse ad Curiam veniat vel responsalem mirrat, qui si nec tunc venerit, neque responsalem miserit, considerabitur quod tenens ipse inde respondeat & defensionem inde suscipiat & si per defensionem vicerit, sibi quidem terram illam retinebit, & servitium Domino Regi de cætero inde faciet quia Dominus suus servitium suum per defaultam suam amitteret, donec veniat, & ibi faciat quod inde facere debet, eodem modo poterit

terit Dominus ipfius petentis fe effoniare, quo demum apparente in Curia, quæro utrum Dominus tenentis poffit iterum de novo fe effoniare. Et quidem poterit, donec femel in Curia apparuerit, quia tunc oportebit eum dicere aliquid, quare non oportebit eum amplius expectare: Et hoc fimiliter tenendum eft circa perfonam alterius Dominorum: ſi vero poſt tria effonia ſua abſens fuerit. Dominus petentis, quæro quid juris ibi fit, equidem ſi ſe inde prius effoniaverit, capientur effoniatoreſ ipſi & corpus ipſius petentis attachiabitur propter Curiaꝝ contemptum, & ita diſtringetur ad Curiam venire, ut ibi audiatur, quia inde dicere velit.

Cap. 7.

* Si vero præſens uterque fuerit Dominorum, Dominus ipſius tenentis aut warrantizabit quod terra illa petita de feodo ſuo fit, aut id negabit. Si id warrantiverit, tunc in ejus voluntate erit, deſenſionem inde ſuſcipere, aut eam tenenti committere, et utrum iſtorum fiat, ſalvum erit juſ utriuſque, ſcilicet tam ipſus Domini, quam tenentis, ſi in placito venerint ſi vero viſi fuerint domin⁹ ſervitium, & tenens

Liber Tertius.

tenens terram illam sine recuperatione amittet : * Si vero Dominus ipſius tenent in Curia præſens, de warranto ei defecerit, poterit inter eos placitum converti. Si dicat tenens Dominum ſuum de warranto inuſte ei deficere, & ideo inuſte, quia inde ei fecit ſervitium nominatum & tantum, tanquam Domino illius feodi vel antecſſores ſui ei vel antecſſoribus ſuis & de hoc habeat audientes, & videntes, & aliquem idoneum teſtem ad diracionationem inde faciendam, vel aliam idoneam, & ſufficientem probationem juxta conſiderationem Curie faciendam.

Cap. 8.

* Circa perſonam Domini petentis, ſimili modo diſtinguendum eſt. Eo enim apparente in Curia, aut terram petitam ad feodum ſuum clamat, aut non. Et ita ſi clameum petentis warrantizaverit, & terram illam ad feodum ſuum clamat, in ejus voluntate erit, aut ſe ad diracionationem petentis tenere ſi hoc elegerit, aut per ſe jus ſuum, verſus alium diracionare, ſalvo jure utriuſque illorum ſcilicet ipſius, quam petentis, ſi viceriat. Si vero victi fuerint, uterque illorum inde erit perdens. Si vero clameum ipſius petentis minime warrantizaverit,

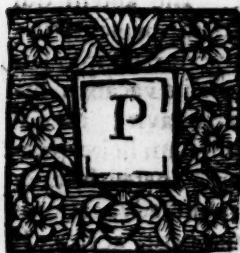
zaverit, tunc is qui eum inde in Curia ad
warrantum vocaverit, in misericordia Do-
mini Regis remanebit propter falsum cla-
morem suum.

LIBER QUARTUS.

De Advocationibus Ecclesiarum.

Capitulo I.

Lacitum de advocatio-
nibus Ecclesiarum mo-
veri solet tum ecclesiis
ipsis vacantibus, tum
non vacantibus. Cum
itaque Ecclesiam ali-
quam vacare contige-
rit, & is qui se advoca-
tum Ecclesie illius ge-
rit ad eandem Ecclesiam personam præsen-
taverit si quis ej⁹ præsentati, contradixerit.
& ipsam præsentationem clamaverit, distin-
guo utrum fiat contentio super ipsa advoca-
tione

Liber Quartus.

entione, id est, super jure ipso præsentandi personam an super ultima præsentatione, id est super seifina juris præsentandi personam. Si super ultima præsentatione tantum fiat contentio, ita quod is qui clamat dicat se vel aliquem antecessorum suorum, ultimam habuisse inde donationem & præsentationem, tunc per assisam de advocationibus Ecclesiarum proditam loquela illa tractabitur, & summonebitur inde assisa ad recognitionem inde faciendam scilicet quis advocatus tempore pacis ultimam personam mortuam ad Ecclesiam illam præsentaverit. Et de hac assisa plenius inferius cum aliis recognitionibus dicitur. Ille autem qui per assisam ipsam ultimam præsentationem in Curia dirationaverit: eo ipso seifinam præsentationis Ecclesie vacantis super qua contentio est diracionavit, ita quod personam ad eandem Ecclesiam licite præsentabit salvo jure, & clameo petentis super jure advocationis, Si vero jus advocationis tantum petatur, tunc is qui petit, adjiciet se vel aliquem antecessorum suorum habuisse ultimam præsentationem illius Ecclesie, vel adversarium suum vel aliquem ex antecessoribus

ribu
fenn
qu
qui
qui
clan
son
rum
sup
di
tit
ant
fenn
gni
nus
tion
& p
cion
ta
cita

fin
cle
&

ribus ejus adversarii habuisse eandem præsentationem conceder, vel dicet quod aliquis tertius eam habuerit vel quod nesciat quis ultimam præsentationem habuerit quicquid autem istorum dicat, adversario clamante ultimam præsentationem ex persona sua, vel ex persona alicujus antecessorum suorum procedet semper recognitio super jure præsentandi nisi in uno solo prædictorum casuum quando scilicet is qui petit concedit adversario quod ille vel aliquis antecessorum suorum ultimam inde præsentationem habuerit, tunc enim sine recognitione unam personam presentabit ad minus : diracionata autem ultima præsentatione per assisam, vel alio modo legitime, & persona ad ejus præsentationem qui diracionavit in Curia, in Ecclesia ipsa instituta : tunc is qui super jure advocationis placitare voluerit tale breve habebit.

Cap. 2.

¶ Rex vic' salutē, precipe N. quod juste & sine dilatione dimittat R. advocationē Ecclesie in villa illa quā clamat ad se pertinere & unde queritur qd' ipse injuste ei deforceat
&

Liber Quartus.

& nisi fecerit : summonie per bonos summonitores eum quod sit ea die ibi coram nobis vel Justiciis nostris ostensurus quare non fecerit. Et habeas ibi summonitores & hoc breve.

Cap. 3.

¶ Summonitus autē, eisdē modis & eisdem effoniis ut superius in tractatu terræ diximus, poterit se effoniare. Esto igitur quod factis tribus effoniis, ad quartum diem neque venerit neque responsalem miserit quid igitur juris erit ? Equidem capienda est seifina præsentationis illius Ecclesiæ in manum Domini Regis & per hoc breve.

Cap. 4.

Rex Vicecomiti salutem præcipio tibi quod sine dilatione capias in manum meam præsentationem Ecclesiæ de illa villa quam N. clamat versus R. & de qua placitum est in curia mea inter eos, & diem captionis scire fac Justiciis meis, &c.

cap.

Cap. 5.

¶ Teneatur autem Vicecomes præceptum illud exequi in hunc modum, debet quidem ad Ecclesiam illam accedere & ibi publice coram probis hominibus protestari, se seisiisse in manus Domini Regis præsentationem illius Ecclesiæ, & sic per quindecim dies remanebit seisiua in manus Domini Regis, ita quod volens eam replegiare tenens ipse poterit eam recuperare eo modo quo prædeterminatum est in primo libro.

Cap. 6.

¶ Excursis autem omnibus essoniis, quibus se essoniare poterit is, versus quem placitum movetur: ad diem placitantis in Curia præfixum, aut uterque adest, aut vel neuter, unus tantum, de absentia autem unius tantum aut utriusque, judicandum est secundum similitudinem eorum quæ superius dicta sunt in tractatu de placito terræ; utroque vero præsentem in Curia, is qui petit jus suum, in hæc verba versus adversarium suum proponet: peto ad vocationem illius Ecclesiæ sicut jus meum, & perti-

Liber Quartus.

pertinentem ad hereditatem meam, & de qua advocacione ego fui seifitus, vel aliquis antecessorum meorum fuit, tempore Regis Henrici avi Domini H. Regis, vel post coronationem Domini Regis, & adeo seifitus, ad eandem Ecclesiam vacantem presentavi personam aliquo predictorum temporum; & ita presentavi, quod ad presentationem meam persona fuit in ea Ecclesia instituta, & si quis hoc voluerit negare, habeo probos homines qui hoc viderunt & audierunt, & parati sunt hoc diracionare secundum considerationem Curie, & maxime illum B. & illum & illum. Audito autem clameo ipsius petentis, poterit se defendere per duellum is qui tenet, & secundum hoc procedent omnia de cætero sicut superius expedita sunt, sin autem in alsisam magnam se ponere voluerit is qui tenet, bene licet ei hoc, & procedet inde alsisa sub forma supradicta.

Cap. 7.

¶ Ecclesia autem aliqua non vacante, poterit esse contentio super advocacione ejusdem Ecclesie, si persona vel is qui se personam gerit in Ecclesia ipsa, advocet se per unum

advocatum

bo
per
vel
die
net
mil
ne
qui
run
ipsu
tore

em f
nequ
ad te
beat
habe
Simi
cibus

advocatum, & alius credens se esse rectior-
rem advocatum ejusdem Ecclesiæ, clamat
eandem advocacionem, tunc ad ejus petiti-
onem dabitur ei tale breve,

Cap. 8.

¶ Rex vicecomiti salutem. Summone per
bonos summonitores Clericum illum N.
personam illius Ecclesiæ, quod sit coram me
vel Justiciis meis apud Westmonasterium ad
diem illum ostensurus, quo advocato se te-
net in Ecclesia illa cujus advocacionem
miles ille M. ad se clamat pertinere. Summo-
ne etiam per bonos summonitores ipsum N.
qui advocacionem illam ei deforciat, quod
tunc sit ibi ostensurus quare advocacionem
ipsum ei deforceat. Et habeas ibi summoni-
tores & hoc breve. T. &c.

Cap. 9.

¶ Clericus autem summonitus, si ad di-
em statutum neque venerit, neque miserit,
neque ad primum neque ad secundum, neq;
ad tertium quæro quomodo distringi de-
beat ut ad curiam veniat maxime si nullum
habeat laicum feodum unde possit distringi.
Simili modo quæri poterit, cum se tribus vi-
cibus essoniaverit in Curia, & quarto die ne-
que

Liber Quartus.

que venerit neque responsalem pro se miserit, quid inde faciendum sit. Sed in utroque istorum casuum, precipietur Episcopo illius loci vel eius officiali si nullus fuerit ibi Episcopus quod vel eum distringat ad Curiam venire, vel defaltam suam sua manu puniat capiendō Ecclesiam in inanum suam vel alio modo secundum quod poterit de jure: eundem distringat. Tandem vero ad Curiam veniens Clericus aut tenebit se ad advocatum illum qui advocationem illam petit, & se ad presentationem illius fuisse institutum, vel ad presentationem alicujus suorum antecessorum asseret, vel se ad illum advocatum tenebit. Si ad illum advocatum se teneat qui petit, tunc remanebit placitum in Curia Domini Regis. Et si advocatus neget id quod ipse dicit, se scilicet fuisse ad suam presentationem institutum vel alicujus antecessorum suorum, si super hoc versus Clericum illum placitare voluerit, coram suo Judice Ecclesiastico placitum sequetur. Si vero alium nominaverit advocatum qui inde summonitus sit, venire ad Curiam, tunc summonitus venit aut non. Si non neque ad primam neque ad secundam

cundam neque ad tertiam summonitionem venerit : vel si primo, & secundo, & tertio se effoniaverit in Curia, & quarto die neque venerit, neque respon-
salem miserit, quo modo distringetur, & quo modo punietur ejus defalta ? Equi-
dem capietur advocatio illius Ecclesiæ unde contentio est in manum Domini Re-
gis, & per quindecim dies ita remanebit, quod si infra illos quindecim dies non venerit, tunc is qui advocatio-
nem ipsam petit, seisinam habebit. Sed quid erit de Clerico ipso ? Nunquid tunc eo ipso Ecclesiam amittet ? Sin autem ad Curiam venerit is qui summoni-
tus est, aut dicet se advocatum illius Ecclesiæ, aut nullum jus in advocacy ipsa clamabit. Si nullum : tunc remanebit in Curia Regis placitum illud, & erit placitum inter advocatum & Clericum in curia Christianitatis lite vero pendente, si Ecclesia ipsa vacare ceperit : quæro cujus interim erit præsentatio. Et quidem si nulla fuerit dubitatio mota super ultima præsentatione quin is adversus quem petitur jus advocacy : habuerit ultimam præsentationem vel aliquis antecessorum ejus

Liber Quartus.

jus, tunc ipse interim personam præsentabit, donec seisinam ipsam amiserit, ex quo patet quod si seisita fuerit advocatio alicujus Ecclesiæ in manus Domini Regis propter defaultam advocati : & infra illos quindecim dies cepérit vacare non amitteret præsentationem suam advocatus ipse infra illos quindecim dies. Si vero jus advocacionis suum esse dicat, & illud tanquam suum defendere voluerit, tunc quidem procedet loquela eo ordine quo prædictum est. Qui si obrinuerit tam ipse quam persona sua a clameo adversarii sui liberabitur, Si vero placitum id perdiderit, tunc ipse advocacionem suam perpetuo perdet & omnes heredes ejus.

Cap. 10.

¶ De Clerico autem persona ejusdem Ecclesiæ quid erit faciendum qui personatum ejusdem Ecclesiæ se habuisse per ejus præsentationem dixerit in curia. Equidem in curia Domini Regis nil amplius de eo agitur, nisi quod de advocacione ipsa inter advocatos judicabit. Sed in curia christianitatis advocat⁹ qui de novo jus advocacionis evicit

vicit versus clericum ipsum coram Episcopo suo vel ejus officiali placitabit ita quod si tempore presentationis credebatur is patronus per quem fuit præsentatus tunc remanebir, illi Ecclesia illa omnibus diebus vitæ suæ, Statutum est etiam super hoc in Regno Domini Regis de Clericis illis qui Ecclesias obtinent per tales advocatos qui se in advocaciones ecclesiarum tempore guerre violenter intruserint, ne Ecclesias illas quam diu vixerint, amittant. Et ita soluta est questio supra posita. Sed post decessum eorum ad rectos advocatos reverenter præsentationes ipsarum Ecclesiarum,

Cap. II.

[¶] Juxta prædicta autem queri potest cum quis advocatus dirationarit in Curia Regis advocationem versus aliquem, & postea processu temporis persona illa obierit, utrū is versus quē diracionata fuerit advocatio: possit de novo quærere assisam de ultima præsentatione, & si breve de assisa inde perquisierit, ita quod assisa sit inde summonita quid deinde adversario sit faciendum. Esto enim quod ille nunquam personam ad Ecclesiam illā presentaverit, sed pater suus vel

E 3

aliquis

Liber Quartus.

aliquis antecessorum suorum, & quod ob-
jiciatur ei ab adversario quod recognitio-
nem inde habere non debeat, eo quod ad-
vocationem ipsam in Curia versus eum per
judicium perdiderat nunquid igitur eo ipso
remanebit assisa, an non ? Videtur quod
ideo remanebit quia ille seisinam illius ad-
vocationis nunquam habuerit, eo quod non
ultimam presentationem habuerit, sed vi-
detur quod recte petere poterit seisinam
patris sui, non obstante aliquo quod fa-
ctum sit super jure ipso presentandi. Si ve-
ro iterum placitare possit de novo super ul-
tima presentatione : tunc non videtur quod
perpetuo firma sint ea quæ in Curia Domi-
ni Regis per judicium semel sunt terminata
negotia. Si enim prius abjudicata fuerit
alicui advocatio alicujus Ecclesie, non vi-
detur quod aliquo modo inde de cætero ali-
quam seisinam justè recuperare debeat in
ipsa Curia versus illum maxime qui ad-
vocationem illam diracionavit, nisi
aliqua nova causa intervenerit quare su-
per hoc audiri debeat. Si ita summonita
esset assisa super hoc, remaneret eo ipso
quod concedi possit ab adversario illum vel
aliquem antecessorum ejus ultimam ha-
buisse

buiffe præsentationem : sed dicet quod si quid juris ille vel antecessores sui inde habuerunt, illud amiserunt in Curia Domini Regis per iudicium & probato hoc per recordium Curie. loquelam amitter, & præterea in misericordia Domini Regis remanebit.

Cap. 12.

Notandum etiam, quod quandoque contingit quod cum Clericus aliquis movet alicui Clerico controversiam super Ecclesia aliqua in curia Christianitatis, si per diversos advocatos advocent se in Ecclesia illa, ad peritionem alterius advocatorum, defenderetur placitum illud in curia Christianitatis, donec diracionetur in Curia Domini Regis ad quem advocatum pertineat advocatio ejusdem Ecclesie & per hoc breve.

Cap. 13.

¶ Rex iudicibus illis Ecclesiasticis Salutem. Indicavit nobis R. quod cum I. Clericus suus teneat Ecclesiam illam in illa villa per suam præsentationem quæ de sua advocacione est, ut dicitur. N. Clericus eandem petens ex advocacione M.

E 4

militia

Liber Quartus.

militis, ipsum I. coram vobis in curia christianitatis inde trahit in placitum. Si vero præfatus N. Ecclesiam illam diracionaret ex advocacy prædicti M. Palam est quod jam dictus R. jacturam inde incurreret de advocacy sua. Et quoniam lites de advocacy Ecclesiarum ad Coronam & Dignitatem meam pertinent, vobis prohibeo ne in causam illam procedatis donec diracionatum fuerit in curia mea ad quem illorum advocatio illius Ecclesiæ pertineat T. &c. Si vero post prohibitionem illam in causa illa processerint, tunc summonebuntur quod veniant inde responsuri in Curia Domini Regis.

cap. 14.

¶ Rex vicecomiti salutem, Prohibe iudicibus illis ne teneant placitum in curia christianitatis de advocacy illius Ecclesiæ, unde R, advocatus illius Ecclesiæ queritur quod N. inde eum trahit in placitum in Curia Christianitatis quia placita de advocacy Ecclesiarum ad Coronam & dignitatem meam pertinent. Et summe per bonos summonitores ipsos Iudices quod sint coram me vel Iusticiis meis, eo die ostensuri quare placitum id tenuerunt contra dignitatem

tatem meam in curia Christianitatis. Sum-
mone etiam per bonos summonitores præ-
farum N. qd' tunc sit ibi ostensurus quare
præfarum R. inde traxerit in placitū in curia
Christianitatis. Et habeas ibi, &c. Teste, &c.

LIBER QUINTUS.

De Quæstione Status & de Nativis.

Capitulo I.

*
S Equitur de Quæstione status placitum
quod est inter aliquos quando quis
trahit alium à libertate in villena-
gium, vel quando aliquis in villena-
gio positus, petit libertatem, cum quis au-
tem petit alium in villenagio positum tan-
quam nativum suum, habebit breve de na-
tivis vicecomiti directum. Et coram vice-
comite loci cum per breve illud clamabit
versus illum qui eum in villenagium te-
net. Et in comitatu suo. Et si villenagium
suum coram vicecomite in com' non con-
tradicator, tunc placitam illud super nativo
illo coram vicecomite procedet, sicut infe-
rius dicetur inter clamantem illum nativum
& tenentem. Si vero liberum hominem
se

Liber Quintus.

se esse dixerit is qui petitur, & super hoc demonstrando securum fecerit vic, tunc remanebit loquela illa in comitatu, quia vicecomes de placito illo se amplius de jure intrittere non debet veruntamen si super hoc idem vicecomes loquelam illam audire voluerit, tunc is qui petitur clamet se Justiciis & habebit breve Regis, quod si fecerit securum vicecomitem de demonstranda libertate sua, tunc ponatur loquela illa coram Justiciis Regis in Curia Regis & interim pacem habebit is qui libertatem petit breve autem tale erit.

Cap. 2.

Rex vic' salutem. Questus est mihi R. qd' N. trahit eum ad villenagium, de sicut ipse est liber homo ut dicit. Et ideo precipio tibi quod si idem R. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc ponas loquelam illam coram me vel Justiciis meis eo die & interim eum pacem habere facias, Et summane per bonos summonitores praedictum N. quod tunc sit ibi ostensurus quare trahit eum ad villenagium injuste. Et habeas ibi, &c.

Cap. 3.

Summonebitur itaque per idem breve, is qui clamat eum in villenagium & ei dies ponetur

ponetur quo clameum suum prosequetur.
* Die autem statuta si non venerit is qui petitur ad villenagium neque nuncium neque effonium miserit, fiat inde secundum formā prædictam in tractatu de loquelis per plegios attrachiatis. Si vero se effoniare voluerit, hoc ei licet, eisdem & totidem effoniis & vicibus ut prædictum est. Si vero is qui aliū in villenagium clamat, neque venerit eo die neque miserit, dimittetur alius sine die si presens fuerit sub tali forma scilicet quod is qui clamat, tale recuperare habeat quale de jure habere debet unde superius dictum est plenius interim autem in seifina libertatis erit is, qui ad villenagium clamatur.

Cap. 4.

¶ Utroque autem presente in curia, hoc modo diracionabitur libertas in curia siquidem producet is qui libertatem petit, plures de proximis & consanguineis suis de eodem stipide unde ipse exierat exeuntes per quorum libertates, si fuerint in Curia recognite & probate : liberabitur a jugo servitutis is qui ad libertatem proclamatur, si vero contradicatur status libertatis eorundem prodnctorū vel de eodem dubietur ad visnerum erit recurrendū ita qd' per ejus veredictum scietur utrum illi liberi homines

Liber Quintus.

per ejus veredictum scietur utrum illi liberi homines sint an non. Et secundum dictum visineti judicabitur. Si vero alios produxerit is qui eum ad villenagium trahit ad probandum contrarium eo scilicet quod illi homines quod ibi producit nativi sui sunt. ita quod de uno stipite communi cum illo quem ad nativum clamat exierint tunc similiter si utrique producti recognoscantur communes consanguinei disquiretur per visinetum quis eorum eidem sunt proximiores & secundum hoc judicabitur. Similiter quoque fiet si ex una parte producti, negentur eundem in aliqua parte consanguinitatis attingere vel si dubitetur super hoc omnis hujusmodi dubitatio per visinetum absolvetur. Probata autem libertate in Curia sufficienter tunc is de cujus libertate contentio facta est, a clameo petentis eum ad villenagium clamantis absolvetur, & perpetuo liberabitur. Si vero in probatione sua defecerit, vel si ab adversario suo dirationetur tanquam nativus sine recuperatione aliqua, Domino suo adjudicabitur cum catallis suis quecunque habet. Sub hac eadem forma & hoc eodem ordine tractandum est placitum, quando aliquis in libertate constitutus

stitutus ad villenagium trahitur, vel quando aliquis in villenagium positus, proprie sua deliberatione, perit libertatem ob id enim ad curiam Domini Regis veniens is decujus libertate agetur, impetrabit loquelam ipsam in curiam Regis deduci quo impetrato sub forma prædicta, loquela procedet. Notandum etiam quod in placito isto locum non habet duellum, ad libertatem alicujus probandam a prima nativitate.

Cap. 5.

* Pluribus autem modis potest ad libertatem aliquis in villenagio positus deduci veluti si dominus ejus volens eum ad libertatem perducere & a se & heredibus suis quietum clamaverit vel si eum ad liberandum, alicui donaverit vel vendiderit. Illud tamen notandum est quod non potest aliquis in villenagio positus, libertatem suam propriis denariis suis querere. Posset enim tunc a Domino suo secundum jus & consuetudinem regni ad villenagium revocari quia omnia catalla cujuscunque nativi, ita intelliguntur esse in potestate domini sui, quod propriis denariis suis versus Dominum suum a villenagio se redimere non poterit.

Si

Liber Quintus.

Si quis vero extraneus eum ad liberandum emeret suis nummis, posset quidem perpetuo versus Dominum suum qui eum venderat, se in statu libertatis tueri. * Cum quis enim nativum suum a se & hæredibus suis quietum clamaverit vel extraneo vendiderit, poterit is qui libertatem, ita consequutus est erga Dominum suum, vel quoslibet alios hæredes suos dum modo per cartam vel alio modo legitime hoc in Curia diracionaverit perpetuo se tueri : ad duellum etiam hic poterit perveniri; si quis eum a villenagio liberatum contradixerit dum modo aliquis testis idoneus qui hoc viderit & audierit ubi liberatus fuerit libertatem suam voluerit diracionare in curia. Notandum etiam quod potest quis nativum suum quantum ad sui ipsius vel hæredum suorum personas, liberum facere, non quantum ad alios. Quia si quis prius nativus hoc modo ad libertatē perductus contra extraneum aliquem ad diracionationem faciendam produceretur in Curia, vel ad aliquam legem terræ faciendam, posset inde iuste amoveri si nativitas sua ad villenagium suum in Curia objecta fuerit & probata, etiam si in tali statu miles factus esset a villenagio

gio liberatur. Item si quis nativus quiete per unum Annum & unum Diem in aliqua villa privilegiata manserit, ita quod in eorum communem Gyldam tanquam civis receptus fuerit, eo ipso a villenagio liberabitur.

Cap. 6.

¶ Sunt autem nativi a prima nativitate sua, quemadmodum si quis fuerit procreatus ex nativo & nativa, ille quidem nativus nascitur. Idem est si ex patre libero & matre nativa. Sed si ex matre libera & patre nativo idem est dicendum, quantum ad status integritatem, unde si quis liber homo duxerit nativam in uxorem, ad aliquod villenagium, quamdiu fuerit ita obligatus, villenagio eo ipso legem terræ tanquam nativus amittit. Si qui vero procreantur ex nativa unius & nativo alterius proportionaliter inter Dominos sunt pueri illi dividendi.

HIC

HIC INCIPIT
LIBER SEXTUS.

De Dotibus.

Capitulo i.

DOs duobus modis dicitur Dos
enim dicitur vulgariter, id
quod aliquis liber homo dat
sponse suæ ad ostium Eccle-
siæ tempore desponsationis
suæ tenetur autem unusquis-
que tam jure Ecclesiastico
quam jure seculari sponsam suam dotare
tempore desponsationis. Cum quis autem
sponsam suam dotat, aut nominat dotem aut
non. Si non nominat, tertia pars totius
tenementi liberi sui, intelligitur dos ejus,
& appellatur rationabilis Dos cujuslibet
mulieris tertia pars totius liberi tenementi
viri sui quod habuit tempore desponsationis
ita quod inde fuerit seiscitus in Dominico.
si

Si vero dotem dominat, & plus tertia parte, dos ipsa in tanta quantitate stare non poterit: amensurabitur enim usque ad tertiam partem, quia minus tertia parte scilicet tenementi sui potest quis dare in dotem, plus autem non.

Cap. 2.

* Contingit autem quandoque quod si modicum tenementi habeatis qui mulierem dotat tempore desponsationis suae, possit dotem ampliari scilicet de questu suo in tertiam partem vel minus. Si vero de questu nihil fuerit expressum in dotis assignatione, licet parum habeat tenementi tempore desponsationis, & postea multa acquisierit non poterit in dotem clamari plus tertia parte illius tenementi quod habuerit quis tempore desponsationis quo mulierem dotavit. Idem dico si quis in catallis, & in rebus terram non habens, vel etiam in denariis sponsam suam dotaverit, & postea magnum questum fecerit in terris & tenementis, nihil de cætero de questu in dotem clamare poterit, quia hoc generaliter verum est quod quantacunque vel qualiscunque assignata fuerit dos alicui mulieri, si inde satisfactum fuerit mulieri quan-

F

tum

Libet Sextus.

tum ad ostium Ecclesie assignatum fuit, ad dotem, nunquam de cetero poterit amplius ad dotem petere.

Cap. 3.

* Sciendum autem est quod mulier, nihil potest disponere circa dotem suam tempore vite mariti sui. Quia cum mulier ipsa plene in potestate viri sui de jure sit, non est mirum si tam dos quam ipsa mulier & ceteræ omnes res ipsius mulieris plene intelliguntur esse in dispositione viri ipsius, potest autem qui libet uxorem habens, dotem uxoris suæ donare vel vendere vel alio quo voluerit modo alienare in vita sua ita quod tenetur uxor sua in hoc sicut & in aliis rebus omnibus quæ contra Deum non sunt ei assentire, adeo autem tenetur mulier obedire viro suo quod si vir ejus dotem suam vendere voluerit, & ipsa contradixerit, si postea fuerit ita vendita dos & empta, mortuo viro suo poterit mulier dotem ipsam versus emptorem petere si confessæ fuerit in curia vel super hoc convicta quod ea contradicente viro suo: fuerit dos à viro suo vendita.

cap. 4.

* Mortuo autem viro alicujus mulieris aut
vacat

vacat dos ejus si fuerit nominata, aut non vacat. Si vacat, ponere se potest mulier in dotem suā & tenere se in seifina cum consensu hæredis. Si vero non vacat, aut tota non vacat, aut quædam pars vacat, & quædam pars non vacat. Si quædam vacat & quædam non, in parte quæ vacat, ponere se poterit prædicto modo, & de residuo habebit breve de recto ad warrantum suum scilicet quod teneat ei plenum rectum de illa terra quam clamat pertinere ad rationabilem dotem suam quod breve tale erit.

Cap. 5.

¶ Rex M. salutem precipio tibi qd' sine dilatione plenum rectum teneas A. quæ fuit uxor E. de una hida terre in villa illa quam clamat pertinere ad rationabilem dotem suam quam tenet de te in eadem villa per liberum servitium decem solidorum per annum pro omni servitio quam N. ei deforc'. Er nisi feceris vicecomes faciat ne oporteat eam amplius inde conqueri pro defectu recti T. &c.

Cap. 6.

* Tractabitur autem placitum id in Curia warranti per hoc breve, donec probeatur curiam ipsius de recto defecisse quod

Liber Sextus.

qualiter fieri deberet, inferius dicitur. Quo probato procedet loquela usque ad comitatum, & ita mediante comitatu, per voluntatem Domini Regis, vel capitalis Justic', poterit loquela ipsa ad curiam Domini Regis etiam juste transferri per hoc breve.

Cap. 7.

¶ Rex vic' salutem : pone coram me vel Justiciis meis die illo, loquelam quæ est in comitatu tuo inter A. & N. de una hida terre in illa villa quam ipsa A. clamat versus prædictum N. ut rationabilem dotem suam. Et summane per bonos summonitores prædict. N. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi cum loquela sua. Et habeas ibi, &c.

Cap. 8.

• Potest autem transferri hujusmodi loquela, sicut & aliæ quælibet a comitatu ad capitalem curiam Domini Regis, pluribus de causis. Tum propter aliquam dubitationem quæ emergit in comitatu super loquela ipsa, quam comitatus nescit dijudicare. Et quando sic transfertur loquela aliqua ad curiam, tunc summonenda est utraque pars, scilicet tam tenens quam petens. Cum ex perquisitione alterius partium transfertur loquela

loquela tunc sufficit illam partem summoneri quæ pars hoc non perquisivit. Si vero ex consensu & perquisitione utriusque partium simul existentium in curia loquela ipsa transferatur ad curiam tunc neutram partium oportet summoneri quia eis intelligitur dies datus in curia die autem statuta in curia, aut uterque abest, aut alter tantum, aut adest uterque. De absentia utriusque aut alterius tantum, satis superius est dictum utroque vero præsentem in curia, mulier ipsa jus suum versus adversarium suum in hæc verba proponet. Pero terram illam sicut pertinentiam illius terræ, quæ mihi nominata est in dorem. Unde maritus meus dotavit me ad ostium Ecclesiæ die quo me disponavit sicut de eo unde fuit vestitus & seifitus eo tempore quo me inde dotavit. Ad huiusmodi ergo clameum solet multipliciter ab adversa parte responderi aut enim negabit eam inde fuisse dotatam, aut concedet, quicquid autem dicat non debet loquela illa procedere sine herede mariti ipsius mulieris. Summonendus ergo erit ad curiam quod veniat auditurus loquelam istam & per hoc breve.

Cap. 9.

• Rex vic' salutem. Summone per bonos

F 3

sum.

Liber Sextus.

summonitores N. filium & heredem E. qd^r
fit coram me vel Justiciis meis eo die ad
warrantizandum A. quæ fuit uxor ipsius E.
patris sui unam hidam terræ in villa illa,
quam clamat pertinere ad rationabilem do-
tem suam de dono ipsius E. viri sui versus
N. & unde placitum est inter eos in Curia
mea si terram illam ei warrantizare voluerit
vel ad ostendendum quare id facere non de-
bet. Et habeas ibi, &c. T. &c.

Cap. Io.

* Heres igitur ipse summonitus, si neque
venerit, neque se essoniaverit ad primum di-
lem vel ad secundum vel ad tertium, vel si
post essonia sua quarto die neque vene-
rit neque responsalem miserit, qualiter di-
stringi debeat vel possit de jure & consuetu-
dine Regni quæri potest. Secundum quos-
dam distringi poterit quod ad Curiam ve-
nias per feodum suum. Itaque de consilio
curie, capietur in manum Dom. Regis tantum
de feodo suo, unde distringatur ad Curiam
venire ad ostendendum ibi utrum debeat
terram illam warrantizare an non, vel per
plegios attachiari potest secundum quosdam
quod ad Curiam veniat ad id faciendum.

cap.

Capitulum I.

* Apparente demum in curia hærede vi-
ri mulieris conquerentis, aut id testabitur &
concedet quod terra ipsa sit pertinentia do-
tis ipsius mulieris, & quod inde fuerit do-
tata ipsa mulier, & quod antecessor ejus
inde fuerit seifitus tempore quo eam inde
dotavit sicut de pertinentia illius terre quæ
ei principaliter nominavit in dorem, aut
non; Si id concedat in curia, de cætero te-
nebitur illam terram versus ipsum tenen-
tem diracionare, si inde voluerit placitare;
Et ita ipsam illi mulieri deliberare & con-
vertetur contentio inter ipsum tenentem
& hæredem ipsum. Aut si inde noluerit pla-
citare, tenebitur dare ipsi mulieri compe-
tens escambium, quia de cetero perdere non
poterit mulier ipsa. Si vero hæres ipse nec
testatus fuerit nec concesserit ipse mulieri
id quod ipsa versus tenentem proponit tunc
placitum inde poterit esse inter ipsam muli-
erem & hæredem; mulier enim efficaciter
nullum placitum moveri poterit versus ali-
quem, sine warranto de dote sua: Si itaque
ipse hæres totum jus ipsius mulieris ei
F 4 negaverit

negaverit, ita quod dixerit in curia eā inde nunquam fuisse dotatam ab antecessore suo poterit inter eos ad duellum perveniri : si mulier audientes & videntes ibi habeat, vel aliquem idoneum testem qui audierit & viderit ipsam inde fuisse ab antecessore ipsius hæredis dotatam ad ostium Ecclesiæ desponsationis suæ tempore, & hoc paratus sit versus illum diracionare. Si ergo mulier versus ipsum hæredem obtinuerit per duellum rursus heres ipse tenebitur terram petitam ipsi mulieri deliberare vel competens suum escambium eidem dare.

Cap. 12.

* Nota etiam quod cum quis dotat sponsam suam in hæc verba, Do tibi terram istā vel villam nominatim cum omnibus pertinentiis ; Si aliquam pertinentiam eo tempore non habuerit in dominio suo, nec inde fuit seiscitus tempore desponsationis suæ & in vita sua eam diracionarit vel alio modo iuste perquisierit, poterit uxor post mortem viri sui iure doti : etiam ipsam pertinentiam cum aliis recte petere.

Cap. 13.

• Sciendum etiam qd' si viralicujus mulieris

lieris dotem uxoris suæ vendiderit alicui postquam eam inde dotaverit, tenebitur heres ejus : dotem illam ipsi mulieri deliberare si poterit & etiam ipsi emptori tenebitur ad rationabile escambium suum ex venditione vel donatione sui vel antecessor sui si minus : ad rationabile escambium ipsi mulieri tenebitur.

Cap. 14.

* Cum aurem tota non vacat dos alicujus mulieris ita quod inde nihil habeat mulier ipsa tunc placitum illud ab initio tractandum erit in curia Domini Regis, & summonebitur is qui dotem ipsam tenet per hoc breve.

Cap. 15.

* Rex vic salutem, precipe N, quod juste & sine dilatione faciat habere A. quæ fuit uxor E. rationabilem dotem suam in illa villa quam clamat habere de dono ipsius E. viri sui unde nihil habet ut dicit, & unde queritur quod ipse ei injuste deforciat & nisi fecerit summone eum per bonos summonitores quod sit eo die coram nobis vel Justiciis nostris ostensurus quare non fecerit. Et habeas ibi, &c. T. &c.

Cap.

Liber Sextus.

Cap. 16.

* Quicumque autem dotem ipsam teneat
sive hæres sive alius, oportet semper ipsum
hæredem presentem esse qui mulieri petenti
de sua dote respondeat, si alius itaque ab
herede dotem ipsam deforceat mulieri, tunc
per hoc breve summonebitur, hæres vero,
per supra scriptum breve.

Cap. 17.

* Potest autem placitum illud inter here-
dem ipsum & mulierem, multipliciter va-
riari, aut enim clamabit mulier ipsa dotem
suam tanquam nominatam : aut rationa-
bilem dotem suam non nominatam hæres
quoque aut concedet ei dotem sibi fuisse
nominatim aliam tamen quam ipsa pe-
tit aut sibi nullam fuisse nominatam di-
cet si ergo de dote nominata sive de di-
versis nominationibus dotis, inter eos sit
contentio, tunc poterit id in placito ip-
so, predicto modo procedi. Si vero rati-
onabilis dos sine aliqua nominatione cer-
ta petatur, certi juris est quod heres te-
nebitur mulieri assignare in dotem tertiam
partem totius liberi tenementi, quod an-
tecessor ejus habuit in dominico die qua
eam desponsavit integre in omnibus
in

in terris & tenementis & advocacionibus. Ita quod si non fuerit nisi una sola Ecclesia in tota hæreditate, si contingerit eam vacare in vita mulieris post mortem mariti sui, non poterit heres ipse sine assensu ipsius mulieris personam ad Ecclesiam illam presentare. Excipitur capitale mesuagium quod dari non potest in dotem, nec dividetur sed integrum remanebit. Item in divisionem non veniunt res quas tenuerunt mulieres aliæ in dotem, unde prius dotatæ fuerint, præterea si fuerint duo maneria vel plura dividenda, non dividetur capitale manerium, sed integrum cum capitali mesuagio heredi remanebit, ita quod de alio manerio vel aliis maneriis ipsi mulieri plene satisfiat. Notandum etiam quod pro ætate heredis non remanebit assignatio dotis ipsi mulieri. præterea notandum quod si fuerit terra aliqua data alicui mulieri in dotem nominatim, ita quod Ecclesia aliqua in feodo illo sit fundata, post mortem mariti sui habebit mulier liberam inde presentationem: ita qd' clerico cuilibet idoneo poterit illam ecclesiam concedere si vacaverit. Sed collegio non potest

Liber Sextus.

rest quia hoc auferret jus ipsius hæredis perpetuo, si autem maritus ipsius mulieris alicui Clerico in vita sua Ecclesiam ipsam concefferit, idem Clericus ipsam Ecclesiam tota vita sua poterit retinere etiam si hoc factum sit postquam uxorem suam de terra illa dotaverit, verum si domui religiose concefferit interim Ecclesiam ipsam ipse maritus: debet Ecclesia illa post mortem ipsius mariti ipsi mulieri deliberari, ita qd' in vita sua liberam habebit inde presentationem, post mortem vero ipsius mulieris & illius Clerici qui ad ejus præsentationem institutus fuit persona: iterum ad domum Religiosam revertetur Ecclesia ipsa illi perpetuo remansura. Item sciendum quod si in vita viri alicujus mulieris fuerit ab eo uxor ejus separata ob aliquam sui corporis turpitudinem, nullam vocem clamandi dotem habere poterit mulier ipsa. Idem dico si fuerit separata ab eo p parentelam, scilicet qd' nullam dotem petere poterit mulier ipsa & tamen liberi ejus possunt esse hæredes & de jure regni succedent patri jure hereditario. Nota item quod cum quis filius & heres alicujus ex consensu patris sui ducit uxorem, & per assignationem patris sui uxori suæ
quan

quandam partem terræ patris sui dat in dotem: nunquid ab ea plus peti poterit in dotem? Mortuo autem viro suo ante mortem patris sui queri potest utrum terram illam nomine dotis retinere possit & utrum pater viri sui teneatur illi warrantifare terram illam. Si vero mulier aliqua plus habeat in dotem quam ei pertineat habere, precipietur vicecomiti quod id amensurati faciat & per hoc breve.

Cap. 18.

* Rex vicecomiti salutem. Questus est nobis N. quod A. mater sua plus habet in dotem de sua hereditate quam habere debet & quam pertinet ei habendum secundum dotem rationabilem. Ideo tibi precipio quod iuste & sine dilatione facias id amensurari & iuste & sine dilatione facias habere ipsi N. quod habere debet de jure & hereditate sua & iuste & sine dilatione facias habere ipsi A. quod habere debet. Et quod pertinet ei habendum secundum dotem suam rationabilem ne inde oporteat eum amplius conqueri pro defectu justicie T. &c.

HIC INCIPIT LIBER SEPTIMUS.

*De Heredibus Legitimis & Bastar-
dis Masculis aut Feminis, maioribus sro
minoribus, & de custodia & privilegio mi-
norum, & de ultimis heredibus qui sunt Do-
mini cum feodum cadit in manum eorum &
de Heredibus intestati & de usurariis & eo-
rum Heredibus & de Maritiis & aliis
Donationibus antecessorum eorum Testamentis
& Debitis quæ omnia heredes eorum tenentur
warrantizare.*

Capitulo I.

N alia enim acceptione, ac-
cipitur Dos secundum Leges
Romanas secundum quas
proprie appellatur dos, id quod
cum muliere datur viro quod
vulgariter dicitur Maritiū
* potest itaque quilibet liber homo terram
habens quandam partem terræ suæ cum filia
sua vel cum aliqua alia qualibet muliere, dare
in maritium sive habuerit heredem sive non,
velit heres vel non, imo eo & contradicente

& reclamante. Quilibet etiam cuicumque voluerit potest dare quandam partem sui liberi tenementi, in remunerationem servitii sui vel loco religioso in elemosinam, ita quod si donationem illam seifina fuerit secuta, perpetuo remanebit illi cui donata fuerit terra illa & hæredibus suis, si jure hæreditario fuerit eis concessa. Si vero donationem talem nulla sequuta fuerit seifina, nihil post mortem donatoris ex tali donatione contra voluntatem heredis efficaciter peti potest. quia id intelligitur secundum consuetam Regni interpretationem potius esse nuda promissio quam aliqua vera promissio vel donatio. Licet autem ita generaliter cuilibet de terra sua rationabilem partem pro sua voluntate cuicumque voluerit libere in vita sua donare. In extremis tamen agenti non est cuiquam hæctenus permissum quia possit tunc immodica fieri hæreditatis distributio si fuisset hoc permissum illi qui fervore passionis instantis & memoriam & rationem amittit quod non nunquam evenire solet unde presumeretur quod si quis in infirmitate positus ad mortem : distribuere cepisset terram suam, quod in sanitate sua minime facere voluisset

Liber Septimus.

voluisse : quod potius proveniret illud ex furore animi quam ex mentis deliberatione. posset tamen huiusmodi donatio in ultima voluntate alicui facta ita tenere si cum consensu heredis heret & ex suo consensu confirmaretur. Cum quis autem de terra sua in maritagium vel alio modo donat aut habet hæreditatem tantum, aut questum tantum, aut hæreditatem & questum. Si hæreditatem tantum poterit quidem ex eadem hæreditate quandam partem donare ut dictum est cuilibet extraneo cuicunque voluerit. Si autem plures habuerit filios mulieratos, non poterit de facili præter consensum hæredis sui filio suo postnato de hæreditate sua quantam liber partem donare, Quia si hoc esset permissum, accideret inde frequens prius natorum filiorum exhereditatio, propter maiorem patrum affectionem quam sæpe erga post natos filios suos habere solent, sed nunquid filio suo Bastardo potest quis filium & hæredem habens de hæreditate sua donare? Quod si verum est, tunc melioris conditionis est in hoc bastardus filius quam mulieratus postnatus quod tamen verum est. * Si vero questum tantum

tantum habuerit is qui partem terræ suæ donare voluerit tunc quidem hoc ei licet sed non totum questum quia non potest filium suum heredem exheredare veruntamen si nullum heredem filium vel filiam ex corpore suo procreaverit, poterat quidem ex questu suo quicumque voluerit quandam partem donare, sive totum questum hereditabiliter. Ita quod si inde seifitus fuerit is cui donatio illa facta fuerit in vita donatoris, non poterit aliquis heres remotior donationem illam irritare. Potest itaque quilibet sic totum questum donare in vita sua, sed nullum heredem inde facere potest, neq; collegium, neq; aliquem hominē quia solus Deus heredē facere potest non homo. Sin autem & hereditatem & questum habuerit: tunc indistincte verum est quod poterit de questu suo quantumlibet partem sive totum cuicumque voluerit donare, ad remanentiam de hereditate vero sua nihilominus dare potest, secundum quod prædictum est dum scilicet rationabiliter hoc fecerit. * Sciendum autem quod si quis liberum habens socagium plures habuerit filios qui omnes ad hereditatem equaliter pro equalibus proportioni-

G

Liber Septimus.

tionibus sunt admittendi, tunc indistincte
verum est quod pater eorum nihil de here-
ditate vel de questu si nullam habuerit
hæreditatem alicui filiorum quod ex-
cedat rationabilem partem suam que ei
contingit de tota hæreditate paterna do-
nare poterit. Sed tantum donare pote-
rit de hæreditate sua pater, cuilibet fili-
orum suorum de libero socagio in vita
sua, quantum jure successionis post mor-
tem patris idem consequutus esset de ea-
dem hereditate, veruntamen occasione li-
beralitatis quod patres in filios vel etiam
in alios exercere solent : juris quidem
questiones in hujusmodi donationibus sa-
pius emergunt. Esto enim quod aliquis
miles vel aliquis liber homo quatuor
vel plures habens filios ex eadem mater
omnes legitime procreatos, & uni eo-
rum (verbi gratia) prius natus post here-
dem, quandam partem rationabilem de
hereditate sua cum consensu etiam heredis
sui) ne super hoc fieri contentio) heredita-
biliter donat ita quod seisinam inde idem fi-
lius recipiat, & commoditates & exitus in
vita sua quamdiu vixerit percipiat. & in
tali seifina moriatur tam patre suo quam fra-
tribus

tribus omnibus adhuc viventibus. Magna quidem juris dubitatio & virorum juris Regni peritorum disceptatio & contentio super tali casu in curia Domini Regis evenit vel evenire potest super hoc scilicet quis isti de jure succedere debeat & possit, pater enim seisinam defuncti filii sui sibi retinere contendit, & ita terram quæ ex sua donatione processit, ad se iterum cupit reverti. Super hoc habita contentione in curia, patri jus in terra ipsa clamanti responderetur a filio primogenito quod non est pater suus super hoc audiendus. Quia generaliter verum est secundum jus Regni, quod nemo ejusdem tenementi simul potest esse heres & Dominus, sed hac eadem ratione querit filius medius primogenitum filium ab illa successione repellere. Cum enim jam heres sit totius hæreditatis non potest simul esse Dominus illius hæreditatis & hæres præterea si jam mortuus esset pater illius filii primogeniti, idem filius Dominus fieret totius hæreditatis. Sed tunc de jure Regni non remaneret ei terra prædicta ratione. Si ergo eam retinere non poterit ad remanentiam, quo modo eam petere potest jure hæreditario, sed

Liber Septimus.

pari ratione videtur quod postnatus filius omnes alios inde possit excludere. Similis vero dubitatio contingit, cum quis fratri suo postnato, portionem terre sue hereditabiliter concedit & donat, quo defuncto sine herede de corpore suo exeunte frater ipsius defuncti terram ipsam in manum capit suam, sicuti illam que de feodo suo est & vacans versus quem duo filii sui assisam perunt de morte avunculi sui procedente vero placito primogenitus, filius versus patrem, & postnatus filius versus fratrem primogenitum, premonstrato modo placitare possunt. Sed sciendum quod pater ipse terram illam nullo modo de jure Regni retinere potest, quia non potest simul esse heres & Dominus, sed nec etiam ad donatorem licite revertitur terra alicui sic donata, scilicet cum homagio sequuto si aliquem heredem habuerit is cui facta est donatio ex corpore suo sive etiam remotiorem. * Præterea terra ista que sic donata est sicut alia quolibet hereditas, naturaliter quidem ad hæredes hæreditabiliter descendit, nunquam autem naturaliter ascendit. Sic ergo remanet placitum inter patrem &

& primogenitum filium, sed procedit inter primogenitum filium & postnatum prædicto modo aliquando tamen super hoc ultimo casu in Curia Domini Regis de consilio Curie ita ex æquitate consideratum est, quod terra sic donata, filio primogenito remaneat, maxime si aliud seodum non habeat in manu sua donec hereditas deliberetur ei. Quia interim cum Dominus non sit hereditatis paterne, non obviat id quo dicitur quod simul non possit quis heres esse & Dominus. Sed cum ex illa successione fiat Dominus illius partis hereditatis: nonne & heres ejusdem patris intelligitur esse, cum & heres sit totius hereditatis, ad hoc tamen respondemus quod incertum est adhuc & in pendentem utrum filius primogenitus heres sit an non. Quia si premoriatur pater tunc constans est quia heres ejus est. Quod si sic evenerit tunc quidem definit Dominus esse illius terræ quam ex successione avunculi sui prius acquisierat & tunc demum ad postnatum filium tanquam ad heredem rectum revertetur terra illa. Sin autem premoriatur filius primogenitus, tunc satis constat quia ille non fuit futurus hæres pa-

Liber Septimus.

Hæc Lex
confirmatur
stat. West. 2.
cap. 41.

tris sui: & ob id nunquam concurrunt circa
ejus personam ista duo accidentia juris sci-
licet jus hereditarium & Dominium. No-
tandum autem quod nec Episcopus nec ab-
bas quia eorum Baronie sunt de eleemosina
Domini Regis & antecessorum ejus, non
possunt de Dominicis suis aliquam partem
dare ad remanentiam sine assensu & con-
firmatione Domini Regis.

Cap. 2.

* Tenentur autem heredes donatorum
donationes & res donatas sicut rationabili-
ter factæ sunt illis quibus factæ sunt & hære-
dibus suis warrantizare.

Cap. 3.

* Heredum autem alii sunt proximi, alii
sunt remotiores, proximi heredes alicujus
sunt quos ex suo corpore procreaverit, ut
filius & filia. Quibus deficientibus vocan-
tur heredes remotiores scilicet nepos vel
neptis ex filio vel filia recta linea descen-
dens in infinitum. Item frater & soror &
ex illis ex transverso descendentes. I-
tem avunculus tam ex parte patris quam ex
parte matris, & matertera similiter & ex
illis descendentes. Cum quis ergo hæredi-
tatem habens moriatur, si unicum filium
hære-

hæredem habuerit indistincte verum est
quod filius ille patri suo succedit in toto.
* Si plures reliquerit filios, tunc distin-
guitur utrum ille fuerit miles, sive per
secundum militare tenens aut Irber Sokema-
nus. Quia si miles fuerit vel per militiam te-
nens, tunc secundum jus Regni Angliæ pri-
mogenitus filius patri succedit in totum. Ita
quod nullus fratrum suorum partem inde de
jure petere potest. Si vero fuerit libet Soke-
manus, tunc quidem divideretur hæreditas in-
ter omnes filios, quotquot sunt per partes
æquales, si fuerit socagium & id antiquus
divisum. Salvo tamen capitali mesuagio
primogenito filio pro dignitate æsneciæ
suz, Itatamen quod in aliis rebus satis-
faciet aliis ad valentiam. Si vero non fu-
erit antiquus divisum, tunc primoge-
nitus secundum quorundam consuetu-
dinem totam hæreditatem obtinebit. Se-
cundum autem quorundam consuetudinem
postnatus filius hæres est. Item si filiam
tantum unam reliquerit quis heredem tunc
id * obtinet indistincte quod de filio dictum
est. Sin autem plures filias, tunc quidem
indistincte inter ipsas divideretur hæreditas
sive fuerit miles, sive Sokemans pater
earum salvo tamen primogenitæ filiæ capi-

Liber Septimus.

rali meluagio sub forma præscripta: Notandum autem quod si quis fratrum vel sororum inter quos dividitur hereditas sine herede de corpore suo moriatur, tunc illa portio quæ defuncti erat inter ceteros superstites dividetur. Maritus autem primogenitæ filiæ homagium faciat capitali Domino de toto feodo. Tenentur autem postnatæ filiæ vel earum mariti servitium suum de suo tenemento capitali Domino facere per manum primogenite vel ejus mariti. Nullum tamen homagium vel etiam fidelitatem aliquam tenentur mariti postnatarum filiarum marito primogenite filie inde facere in vita sua, nec earum heredes primi vel secundi: tertii vero heredes ex postnatis filiabus exeuntes, secundum jus Regni homagium tenentur facere de suo tenemento heredi filiæ primogenite & rationale relevium. Præterea sciendum est quod mariti mulierum quarumcunque, nihil de hereditate uxorum suarum donare possunt sine consensu heredum suorum, vel de jure ipsorum heredum aliquid remittere possunt nisi in vita sua. Si vero filium habuerit quis heredum & præterea filiam habuerit vel filias, filius ipse succedit
in

in totum * unde contingit quod si quis
plures habuerit uxores & ex qualibet fili-
am vel filias, extremo autem ex postre-
ma unicum filium : ille filius solus obti-
net hereditatem patris, quia generaliter
verum est quod mulier nunquam cum
masculo partem capit in hereditate aliqua,
nisi forte aliud speciale fiat in aliqua ci-
vitate, & hoc per longam consuetudinem
ejusdem civitatis. Si vero habuerit quis
plures uxores, & ex qualibet earum filiam
vel filias, omnes filiae erunt pares ad heredi-
tatem patris eodem modo ac si omnes essent
ex eadem matre, Cum quis autem moritur
sine herede filio vel filia si habuerit ne-
potes vel neptes ex filio vel filia, tunc qui-
dem indubitantur succedunt ipsi eodem
modo quo predeterminatum est supra
de filio vel filiabus & sub eadem distin-
ctione. Illi enim qui recta linea descen-
dunt, semper illis preferuntur qui ex trans-
verso veniunt. Cum quis autem moriatur
habens filium postnatum, & ex primoge-
genito filio premortuo nepotem, magna
quidem iuris dubitatio solet esse, uter illo-
rum preferendus sit alii in illa successione
scilicet utrum filius an nepos. Quidam enim
dicere

Libet Septimus.

dicere volebant filium postnatum rectio-
rem esse heredem quam nepotem talem, ea
videlicet ratione, quia filius primogeni-
tus cum mortem patris non expectaret nec
expectavit quousque heres ejus esset, & ita
cum post natus filius superviveret tam fra-
trem quam patrem recte ut dicunt patri suc-
cedit. Aliis vero visum est nepotem talem
de jure avunculo suo esse preferendum.
Cum enim nepos ille ex filio primogenito
exierit, & de corpore suo exiriteret heres in
totum jus quod pater suus si adhuc viveret
haberet: ipse patri suo succedere debet.
Ita dico, si pater suus non fuerit ab avo
suo forisfamiliatus, potest siquidem filius
in vita patris sui ab eo forisfamiliari. Si quan-
dam partem terræ suæ assignet pater filio
suo & seisinam faciat ei in vita sua ad pe-
tionem & bonam voluntatem ipsius filii,
ita quod de tanta parte sit ei satisfactum
tunc enim non poterint heredes ipsius filii
de corpore suo aliquid amplius petere con-
tra avunculum suum vel alium de residua
parte hæreditatis avi sui, quam partem pa-
tris sui licet pater eorum si ipse supervixis-
set eundem avum suum posset. Præterea si
filius alicujus primogenitus de paterna hæ-
reditate

reditate capitali Domino homagium suum fecerit in vita patris sui, licet premoriatur patri suo, nulla dubitatio est quin filius ejusdem avunculo suo sit preferendus. Verum super hoc poterit esse placitum inter nepotem ipsum & capitalem Dominum si idem Dominus ei homagium suum negaverit vel inter capitalem Dominum & avunculum ipsum si capitalis Dominus nepoti homagium suum warrantizaverit, & ex hoc intrinque rationabiliter possit pervenire ad duellum, nisi vero homagium suum ita possit doceri: tunc quidem ita hodie obtinet inter avunculum & nepotem, quia melior est conditio possidentis.

cap. 4.

* Deficientibus autem hiis qui recta linea descendunt: tunc frater vel fratres succedunt. Aut si non reperiantur fratres, vocandæ sunt sorores. Quibus premortuis eorum liberi vocantur, post hos vero vocantur avunculi, & eorum liberi, postremo mater & eorum liberi habita & observata distinctione superius prenotata, inter filios militis & filios Sokemani & nepotes similiter habita quoque distinctione inter masculos & feminas.

cap.

* Tenentur quoque heredes testamenta patrum suorum & aliorum antecessorum suorum servare, illorum scilicet cujus sunt heredes, & eorum debita acquietare. Potest enim quilibet homo liber majoribus debitis non involutus de rebus suis in infirmitate sua rationabilem devisam facere sub hac forma secundum cujusdam patrie consuetudinem, quod Dominum suum primo de meliore & principali ore quam habet recognoscat deinde Ecclesiam, postea vero alias personas pro voluntate sua. Quicquid autem diversarum patriarum consuetudines super hoc teneant, secundum jura Regni non tenetur quis in testamento suo alicui personae precipue nisi pro voluntate sua aliquid relinquere libera enim dicitur esse cujusque ultima voluntas, secundum has leges sicut & secundum alias Leges. Mulier etiam sui juris, testamentum facere potest. Si vero fuerit in potestate viri constituta, nihil sine viri sui auctoritate facere potest etiam in ultima voluntate de rebus viri sui, verumtamen pium esset & marito valde honestum si rationabilem divisam uxori suae concessisset, scilicet usque ad tertiam partem rerum suarum

suarum, quam viva quidem obtinisset si maritum suum supervixisset ut plenius infra liquet. Quod plerique mariti facere solent unde marito commendabiles efficiuntur. * Cum quis in infirmitate positus testamentum facere voluerit, si debitis non sit involutus tunc omnes res ejus mobiles in tres partes dividuntur æquales. Quarum una debet heredi, secunda uxori, tertia vero ipsi reservatur de qua tertia: liberam habebit disponendi facultatem: verum si sine uxore decesserit medietas ipsi reservatur. De hereditate vero nihil in ultima voluntate disponere potest ut predictum est.

Ita fuisse
communem
Legem te-
statur ex
parte magna
carta. cap.
18.

Cap. 6.

* Debet autem testamentum fieri coram duobus vel pluribus viris legitimis, Clericis vel Laicis & talibus qui testes inde fieri possunt idonei. Testamenti autem executores esse debent ii quos Testator ad hoc elegerit & quibus coram ipsam commiserit. Si vero testator nullos ad hoc nominaverit, possunt propinqui & consanguinei ipsius defuncti ad id faciendum se ingerere. Ita quod si quem vel heredem vel alium rerum defuncti reperierit detentorē, habebunt breve Domini

Liber Septimus.

Domini Regis vicecomiti directum in hæc verba.

Cap. 7.

* Rex, vic' salutem precipio tibi quod iuste & sine dilatione facias stare rationabilem divisam N. sicut rationabiliter monstrari poterit quod eam fecerit & quod ipsa stare debeat T. &c.

Cap. 8.

* Si quis autem autoritate huius brevis conventus, aliquid dixerit contra testamentum scilicet quod non fuit rationabiliter factum, vel quod res petita non fuerit ita ut dicitur legata, tunc quidem placitum illud in curia Christianitatis audiri debet & terminari. Quia placitum de testamentis coram Iudice Ecclesiastico fieri debet & per illorum qui testamento interfuerint testimonia, secundum juris ordinem terminari. Si vero fuerit debitis oneratus is qui testamentum facere proponit, nihil de rebus suis (extra debitorum acquietationem) præter sui hæredis consensum disponere potest, verum si post debitorum acquietationem aliquid residuum fuerit, tunc id quidem in tres partes dividetur modo prædicto. Et de tertia parte suum ut dictum est faciat testamentum. Si vero non sufficiunt res defuncti ad debita persolvenda, tunc quidem heres ipse
de.

defectum ipsum de suo tenetur adimplere
ita dico si habuerit ætatem hæres ipse.

Cap. 9.

* Sunt enim quidā heredes, de quibus cōstat
eos esse majores, alii unde constat esse mino-
res, alii de quibus dubiū est utrū sint majores Vide asserva-
tionem hu-
jus Legis
statuto
Marlebr.
Cap. 16.
an minores : * heredes vero majores, statim
post decessum antecessorū suorum possunt se re-
nere in hereditate sua, licet Domini possint
feodū suum cū herede in manus suas capere
ita tamen moderate id fieri debet ne aliquā
disseisinā heredibus faciant : possunt enim
heredes si opus fuerit violencie dominorum
resistere, dum tamen parati sunt relevium &
alia recta servitia eis inde facere. * Si vero
constet eos esse minores, tunc ipsi heredes
tenentur esse sub custodia dominorū suorum
donec plenā habuerit ætatem, si fuerint he-
redes de feodo militari. Quod sit post vice-
simum & unum annum completum, si fuerit
heres & filius militis v^o per feodum milita-
re tenentis. * Si vero heres & filius Sōke-
manni fuerit, ætatem habere intelligitur tunc
cum quindecim compleverit annum. * Si ve-
ro fuerit filius burgenfis, ætatem habere
tunc intelligitur cum discrete sciverit de-
narios numerare, & panes mlinare, & alia pa-
terna negotia similiter exercere * plenam
ita-

itaque custodiam habent Domini, filiorum & heredum hominum suorum & feodorum suorum, ita quod plenam inde habent dispositionem, ut in Ecclesiis in custodiis ipsis constitutis concedendis & in mulieribus, siquæ in eorum custodiam exciderint maritandis & in aliis negotiis disponendis secundum quod propria negotia sua disponi solent. Nihil tamen de hereditate, de jure alienare possunt ad remanentiam. Ita tamen quod heredes ipsos, honorifice pro quantitate hereditatis interim habeant & debita etiam defuncti pro quantitate hereditatis & temporis quo illis custodia deputatur acquirant, unde & de debitis antecessorum de jure respondere tenentur. * Negotia quoque ipsorum heredum agere possunt, & placita de jure eis acquirendo movere & prosegui, si emissæ fuerit de ætate contra minorem exceptio. Respondere autem non tenentur pro illis, nec de recto nec de disseisina nisi in unico casu. Cum quis scilicet minor habuerit custodiam minoris post decessum patris sui, tunc enim si denegetur alii hereditas sua cum major factus fuerit, poterit inde habere assisam & recognitionem

tionem de morte antecessoris sui, Nec pro
 ætate Domini minoris, remanebit inde re-
 cognitio in hoc casu. Si vero appellatur
 minor de telonia aliqua, tunc attachi-
 abitur per salvos & securos plegios, sed
 dum fuerit infra ætatem inde non tenebitur
 respondere sed demum factus, major. * Re-
 stituere autem tenentur & fides hereditates
 ipsis hæredibus instauratas & debitis acqui-
 etas juxta exigentiam temporis custodiæ
 & quantitatis hæreditatis. Si vero dubium
 fuerit utrum fuerint hæredes majores an
 minores: tunc procul dubio Domini tam
 heredes quam hereditates in custodia habe-
 bunt, donec ætas rationabiliter probetur
 per legales homines de visineto & per eo-
 rum sacramentum.

Hæc Lex re-
 stitutionis
 roboratur
 Magna Car-
 ta. cap. 5.

Cap. 10.

* Si vero plures habuerint Dominos ipsi
 hæredes sub custodia constituti, capitales e-
 orū Domini, id est, illi quibus ligeantiā de-
 bent, sicut de primis eorum feodis eorum
 habebunt custodiā. Ita quod de cæteris feo-
 dis relevia & alia recta servitia dominis ip-
 sorū feodorum facere tenentur. Et sic custodia
 eis per totum sub forma prescripta remane-
 bit

H bit

Liber Septimus.

bit. * Notandum tamen quod si quis in capite de Domino Rege tenere debet, tunc ejus custodia ad Dominum Regem plene pertinet siue alios Dominos habere debeat ipse hæres siue non. Quia Dominus Rex nullum habere potest parem, multo minus superiorem, veruntamen ratione burgagii tantum non prefertur Dominus Rex aliis in custodiis. * Si vero Dominus Rex aliquam custodiam alicui commiserit, tunc distinguitur utrum ei custodiam pleno jure commiserit ita quod nullum eum inde reddere compotum oporteat ad scaccarium, aut aliter. Si vero ita plene ei custodiam commiserit, tunc poterit Ecclesias vacantes donare, & alia negotia sicut sua recte disponere.

Cap. II.

* Hæredes vero Sokemanorum mortuis antecessoribus suis, in custodia consanguineorum suorum propinquiorum erunt. Ita tamen quod si hæreditas ipsa ex parte patris descenderit, ad consanguineos ex parte matris descendentes, custodia ipsa referatur. Si autem ex parte matris hæreditas ipsa descenderit, tunc ad consanguineos paternos custodia

custodia pertinet. Nunquam enim custodia alicujus de jure alicui remanet, de quo habeatur suspitio quod possit vel velit ali- quod jus in ipsa hereditate clamare.

Cap. 12.

* Mulier vero vel mulieres si hæ- res alicujus remanserint, in custodia do- minorum suorum remanent. Quæ si in- fra ætatem fuerint in custodia erunt do- nec plenariam habent ætatem. Et cum habuerint ætatem, tenetur Dominus ea- rum eas maritare, singulas cum suis ra- tionabilibus portionibus. Si vero majores fuerint tunc quoque in custodia Domi- norum suorum remanebunt donec per consilium & dispositionem Dominorum maritentur. Quia sine dominorum dispo- sitione vel assensu, nulla mulier hæres ter- ræ: maritari potest, de jure vel consuetu- dine Regni. * Unde si quis filiam vel filias tantum habens, hæredem illam vell illas in vita sua sine assensu Domini sui maritave- rit, inde juste secundum jus & consuetudi- nem Regni perpetuo exheredatur. Ita quod inde de cætero nihil recuperare poterit nisi

per solam misericordiam & hoc ea ratione. Quia cum maritus ipsius mulieris hæredis alicujus homagium de tenemento illo facere tenetur ipsi Domino, requirenda est ipsius Domini ad id faciendum voluntas & assensus ne de inimico suo vel alio modo minus idonea persona homagium de feodo suo cogatur recipere: verum si quis licentiam querit à Domino suo filiam suam & hæredem alicui maritandi, tenetur Dominus aut consentire aut justam causam ostendere quare consentire non debeat, aliter enim etiam contra ipsius voluntatem poterit mulier ipsa de consilio patris sui & pro voluntate libere maritari. Juxta hoc querro si mulier aliqua dotem habens possit alicui pro voluntate sua sine assensu warranti sui nubere, & si fecit, utrum totum ob id amitteret. Non enim videtur quod debeat ideo dotem amittere, cum maritus suus inde nullum homagium warranto suo de jure & consuetudine Regni facere debeat. Sed cum affidatione fideliter raptum ne si ante mortem viri sui mulier ipsa moriatur homagium illud nullo tenemento rerento periret. Tenetur tamen mulier cum assensu warranti

warranti sui nubere, aut dotem amittere nisi mulier ipsa aliam terram habeat de maritagio vel hereditate, tunc enim sufficit capitalis Domini habere assensum. Et hoc ideo sic obtinet non propter homagium sed pro alia fidelitate quam maritus Domino inde facere tenetur ut dictum est. Si vero de feodo plurium dominorum ipsa fuerit hereditas, tunc sufficiet adquirere assensum capitalis Domini ad mulierem heredem maritandam. In custodiis autem constitute mulieres heredes si de corporibus suis forisfecerint, & hoc probatum fuerit, tunc illæ quæ deliquerunt exheredabuntur, ita quod portiones suæ cæteris quæ non forisfecerint accrescent. Si vero hoc modo omnes deliquerint tunc tota illa hereditas ipsis Dominis tanquam escaeta remanebit. Veruntamen si semel legitime nuptæ fuerint, tunc si viduæ factæ fuerint, postmodum non renebuntur iterum sub custodia Dominorum esse licet renantur assensum eorum requirere in se maritandis prædicta ratione. Nec etiam tunc per earum incontinentiam hereditatem amittent. Quod autem generaliter so-

Liber Septimus.

let dici putagium hæreditatem non adimit.
Illud intelligendum est de putagio matris,
quia filius heres legitimus est quem nuptiæ
demonstrant.

cap. 13.

* Hæres autem legitimus nullus Bastar-
dus nec aliquis qui ex legitimo matrimo-
nio non est procreatus esse potest. Verum si
quis versus aliquem hæreditatem aliquam
tanquam hæres petat, & alius ei objiciat
quod hæres inde esse non potest eo quod ex
legitimo matrimonio non sit natus tunc
quidem placitum illud in curia Domini Re-
gis remanebit, & mandabitur Archiepisco-
po vel Episcopo loci quod de matrimonio
ipso cognoscat, & quod inde judicaverit, id
Domino Regi vel ejus Justic' scire fac' &
per hoc breve.

Cap. 14.

* Rex Archiepiscopo salutem veniens
coram me W. in curia mea petiit versus R,
fratrem suum quartum partem feodi unius
militis in illa villa, sicut jus suum, & in quo
idem R. jus non habet ut W. dic' eo quod
ipse Bastardus sit natus ante matrimonium
matris

matris ipsorum. Et quoniam ad curiam
meam non spectat agnoscere de Bastardia
eos ad vos mitto mandantes ut in Curia
Christianitatis inde facias quod ad vos spe-
ctat. Et cum loquela illa debitum coram
vobis finem sortita fuerit, mihi litteris ve-
stris significeris, quid inde coram vobis ac-
tum fuerit. T. Sc.

cap. 15.

* Circa hæc autem, orta est quæstio,
si quis antequam pater matrem suam de-
sponsaverit fuerit genitus vel natus utrum
talis filius sit legitimus hæres cum postea
matrem suam desponsaverit. Et quidem licet
secundum canones & Leges Romanas talis
filius sit legitimus hæres, tamen secundum
jus & consuetudinem Regni nullo modo
tanquam hæres in hæreditate sustinetur
vel, hæreditatem de jure Regni petere
potest. Sed orta super hoc tamen con-
tentione utrum scilicet genitus an natus
fuerit ante desponsationem an post discuti-
tur id ut dictum est coram iudice Ecclesi-
astico & quod ab eo iudicatum fuerit id
Domino Regi velejus Justic' scire faciet.
Ita tamen quod secundum quod iudicatum
fuerit in curia Christianitatis de matrimo-

Liber Septimus.

nio scilicet utrum fuerit ille qui hereditatem petit natus vel genitus ante matrimonium contractum vel post, in Curia Domini Regis supplebitur de adjudicanda vel abjudicanda ipsi, hæreditate super qua contentio est ita quod per iudicium Curie hæreditatem ipsam obtinebit vel clameum suum perder.

Cap. 16.

* Quæri potest de bastardo, qui nullum hæredem habere potest, nisi de corpore suo habuerit heredem. Si quis ei pro servitio suo vel alio modo aliquam terram donaverit, & inde homagium suum receperit, ita quod in seifina ejusdem terræ, sine herede de corpore suo obierit, quis ei de jure succedere debet, quia Dominus non potest predictis rationibus. * Cum quis vero intestatus decesserit, omnia catalla sua sui Domini esse iutelliguntur, si vero plures habuerit Dominos quilibet illorum catalla sua recuperabit quæ in feodo suo reperiet. * Usurarii vero, omnes res (sive testatus sive intestatus decesserunt) Domini Regis sunt, vivus autem non solet aliquis de crimine usu-

re

re appellari nec convinci. Sed inter ceteras Regias inquisitiones, solet inquiri & probari, aliquem in tali crimine decessisse per duodecim legales homines de visineto & per eorum sacramentum. Quo probato in Curia : omnes res mobiles & omnia caralla quæ fuerunt ipsius usurarii mortui : ad usum Domini Regis capientur penes quemcunque inveniantur res ille. Hæres quoque ipsius, hac eadem de causa exheredatur secundum jus Regni & ad Dominum vel Dominos revertetur hereditas. Sciendum tamen, quod si quis aliquo tempore usurarius fuerit in vita sua, & super hoc in patria publice defamatus, si tamen a delicto ipso ante mortem suam destiterit, & penitentiam egerit, post mortem ipsius ille vel res ejus, Lege usurarii minime censebuntur. Oportet ergo constare quod usurarius decesserit aliquis ad hoc ut de eo tanquam de usurario post mortem ipsius judicetur, & de rebus ipsius tanquam de rebus usurarii disponatur.

Cap. 17.

* Ultimi hæredes aliquorum, sunt eorum Domini. Cum quis ergo sine certo hærede moritur,

Liber Septimus.

moritur, quemadmodum sine filio, vel filia, vel sine tali hærede de quo dubium sit ipsum esse propinquiorem hæredem & rectum, possunt & solent Domini feodorum feoda illa tanquam escaetas in manus suas capere & retinere quicumque sint Domini siue Rex, siue alius præterea vero si quis veniens dicat se inde hæredem rectum, si per misericordiam Domini sui, vel per preceptum Domini Regis, hoc impetrare poterit, inde placitabit, & sic si quod jus inde habuerit, diracionare poterit. Ita tamen quod interim terra illa in manu Domini feodi remaneat. Quia quoriscunque dubitaverit aliquis Dominus de hærede tenentis sui, utrum sit rectus hæres an non, terrā illā tenere poterit, donec hoc ei legitime constiterit. Idem quoque dictum est supra de hærede ubi dubium sit an sit major an minor, in hoc tamen est differentia, quod in uno casu intelligitur interim hereditas illa quasi escaeta ipsius Domini. In alio vero casu, non intelligitur esse sua nisi de custodia. Sin autem nullus appareat qui hereditatem ipsam tanquam heres requirat tunc illi Domino re-
manet

manet hereditas ipsa escaeta ad remanentiam. Ita quod de illa disponere potest, sicut de sua propria ad libitum suum. Preterea si quæ mulier ut hæres alicujus in custodiam Domini sui devenit : si de corpore suo forisfecerit, hæreditas sua Domino suo pro delicto ipsius remanet escaeta. Preterea si quis de feloniam convictus fuerit, vel confessus in Curia, eo per jus Regni exheredato terra sua Domino suo remanet escaeta. Notandum quod si quis in capite de Domino Rege tenuerit, tunc tam terra quam omnes res mobiles suæ, & catalla penes quemcunque inveniantur, ad opus Domini Regis capientur sine omni recuperatione alicujus heredis. Sin autem de alio quam de Rege tenuerit is qui utlagatus est, vel de feloniam convictus, tunc quoque omnes res suæ mobiles, Regis erunt. Terra quoque per unum annum remanebit in manu Domini Regis, elapso autem anno : terra eadem ad rectum Dominum scilicet ad ipsum de cujus feodo est revertetur veruntamen cum domorum subversione & arborum extirpatione. Et generaliter quotiescunq; aliquis aliquid fecerit vel dixerit
in

Lib. Septimus.

in Curia, propter quod per iudicium Curie exheredatus fuerit, hereditas ejus ad Dominum feodi de quo illa teneretur tanquam esclava solet reverti. * Forisfactura autem filii & heredis alicujus, patrem non exheredat neque fratrem, neque alium, quam se ipsum, præterea si de furto fuerit aliquis condemnatus, res ejus mobilis & omnia caralla sua vicecomiti provincie remanere solent, terram autem si qua fuerit Dominus feodi recuperabit statim, non expectato anno. Cuius vero per legem terre fuerit utlagatus, & post modum beneficio principis pacis restitutus, non poterit ea ratione hereditatem si quam habuerit ille vel heredes sui versus dominum suum (nisi ex misericordia ipsius Domini & beneficio) recuperare, forisfacturam, autem & utlagaria solet Dominus Rex damnatis remittere, nec tamen aliena jura ideo querit infringere.

Cap. 18.

* Maritagium autem, aliud nominatur liberum, aliud servitio obnoxium, liberum dicitur maritagium quando aliquis liber homo

mo aliquam partem terre sue dat cum aliqua muliere alicui in maritagium ita, quod ab omni servitio terra illa sit quiesca, & a se & heredibus suis versus capitalem Dominum acquiescenda. Et in hac quidem libertate, ita stabit terra illa usque ad tertium heredem nec interim tenebuntur heredes inde facere aliquod homagium: post tertium vero heredem, ad debitum servitium terra ipsa revertetur & homagium inde capietur. Quia si fuerit pars feodi militaris pro quantitate terre servitium feodi inde prestabit. * Solet autem quandoque terra aliqua dari in maritagio, salvo & retento debito servitio ipsi capitali Domino. Et tunc quidem tenebuntur maritus mulieris ipsius & heredes sui, servitium id facere sed sine homagio usque ad tertium heredem. Tertius vero heres primo inde faciat homagium & omnes heredes sui post modum, alia tamen fidelitas sub fidei vel sacramenti interpositione. a mulieribus vel earum heredibus interim fere sub eadem forma & eisdem verbis quibus homagium fieri solet prestare debet. * Cum quis itaque terram aliquam cum uxore sua in maritagium ceperit, si ex eadem uxore sua heredem

Liber Septimus.

heredem habuerit filium, vel filiam claman-
tem & auditum infra quatuor parietes si
idem vir uxorem suam supervixerit, sive
vixerit hæres sive non, illi in vita sua rema-
net maritagium illud post mortem vero ip-
sius ad donatorē vel ejus heredes est rever-
sum. Sin autem ex uxore sua nunquam ha-
buerit heredem, tunc statim post mortem
uxoris ad donatorem vel heredes ejus re-
vertetur maritagium. Et hæc est quedam
causa quare de maritagio tali non solet re-
cipi homagium. Si enim sic donata esset
terra aliqua in maritagium vel alio modo
quod inde reciperetur homagium tunc nun-
quam de cetero ad donatorem vel ejus here-
des licite possit reverti ut supradictum est.
Si vero secundum ceperit virum mulier ip-
sa, idem judicium erit de secundo, quod
dictum est de primo, sive heredem reliquerit
primus sive non. * Cum quis autem terram
aliquam de maritagio uxoris suæ petit, vel
mulier ipsa, vel ejus heres tunc distinguitur
utrum terra illa petatur versus donatorem
vel ejus heredem, vel versus extraneum quod
si versus donatorem vel ejus heredem petat-
ur, tunc in electione petentis esse poterit
utrum inde placitare voluerit in curia Chri-
stianitatis

stianitatis an in curia seculari. Spectat enim ad iudicem ecclesiasticum placitum, de maritagiis tractare si pars petens hoc elegerit, propter mutuam affidationem quæ fieri solet, quando aliquis promittit se ducturum in uxorem, aliquam mulierem & ei maritagium promittitur ex parte mulieris, nec per curiam Domini Regis defendetur placitum id in Curia Christianitatis, licet de laico feodo sit, si constiterit quod ad maritagium petatur. Si vero versus extraneum petatur, tunc in laica curia terminabitur placitum id, eodem modo & ordine quod de aliis laicis feodis placitari solet illo tamen observato, quod sine warranto inde placitare non debet sicut supra de dotibus dictum est, & ad similitudinem placiti de dotibus, quantum ad warrantum pertinet, inde placitari potest, & que ibi dicta fuerint quantum ad hunc articulum hic locum habent. Sciendum tamen quod tertius hæres cum jam suum inde fecerit homagium, sine warranti autoritate inde placitari potest.

HIC

H I C I N C I P I T L I B E R O C T A V U S .

*De Concordia facta in Curia, & de
Cirographis concordiam continentibus, & de
recordis Curie vel curiarum : cum alterutra
partium concordiam & finem factum infrege-
rit.*

Capitulo I.

Ontingit autem multoti-
ens, loquelas motas in
Curia Domini Regis per
amicabilem composicio-
nem & finalem concordi-
am terminari, sed ex con-
sensu & licentia Domini
Regis, vel ejus Justic', undecunque fuerit
placitum sive de terra sive de alia re solet au-
tem plerunque concordia, talis, in commu-
nem scripturam redigi & per communem as-
sensum partium. Et per illam scripturam co-
ram Justic' Domini Regis in Banco residen-
tibus recitari, & coram eis utrique parti
sua scriptura per omnia alii concordans :
liberari : Et erit sub hac forma facta.

cap.

Cap. 2.

¶ Hæc est finalis concordia, facta in Curia Domini Regis apud Westmonasterium in vigilia beati Petri Apostoli, Anno regni Regis Henrici Secundi tricesimo tertio, coram Ranulpho de Glanvilla Justic^o Dom. Regis, & coram H. R. W & T. & aliis fidelibus Domini Regis qui ibi tunc aderant inter Priorem & fratres Hospitalis de Hierusalem, & W. T. filium Normanum per Alanum filium suum, quem ipse attoruarit in Curia Domini Regis ad lucrandum & perdendum, de tota terra illa & de pertinentiis, excepta una bovata terræ & tribus toftis quas ipse W. tenuit. De qua terra tota (excepta prædicta bovata & tribus toftis) placitum fuit inter eos in Curia Domini Regis, scilicet quod prædictus W. & Alanus concedunt & restantur donationem quam Normanus pater ipsius W. ipsis inde fecit, & illam terram totam quietam clamant de se & hæredibus suis domui Hospitalis & præfato Priori & Fratribus imperpetuum. Excepta una bovata terræ præfata & exceptis tribus toftis quæ remanent ipsi W. & Alano & hæredibus suis. Tenen-

Libey Octavus.

da de domo hospitali & prædicto Priore & fratribus imperpetuum & per liberum servitium quatuor denariorum per annum pro omni servitio. Et pro hac concessione & iustificatione & quieta clamantia præfatus Prior & fratres hospitalis dederunt ipsi Wilhelmo & Alano centum solidos sterlingorum vel sic.

Cap. 3.

Hec est finalis concordia, facta in curia Galfridi filii Petri, & postmodum recordata & irrotulata in curia Domini Regi Westmonasterii anno Regni Regis Henrici secundj xxxiii. die lune proxima post festum Apostolorum Simonis & Jude, coram E. Eliensi Episc' & I. Norwien Episcopo & R. de Glanvilla Justic' Domini Regis & aliis fidelibus & familiaribus Domini Regis ibi tunc presentibus inter prædictum G. filium Petri & R. filium Reginaldi de advocatione Ecclesie omnium Sanctorum de Shuldbam, & de communia pasturæ de Heddon unde contentio fuerat inter eos scilicet quod prædictus R. recognovit prædicto G. sicut suum advocationem prædictæ Ecclesie, & quietum clamavit prædicto G. & heredibus

dibus suis de se & hæredibus suis imperpetuum, si quid juris in advocacione prædictæ Ecclesiæ, habuerit. Præterea prædictus R. quierum clamat prædicto G. communiam pasture de Heddon, & omnes purpresturas quas G. fecerat in Skuldham in frustero & molendinis & croftis & turbariis de Skuldham, unde ipse R. nihil retinet nisi quod opus erit ad comburendum in domo sua sibi & heredibus suis, sine aliqua venditione. & omnes saldas forinfecas (excepta sua propria) & precarias carucarum forinfecarum & consuetudines gallinarum & ovorum. Et pro hac concordia & quietâ clamantia dedit prædictus G. dicto R. viginti marcas argenti. * Et nota quod dicitur talis concordia finalis eo quod finem imponit negotio adeo ut neuter litigantium ab ea de cætero poterit recedere. Alterutro enim non tenente vel non faciente quod convenit, & altera partium inde se conquerente : precipitur vicecomiti quod ponat eum per salvos plegios quod sit coram Justic' Domini Regis inde responsurus quare sine illum non tenuit. Ita dico si alius vic' securum fecerit de clamore suo prosequendo.

Liber Octauus.

Cap. 4.

¶ Rex vic' salutem. Precipe N. quod iuste & sine dilatione; teneat finem factum in Curia mea inter ipsum & R. de una hida terre in illa villa unde placitum fuit inter illos in Curia mea & nisi fecerit & predictus R. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc pone eum per vadum & saluos plegios quod sit coram me vel Justiciis meis ostensurus eo die quare non fecerit. Et habeas ibi hoc breve teste. &c.

Cap. 5.

¶ Die autem statuta, si non venerit neque se effoniauerit, vel si post tria effonia neque venerit, neque responsalem miserit, quid sit tunc faciendum patet per illum tractatum qui suprapositus est de loquelis per plegios attachiatis, & per primum librum. * Utroque vero presente in curia, si scripturam (concordiam inter se factam continentem) utraque pars recognoverit, vel si per Justic' Domini Regis coram quibus concordia ipsa facta fuit concordiam talem esse proponitur in curia, & hoc per eorum recordum recte fuerit restatum tunc qui concordiam ipsam infregit

git remanebit in misericordia Domini Regis, & salvo attachiabitur quousque securitatem invenerit bonam quod concordiam ipsam de cetero servabit, faciendo scilicet quod convenit si id possibile est, vel alias rationabile grantum adversarii faciendo. Necessesse est enim quod id quod aliquis in Curia Domini Regis coram Domino Rege vel ejus Justiciis recognoverit, vel quod se facturum in manum ceperit, teneatur is qui id cognovit vel in manum cepit. Si vero fuerit concordia talis facta super placito terre, tunc is qui in curia convictus fuerit, vel confessus finem ipsum legitime non observasse: si tenens fuerit, terram ipsam eo ipso amittet sin autem loquelam ipsam. Sin autem & partes ipse una vel utraque cirographo communi contradixerit, tunc summonebuntur iidem Justicii quod sint die qui ad id eis prefigetur in Curia, ad recordandum in curia quomodo loquela illa quæ fuit coram eis in Curia Domini Regis inter illum & illum de tanta terra in villa illa quam ipse clamavit versus illum remansit. Et si ille inde coram eis per eorum licentiam concordati fuerint, sub qua forma concordia illa facta fuerit verum distinguendum est utrum concordia illa facta fuerit in capitali

Liber Octavus.

curia Domini Regis, an coram Justic' itinerantibus. Quod si coram Justic' itinerantibus facta fuerit, tunc iidem Justic' summonebuntur quod sint cum quibusdam discretis militibus de illo comitatu ubi facta fuerit concordia illa in curia, qui concordie ipsi interfuerint & rei veritatem sciant, ad faciendum tunc ibi recordum illius loquela cum eisdem militibus ad curiam ex parte totius comitatus propter id faciendum transmittendis & per hoc breve.

Cap. 6.

Rex vic' salutem, summe ber bonos summonitores illos N. & R. quod sint coram me vel Justic' meis eo die, ad recordandum cum discretis militibus de illo comitatu quomodo loquela de una hida terre quam N. clamavit versus R. in illa villa, & unde placitum fuit coram eis in itinere suo, remansit in curia mea. Præterea precipitur vicecomiti illius comitatus in quo fuerit terminata loquela coram Justic', quod habeat tunc recordum illius loquela coram Rege vel ejus Justiciis per discretos milites sui comitatus, (quod fiet per breve infra scriptum de recordo tali presentando in curia.

Cap. 7.

Rex vic' salutem. Precipio tibi quod facias recordari in comitatu tuo, loquelam que est inter illum & illum de tanta terra in illa villa, &c. ut infra Capitulo post proximum Capitulum.

Cap. 8.

Presentibus itaque Justie' in curia, & in recordo bene concordantibus necesse est eorum recordo stare sine contradictione alterius partium ut predictum est. Si vero super hoc dubitaverint, ita quod non possunt inde ascertari, tunc de novo placit' illud incipietur & deducitur in Curia.

Cap. 9.

Sciendum tamen quod nulla curia recordam habet generaliter præter curiam Domini Regis. In aliis enim Curis si quis aliquid dixerit unde eum penituerit, poterit id negare contra totam curiam tertia manu cum sacramento, id se non dixisse affirmando vel eum pluribus vel cum paucioribus secundum consuetudinem diversarum curiarum * in quibusdam tamen casibus habent comitatus & alie curie minores, recordam per assisam de consilio Regni inde factam, quemadmodum si fuerit in curia aliqua minore vadiatum duellum, & post modum

Liber Octavus.

transferatur loquela illa in Curia Domini Regis, tunc de elameo petentis & de defenso tenentis & de verbis de quibus duellum id sit iudicatum & vadiatum, Curia ipsa suum recordum habebit : etiam in Curia Domini Regis. Sed de aliis non, nisi de escambio campionis. Si enim postquam translata fuerit loquela illa in Curiam Domini Regis, producatu- alius campio quam ille qui duellum vadia- vit in Curia minore, & super hoc mora contentione : de hoc quoque stabitur re- cordo minoris Curie per assisam Reg- ni. Præterea sciendum quod recordo mino- ris Curie, potest quis adicere, se amplius aliquid dixisse, quam in recordo ipso contineatur, & se id in Curia dixisse, per sacramentum duorum legallum viro- rum vel plurium secundum consuetudi- nem Curie, contra totam curiam proba- re, quia non tenetur Curia aliqua recor- dum suum per duellum vel probare vel defendere. Excipere autem quandam par- tem, concedere aliam nulli licet : & hoc per assisam Regni : cum tamen totum re- cordum negare possit ab initio prestito sacramento sub forma prescripta. Licet autem non teneatur Curia recordum su-
um

um per duellum defendere, tenetur tamen iudicium suum tueri per duellum. Ut si quis proponat versus Curiam aliquam se ei falsum iudicium fecisse, & ideo falsum, quia cum unus ita dixerit, & alius ita responderit, curia ipsa de his verbis et per hec verba iudicium falsum ei fecit, et idem falsum iudicium ei reddidit per illum N. Qui si hoc versus eum negare voluerit, paratus sit alius hoc versus eundem probare, maxime per aliquem idoneum testem qui hoc paratus sit dirationare. Sic utrinque poterit bene ad duellum inde perveniri. sed utrum curia ipsa teneatur per aliquem de curia se defendere, vel per alium extraneum hoc fieri possit quero. Et quidem tenetur se defendere maxime per illum qui iudicium id reddidit. Et quidem si curia inde Convicta fuerit, dominus curiæ in misericordia Regis remanet, & perpetuo curiam amittit preterea tota curia in misericordia domini Regis remanet. Si vero calumpniator in probatione defecerit loquelam principalem eo ipso amittet. * Item recordum potest habere quelibet curia, ex beneficio principis, quemadmodum si Rex aliqua rationabili causa motus, fecerit aliquam curiam
am

Liber Orator.

nam summone ad recordum faciendum in Curia sua. Ita quod velit Dominus Rex quod non liceat ejus recordo contradici. Solet autem multotiens summoneri aliqua Curia, quod habeat recordum alicujus loquela coram Domino Rege vel ejus Justie licet inde tale non habeat recordum cui contradici non possit, quia ex consensu partium poterit in loquela ipsa per ipsum recordum procedi, si recordum id tale esse consenserint, sit summonitio inde per tale breve.

Cap. 10.

Rex vic' salutem precipio tibi quod facias recordari in comitatu tuo, loquelam que est inter illū & illum de tanti terra in villa illa. Et habeas recordum illius loquela coram me vel Justiciis meis ad illum terminum per quatuor legales milites qui inter fuerunt ad recordum id faciendum. Et summone per bonos summonitores illum qui terram illam clamat, quod tunc sit ibi cum loquela sua, & illum qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi ad audiendum illud. Et habeas, &c.

Cap. 11.

* Præterea recordum habent minores Curie, de his que in eis facta sunt in curia Domini Regis quod contingit quando aliquis

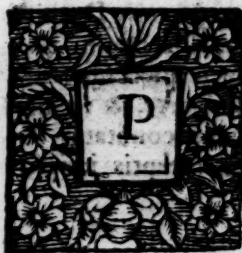
quis Baro habet aliquam loquelam in curia sua, unde aliqua rationalis dubitatio oritur, ita quod Curia ipsa non sufficiat eam determinare, tunc potest Dominus ipse curiam suam ponere in curiam Domini Regis. Ita quod de dubitatione ipsa consilium & assensum habeat Curia Domini Regis quid inde de jure fieri debeat. Et hoc debet Dominus Rex de jure Baronibus suis, scilicet quod ob talem causam, possint sui Barones curias suas sic in curiam suam ponere. Ita quod faciat eis habere in curia sua de peritis hominibus suis qui eis super hoc consilium prestant. Cum autem in curia Domini Regis super dubitationibus suis fuerint certificati, poterint inde cum loquela sua redire & ipsam in curia sua deducere, & terminare. Item recordum habet comitatus de plegiis, vel plagis datis, & receptis in ipso comitatu & in similibus.

HIC

HIC INCIPIT
LIBER NONUS.

De Homagiis & Releviis, & Servi-
tiis, & auxiliis, & de prebendis, & limi-
tibus invasivis.

Capitulum I.

Radictis restat conti-
nuandum de homagiis
faciendis & releviis
recipiendis. Mortuo
siquidem patre vel a-
lio quocunque alicu-
jus antecessore, tenetur
Dominus feodi ab ini-
tio recipere homagi-
um recti hæredis, sive fuerit infra ætatem
hæres ipse sive plenam habuerit ætatem.
Dummodo masculus sit, femine enim nul-
lum homagium facere possunt de jure, licet
plerumque fidelitatem Dominis suis prestare
soleant, veruntamen si fuerint maritate
mariti

mariti earum homagium Dominis suis de feodo illarum facere debent. Ita dico si feoda illa homagium debeant. Sin autem heres masculus fuerit & minor: nullam de iure vel de ipso herede vel de tenemento suo habere debet custodiam dominus feodi: donec ipsius heredis receperit homagium, quia generaliter verum est quod nullum servitium sive relevium sive aliud, potest quis ab herede, sive fuerit major sive minor exigere, donec ipsius heredis receperit homagium de tenemento unde servitium habere clamat. Potest autem quis plura homagia, diversis Dominis facere de feodis diversis diversorum Dominorum. Sed unum eorum oportet esse precipuum, & cum ligeancia factum illi scilicet Domino faciendum, a quo tenet suum capitale tenementum is qui homagium facere debet. * Fieri autem debet homagium sub hac forma scilicet ut is qui homagium facere debet, ita fiat homo Domini sui, quod fidem illi portet, de illo tenemento unde homagium suum prestat, & quod ejus in omnibus terrenum honorem servet, salva fide debita Domino Regi & heredibus suis. * Et ex hoc liquet quod vassallus, non potest dominum

Liber Nonus.

num suum infestare, salva fide homagii sui nisi forte se defendendo, vel nisi ex precepto Principis, cum iuerit cum eo contra Dominum suum in exercitum. Et generaliter nihil de jure facere potest quis salva fide homagii quod vertat ad exheredationem Domini sui vel ad deditionem corporis sui. * Si quis ergo plura homagia pro diversis feodis suis fecerit diversis Dominis qui se invicem infestent, si capitalis Dominus ejus ei perceperit quod secum in propria persona sua eat contra alium Dominum suum oportet eum ejus præcepto in hoc obtemperare, salvo tamen servitio alterius Domini de feodo quod de eo tenet. * Paret itaque ex prædictis quod si quis aliquid ad exheredationem Domini sui fecerit, & super hoc convictus fuerit feodum quod de eo tenet de jure admittet & heredes ejus. Idem quoque erit si manus violentas quis in Dominum suum injecerit eum ledendo vel atroci injuria afficiendo, & hoc fuerit in Curia versus eum legitime comprobatum. Sed utrum in curia Domini sui teneatur quis se defendere versus Dominum suum, de talibus objectis quaero & utrum Dominus suus possit eum ad id faciendum distringere

distingere per considerationem curie lue
sine precepto Domini Regis vel ejus Ju-
stic. vel sine brevi Domini Regis vel ejus
capitalis Justic. Et quidem de jure poterit
quis hominum suum perjudicium curie
sue deducere & distingere ad curiam suam
venire. Et nisi se versus Dominum suum
tertia manu vel quora manu curia sua consi-
deraverit, possit se purgare in misericordia
Domini sui de toto feodo quod de eo te-
net remanebit. Item quero utrum Dominus
possit distingere hominem suum veniendo
in curiam suam, ad respondendum de servi-
tio unde Dominus suus queritur quod ei de-
fore, vel qd' aliquid de servitio suo ei retro-
sit. Et quidem bene poterit de jure hoc face-
cere, etiam sine precepto Regis vel ejus Ju-
stic. Et ita poterit inter dominum & hominem
suum inde ad duellum vel ad magnam assisam per-
veniri per aliquem patrum suorum qui de hoc
testem se faciat sicut ille qui viderit ipsum
tenentem vel antecessores suos fecisse ser-
vitium id de feodo illo, ipsi domino vel an-
tecessoribus suis, & hoc paratus sit diracio-
nare. Si vero super hoc convictus fuerit re-
nens ipse de jure de toto feodo quod de do-
mino illo suo tenet exheredabitur. Sin au-
tem non poterit quis tenentes suos Justiciam
tunc

Liber Nonus.

tunc demum ad Curie refugium, erit necessarium decurrere. * potest autem homo liber masculus, homagium facere, tam is quæ ætatem habet, quam is qui infra ætatem est tam Clericus quam Laicus. Episcopi vero consecrati, homagium facere non solent Domino Regi etiam de Baroniis suis. Sed fidelitatem cum iuramentis interpositis, ipsi prestare solent. * Electi vero in Episcopos ante consecrationem suam, homagia sua facere solent.

Cap. 2.

* Fiunt autem homagia, de terris & tenementis liberis, tantummodo de servitiis de redditibus certis assignatis in denariis & in aliis rebus, pro solo vero Domino fieri non debent homagia alicui excepto principe verum de omnibus terris non semper fieri debet homagium, quia non de dotibus, nec de maritagiis liberis, nec de feodo Juniorum sororum de primogenita tenentium infra tertium heredem utrobique. Nec de feodo in liberam Eleemosinam dato, nec de aliquo tenemento dato quocunque modo in maritagium, quantum ad personam viri mulieris cujus illud sit maritagium.

Cap. 3.

* Fieri autem possunt homagia, libero homini tam masculo quam femine, tam majori quam minori, tam Clerico quam Laico. Sciendum tamen quod si quis homagium fecerit mulieri de aliquo tenemento, quæ postea nupserit alicui viro : tenebitur vir ille eidem marito homagium facere de eodem tenemento. Queri autem potest si quis aliquod tenementum versus aliquem per concordiam factam in Curia diracionaverit, qui tenementum id prius releviaverit versus capitalem Dominum, utrum ille qui diracionavit debet tenementum illud releviare.

Cap. 4.

* Mutua quidem debet esse domini & homagii fidelitatis connexio quæ ita quantum homo debet Domino ex homagio, tantum illi debet Dominus ex dominio præter solam reverentiam, unde si aliquis alicui donaverit aliquod tenementum pro servitio & homagio suo, quod postea alius versus eum diracionaverit tenebitur quidem Dominus tenementum id ei warrantizare vel compertens escambium ei reddere. Secus est tamen de eo qui de alio tenet feodum suum sicut

K

hæ-

Liber Novus.

hereditatem suam & unde fecerit homagium quia licet is terram illam amittat : non tenebitur ei Dominus ad escambium. * Mortuo vero patre vel antecessore alicujus ut prædictum est, & herede relicto qui infra ætatem sit, nullum jus habet Dominus feodi in custodia heredis vel hereditatis, nisi prius recepto homagio heredis. Recepto vero homagio, in custodia ipsius Domini remanebit hæres ipse cum hereditate sua sub forma prædicta, donec plenam habuerit ætatem. Tandem vero eodem ad ætatem perveniente & facta ei hereditatis restitutione, quietus erit à relevio ratione custodie. Mulier vero heres alicujus relicta sive plenam habuerit ætatem, sive infra ætatem fuerit, in custodia Domini sui remanebit, donec de consilio Domini sui maritetur. Verum si infra ætatem fuerit quando Dominus suus in custodiam illam receperit, tunc ipsa maritata quæta erit hereditas illa à relevio, quantum ad se & quantum ad virum suum. Sin autem habuerit ætatem eo tempore, licet aliquamdiu in custodia domini sui remaneat antequam maritetur, relevium tamen dabit maritus suus qui illam
in

in uxorem duxerit. Semel autem præstitum relevium a marito alicujus mulieris, utrumque scilicet tam maritum quam uxorem, tota vita sua de relevio ipsius hæreditatis acquietabit. Quia nec mulier ipsa nec secundus maritus suus si secundo nupserit præmortuo viro suo, nec primus, maritus suus præmortua uxore sua, terram illam iterum releviabit. * Cum autem heres masculus & natus heres ætatem habens relinquatur, in sua hereditate se tenebit, ut supradictum est, etiam invito Domino: Dum tamen Domino suo sicut teneretur suum offerat homagium coram probis hominibus, & suum rationabile relevium, * dicitur autem rationabile relevium alicujus, juxta consuetudinem Regni: de feodo unius militis, centum solidos, de socagio vero quantum valet census illius socagii per unum annum, de Baronibus vero nihil certum statutum est, quia juxta voluntatem & misericordiam Domini Regis, solent Baronibus capitales, de releviis suis Domino Regi satisfacere. Idem est de serjanteriis. Si vero Dominus ipse nec homagium, nec rationabile relevium ipsius hæredis velit recipere, tunc relevium ipsum salvo

Huic incertitudini mentionetur. Magna Carta. c. 62.

Liber Nonus.

custodiat & per probos homines id sæpius Domino suo offerat. Qui si nullatenus id recipere voluerit, tunc h̄ res ipse de Domino suo Domino Regi vel ejus. Justiciis conquerratur, & tale breve inde habebit.

cap. 5.

¶ Rex vic' salutem. Precipe N. quod juste & sine dilatione recipiat homagium & rationabile relevium R. de libero tenemento quod tenet in illa villa. Et quod de eo tenere clamat & nisi fecerit summane eum per bonos summonitores quod sit coram me vel Justiciis meis, eo die ostensurus quare non fecerit. Et habeas ibi summonitores & hoc breve T. &c.

Cap. 6.

¶ De absentia siquidem ipsius summoniti quomodo sit judicandum, vel qualiter ad curiam venire idem distringendus sit: ex prædictis colligi potest. Tandem vero ad Curiam veniens, aut recognoscat illum ad rectum hæredem, aut negabit eum inde esse hæredem, aut dubitabit utrum sit rectus h̄res an non. Item si recognoscat eum hæredem, aut negabit eundem

dem sibi obtulisse homagium suum & rationabile relevium, aut id confitebitur. Si itaque id totum sic confiteatur, aut statim recipiet homagium & rationabile relevium ipsius in Curia, aut ei diem competentem dabit qua id faciet. Idem quoque dicendum est, & si negaverit eum obtulisse sibi homagium suum vel relevium dummodo recognoscat eum ad hæredem. Sin autem precise negaverit eum esse hæredem, tunc quidem si extra seisinam esset, posset quidem assisam versus Dominum suum quærere de morte antecessoris sui. Veruntamen si in seisina sit: ita in seisina se teneat & patienter sustineat, donec placeat Domino suo homagium suum inde recipere. Quia non prius tenetur quis de relevio suo Domino suo respondere, donec ipse homagium suum receperit de feodo unde ei debet homagium. Si vero dubitaverit dominus ipse utrū rectus hæres fuit an non qui homagium suum ei offert, quemadmodum si non fuerit hæres notus ab ipso Domino, vel etiam a vicineto tanquam hæres, tunc poterit quidem Dominus feodi terram illam in manum suam capere & retinere donec id clarius constet ei id quod Dominus Rex de cunctis Baronibus

Liber Nonus.

suis capitalibus facere solet. Mortuo enim aliquo capitali Barone suo, statim Baroniam in manu sua retinet Rex, donec hæres garantiam suam fecerit de relevio : licet hæres ipse plenam habuerit ætatem, Possunt autem Domini ex rationabili causa, receptiones homagiorum & relevii de feodis suis quandoque differre, veluti si alius quam is qui se facit hæredem clamet jus in hereditate sua, pendente enim lite, non debet inde recipi homagium, vel dari relevium, aut si Dominus ipse jus se credit habere tenendi hereditatem ipsam in Dominico suo. Et tunc quidem si placitaverit inde versus illum qui in seifina est per breve Domini Regis vel ejus Justiciis poterit teneris ipse ponere se in magnam assisam Domini Regis quæ sub qua forma procedere debeat in secundo libro supra explicitum est, nisi quia de quibusdam articulis fit hic quædam variatio quod ex hoc brevi ad id faciendum liquet.

Cap 7.

Rex vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores, quatuor legales Milites

tes de visneto illius villæ: quod sint coram me vel Justiciis meis eo die ibi ad eligendum super sacramentum suum duodecim, &c. qui melius rei veritatem sciant, & dicere velint, ad faciendam recognitionem utrum N. majus jus habet tenendi uanam hydam terræ in illa villa de T. vel ipse R. tenendi eam in dominico suo, quam ipse R. petit per breve meum versus prædictum N. & unde N. qui terram illam tenet posuit se in assisam meam, & petit recognitionem fieri, utrum ille majus jus habeat tenendi terram illam in dominico, vel prædictus N. tenendi de eo. Et summane per bonos summonitores prædictum N. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi auditurus illam electionem. Et habeas ibi, &c. T. &c.

Cap. 8.

* Postquam vero convenerit inter Dominum & hæredem tenentis sui de rationabili relevio dando & recipiendo, poterit idem hæres rationabilia auxilia de hominibus suis inde exigere. Ita tamen moderate

Liber Nonus.

Quid fuerit
rationabile
auxilium
definitum est
statuto W.
primi c. 35.

secundum quantitatem feodorum suorum
& secundum facultates ne nimis gravari
inde videantur, vel suum contementum
amittere. Nihil autem certum, statutum
est de huiusmodi auxiliis dandis vel exigen-
dis nisi ut prædicta forma inviolabiliter ob-
servetur. * Sunt præterea alii casus in qui-
bus licet Dominis auxilia similia, sed sub
forma præscripta exigere ab hominibus suis
veluti si si ius & hæres suus miles fiat, vel si
primogenitam filiam suam maritaverit ut-
rum vero ad guerram suam manutendam
possint Domini huiusmodi auxilia exigere
quæro. Obtinet autem quod non possunt
ad id tenentes distringere de jure, nisi qua-
tens facere velint. Possunt autem Domini
tenentes suos ad huiusmodi rationabilia
auxilia reddenda etiam suo jure sine præ-
cepto Domini Regis vel ejus capitalis Ju-
stic' per judicium Curia suæ distringere per
catalla quæ in ipsis feodis invenerint, vel per
ipsa feoda si opus fuerit. Ita tamen quod
ipsi tenentes inde deducantur juste secundum
considerationem Curia suæ & consuetudi-
nem rationabilem. Si ergo ad huiusmodi
auxilia rationabilia reddenda posset aliquis
Dominus tenentes suos ita distringere, mul-
to

to fortius distractionem eo modo licite poterit facere pro ipso relevio suo, vel pro necessario servicio suo de feodo suo sibi debito. Verum si Dominus potens non fuerit tenentem suum pro serviciis suis vel consuetudinibus iusticiare: tunc decurrendum erit ei ad auxilium Regis vel capitalis Justiciarii, & tale breve inde habebit.

Cap. 9.

* Rex vicecomiti salutem. Præcipio tibi quod Justiciarius N. quod iuste & sine dilatione faciat R. consuetudines & recta servitia quæ ei facere debet de tenemento suo, quod de eo tenet in illa villa sicut rationabiliter monstrare poterit eum sibi deberi, ne oporteat eum amplius inde conqueri pro defectu recti T. &c.

Cap. 10.

¶ Sequitur autem placitum per hoc breve, is qui quaritur in comitatu coram vicecomite, & servitia sua in releviis vel in aliis rebus juxta consuetudinem illius comitatus exiget. & si jus suum inde dirationaverit adversa

Liber Nonus.

adversa pars rationabile relevium suum ipsi Domino suo reddet, & præterea in misericordia vicecomitis erit, quia generaliter verum est quod de quolibet placito quod in comitatu deducitur & terminatur, misericordia quæ inde provenit vicecomiti debeat, quæ quanta esse debeat per nullam assisam generalem determinatum est. Sed pro consuetudine singulorum comitatum debetur, in quodam comitatu plus, in quodam minus.

Cap. II.

* Sequitur autem de purpresturis, dicitur autem purprestura, vel porprestura proprie quando aliquid super Dominum Regem injuste occupatur, ut in dominicis Regis, vel in viis publicis obstructis, vel in aquis publicis transverfis a recto cursu, vel quando aliquis in Civitate super Regiam plateam aliquid edificando occupaverit. Et generaliter quotiens aliquid fit ad nocumentum Regii tenementi, vel Regiæ viæ, vel civitatis, placitum inde ad coronam Domini Regis pertinet. Inquirentur autem hujusmodi purpresturæ, vel in capitali curia, vel coram Justiciis Regis ad tales inquisitiones faciendas in diversas Regni parres transmissis per juratam

juratam patrie sive visineti. Et qui per juratam ipsam aliquam huiusmodi fecisse purpresturam convictus fuerit in misericordia Domini Regis remanet, de toto feodo quod de eo tenet. Et quod occupavit, reddet. Et si in civitate super Regiam plateam edificando occupasse convictus fuerit, edificia quoque illa domino Regi remanebunt illa, scilicet quæ in territorio regio probata fuerint constructa. Et nihilominus in misericordia Domini Regis remanebit. Est autem misericordia Domini Regis quæ quis per iuramentum legalium hominum de visineto eatenus amerciandus est, ne aliquid de suo honorabili contenmento amittat. Cum quis contra alium quam contra Regem purpresturam fecerit, aut contra Dominum suum facit, aut contra alium. Si contra Dominum suum, & non infra assisam, tunc distringetur ipse occupator, quod ad curiam Domini sui veniat id ad resciturus, Ita dico si aliud habuerit de eo tementum & per hoc breve.

Liber Novus.

Cap. 12.

* Rex vicecomiti salutem. Præcipio tibi quod Justicies N. quod sine dilatione veniat in curia I. Domini sui, & ibi stet ei ad rectum delibero tenemento suo quod super eum occupavit ut dic', ne oporteat, &c. T. &c.

Cap. 13.

* Qui si super hoc convictus fuerit in Curia Domini sui, tenementum illud quod de illo Domino suo tenuerit, sine recuperatione amittet. Sin autem nullum aliud tenementum de eodem Domino habuerit, tunc Dominus ipse versus eum placitabit in Curia capitalis Domini per breve de Recto. Similiter si quis super non Dominum suum aliquid in hunc modum occupaverit & nostra assisam, per breve de Recto inde placitabit. Si autem infra assisam hæc facta fuerint, tunc locum habet recognitio de nova disseisina ad recuperandam seisinam unde infra dicetur in hujusmodi purpresturis faciendis, * quandoque invaduntur ipsi limite terrarum & per occupationem exceduntur. Et tunc alterutro vicinorum super hoc conquerehte in Curia, præcipietur quidem vicecomiti quod coram eo per legales homines

mines de vicineto, fiat visus illorum limitum, & per eorum sacramentum faciat eos esse sicut esse debent, & esse solebant tempore Regis H. avi Domini Regis & per hoc breve.

Cap. 14.

¶ Rex vicecomiti salutem. Precipio tibi quod iuste & sine dilatione facias esse rationabiles divisas inter terram R. in illa villa, & terram A. de Byri, sicut esse debent & esse solent, & sicut fuerunt tempore Regis H. avi mei unde R. queritur quod Adam iniuste & sine iudicio occupavit plus inde quam pertinet ad liberum tenementum suum de Byri ne amplius inde clamorem audiam pro defectu iustitiæ, T. Sc.

HIC

HIC INCIPIT LIBER DECIMUS.

*De Debitis Laicorum quæ debentur
ex diversis contractibus videlicet ex venditione,
emptione, donatione, mutuo commodato,
locato, conducto, & de plegiis & vadiis, sive
mobilibus sive immobilibus & de cartis de-
bita continentibus.*

Capitulum I.

Laicum quoque de de-
bitis laicorum, spectat
ad Coronam & Digi-
nitatem Regis, cum
quis itaque de debito
quod sibi debetur Cu-
riae queritur, si placi-
tum illud ad Curiam
Regis trahere possit.
tale breve de prima summonitione faciendum
habebit.

Cap.

Cap. 2.

¶ Rex vicecomiti salutem. Præcipe N. quod iuste & sine dilatione reddat R. centum marcas quas ei debet ut dicit. Et unde queritur qd' ipse ei iniuste deforciat, & nisi fecerit, summane eum per bonos summonitores, quod sit coram me vel Iusticiis meis apud Westmonasterium a clauso Paschæ in quindecim dies, ostensurus quare non fecerit. Et habeas ibi summonitores & hoc breve T. Sc.

Cap. 2.

* De absentia quidem utriusque partis qualiter judicandum sit vel defalta ante litis ingressum, in superioribus satis dictum est. Illud tamē notandū est quod non solet Curia Regis aliquam distractionem facere ad justificandum aliquem per catalla, quod ad curiam veniat pro aliquo placito. Ergo de tali placito de consilio Curie, potest quis distringi per feodum suum, vel per plegiorū attachiamentum, sicut in aliis placitis fieri solet. * Urroque vero existente in Curia, is qui petit pluribus ex causis debitum petere potest, aut enim debetur ei quid, ex causa mutui, aut ex causa venditionis, aut ex commodato, aut ex locato, aut ex deposito.
aut

Libër Decimus.

aut ex alia iusta debendi causa. Ex causa mutui debetur aliquid : cum quis credit alii aliquid tale quod consistit in numero vel pondere vel mensura. Cum quis itaque aliquid tale crediderit, si plus eo receperit usuram facit. Etsi in tali crimine obiecit, damnabitur tanquam usurarius per legem terræ unde superius dictum est plenius. Cum quid autem creditur alicui solet illud plerunque credi sub plegiorum datione. Quandoque sub vadii positione : Quandoque sub fidei interpositione, quandoque sub carte expositione, quandoque etiam sub plurium istorum simul securitate. Cum ergo aliquid debetur sub plegiorum datione tantum, si principalis debitor ita inde defecerit quod non habeat unde solvere possit, tunc demum recurrendum erit ad plegios & inde summonebuntur per tale breve.

Cap. 4.

Rex vicecomiti salutem. Precipe N. quod iuste & sine dilatione acquieret R. de centum marcis versus N. unde eum aplegiavit ut dicit, & unde queritur quod eum non acquietavit inde & nisi fecerit summone eum per bonos summonitores, & c.

Cap.

Cap. 5.

* Apparentibus siquidem plegiis in curia, aut confitentur suam plegiationem aut negant. Si confiteantur, tunc autem tenentur creditori inde satisfacere, ad terminos competentes ei in Curia ad id assignatos. Vel se ab illa plegiatione per solutionem vel alio modo legitime acquietasse, tenentur legitime probare. Tenentur autem plegii si plures fuerint, singuli in totum, nisi aliter convenerit quando se plegios inde fecerunt, et ad inde satisfaciendum singuli sunt distringendi. Ita quod si plures dati fuerint plegii & aliquis vel aliqui eorum non habeant unde reddere possunt, ipsum onus acquietantie ad ceteros vel in totum, vel in quantum ipsi defecerint spectabit verum si de debitore aliquo plegiando plegii per certis partibus dati fuerint: quicquid de quibusdam eorum plegiorum contigerit, reliqui non nisi pro partibus suis inde respondere cogentur.

* Poterit ergo ex hoc esse contentio quandoque inter creditorem & plegios, quandoque inter ipsos plegios, si plegius aliquis dicat se de minori summa plegiasse principalem debitorem, et contra eum dicatur quod de
L
maiori

majori, cum enim singuli plegii de certis partibus constituuntur, tunc necesse habet ipse creditor cum illo agere, qui minus confitetur se debere ex sua plegiatione quam debeat. Sin autem quidam eorum in totum, quidam de certis partibus constituantur plegii: tunc quidem necesse erit illis qui in totum plegiaverint, agere cum illis qui minus quam inde debent confitentur se debere. Quod qualiter probari debeat, ex frequentibus liquabit. * Solutio vero eo quod debetur ab ipsis plegiis, recuperare inde poterint ad principalem debitorem, si postea habuerit unde eis satisfacere possit, per principale placitum: de debitis unde inferius dicitur. Sciendum tamen quod si quis alium plegiaverit de stando ad rectum in aliqua loquela, & pro defalta ipsius quem plegiaverit in misericordiam inciderit, ita quod ob illam causam aliquid persolverit, super hoc de cetero nil recuperare poterit versus illum quem plegiavit. * Quicumque autem alium plegiaverit de stando ad rectum de aliquo placito quod pertinet ad Coronam Domini Regis, ut de pece Domini Regis infra

Et

ita, vel alio, si non habuerit eum ad rectum
pro plegiatione illa : incidet in misericor-
diam domini Regis, quæ qualis sit supe-
rius dictum est. Et per hoc liberabitur ab
illa plegiarione. Sin autem plegii ipsi
plegiationem in Curia negaverint, tunc si
plures fuerint inde dari plegii, aut omnes
negant plegiationem in illam, aut quidam con-
fiteantur, & quidam negant. Si vero qui-
dam confiteantur, & quidam negant, tunc
placitum inde esse poterit tum inter ipsam
creditorem & plegios tum inter plegios
confitentes & plegios negantes secundum
quod supradictum est. Quæ vero diracio-
natio, inde exigatur inter quoscunque pla-
citum illud vertatur? quero. Utrum scilicet
per duellum fieri debeat an alio modo, vel
utrum scilicet plegii per iuramentum tot ho-
minum quot Curia exigit, plegiationem ip-
sam possint negare : Dicunt autem ad hoc
quidam : quod creditor ipse suo & legiti-
morum * et suum iuramento, poterit hoc de
jure probare versus ipsos plegios, nisi ple-
gii ipsi eum velit a Sacramento levare.
Nunc quando petens ipse paratus acce-
dit ad faciendum Sacramentum, olim ve-
ro oportuit hoc fieri ante legem vadiatam.

ipse dicitur condempnari se debere. Quod
 quidem potest dicitur, et frequenter
 ligabitur. * Solus vero ex quibus debet
 ut ab ipso pignori recuperare inde po-
 terint ad principalem debitorem, si po-
 tuerit habuerit unde eis satisfacere possit,
 per principale pignus: de debitis ve-
 ro de inferius dicitur. Secundum tamen quod
 si quis alium pignorerit de studio et
 rectum in aliqua locutione, et pro debitis
 ipsius quem pignorerit in satisfactionem
 incidere, ita quod ob illam causam ali-
 quid perolverit, super hoc de causa non
 recuperare poterit versus illum quem pign-
 gavit. * Quicumque autem alium pign-
 gaverit de studio ad rectum de aliquo
 pignore quod pertinet ad Commune Domi-
 ni Regis, ut de pignore Domini Regis infra

si sine habuerit eum ad rectum
pro plegatione illa : incidet in misericor-
diam domini Regis, quæ qualis sit supe-
rius dictum est. Si per hoc liberabitur ab
illa plegatione. Sin autem plegii ipsi
plegiationem in Curia negaverint, tunc si
plures fuerint inde dari plegii, aut omnes
negant plegiationem in illam, aut quidam con-
fiteantur, & quidam negant. Si vero qui-
dam confitentur, & quidam negant, tunc
plegium inde esse poterit tum inter ipsam
creditorem & plegios tum inter plegios
confitentes & plegios negantes secundum
quod supradictum est. Quæ vero diracio-
natio, inde exigatur inter quoscunque pla-
cium illud vertatur? quero. Utrum scilicet
per duellum fieri debeat an alio modo, vel
utrum scilicet plegii per iuramentum tot ho-
minum quot Curia exigit, plegiationem ip-
sam possint negare : Dicunt autem ad hoc
quidam : quod creditor ipse suo & legiti-
morum * testimonio iuramento, poterit hoc de
jure probare versus ipsos plegios, nisi ple-
gii ipsi eum velit a Sacramento levare.
Nunc quando petens ipse paratus acce-
dit ad faciendum Sacramentum, olim ve-
ro oportuit hoc fieri ante legem vadiatam.

Liber Decimus.

Sic ergo in tali casu potest inde perveniri ad duellum.

Cap. 6.

* Creditur quoque mutuo res aliqua, sub vadii positione, quod cum fit, quandoque res mobiles ut caralla ponuntur in vadium. Quandoque res immobiles, ut terræ & tenementa & redditus, sive in denariis sive in aliis rebus consistentes. Item cum inter creditorem & debitorem convenerit de vadio interponendo cujuscunque modi res invadiata sit: debitor ipse aut statim ipsi creditori facit habere sui vadii seisinam postquam sibi rem mutuo datam accepit, aut non. Item invadiatur res quandoque ad terminum quandoque sine termino. Item quandoque invadiatur res aliqua in mortuo vadio, quandoque non. * Mortuum vadium: dicitur illud cujus fructus vel redditus interim percepti in nullo se acquiescant, Cum itaque res mobiles ponuntur in vadium, ita quod creditori inde fiat seisinam, & ad certum terminum salvo tenetur creditor vadium illud custodire. Ita quod nec eo utatur vel quocunque modo tractet illud, quare deterius efficiatur.

Sic

Sin autem in custodia deterius factum fuerit infra terminum per culpam creditoris, computabitur in debitum ej ad vale ntiam ipsius deteriorationis. Preterea, si res talis fuerit, quod expensas exigatet cultum necessarium, veluti ut pascatur, vel reficiatur, secundu quod convenerit inde inter creditorem & debitorem servabitur inter eos. Preterea, cum ad certum terminum res aliqua ponatur in vadium, aut ita convenit inter creditorem & debitorem, quod si ad terminum illum vadium suum non acquietaverit debitor ipse: tunc vadium ipsum remanebit ipsi creditori, ita quod negotium suum sicut de suo inde faciat: aut nihil tale inter eos convenit. In priori casu stabitur conventioni. In secundo existente termino si fuerit debitor in mora solvendi debitum, poterit creditor se inde conqueri & justiciabitur debitor ut ad curiam veniat & inde respondeat, & per hoc breve.

Cap. 7.

Rex vicecomiti salutem. Præcipe N. qd' juste & sine dilatione acquietet rem illam quam invadiavit R. pro centum marcis usq; ad terminum qui præterit ut dicit, & unde

Libri decimus.

queritur quod eam nondum acquietavit, & nisi fecerit, &c.

Cap. 8.

Qualiter autem distringendus sit ut ad curiam veniat, utrum per ipsum vadium an alio modo quero. Illud autem reliqui potest consilio curiæ, quia utrolibet modo potest res satis competenter expediri, oportet enim quod aliquando præsens sit in curia antequam res sua creditori clametur quæ sit. Possit enim præsens aliquid dicere quare res ipsa creditori non remanere quæta, existens vero in curia debitor ipse, aut confitetur se rem illam in vadium pro debito illo posuisse, aut negat. Si confitetur: quia eo ipso confitetur debitor, præcipiatur ei quod ad rationabilem terminum vadium ipsum acquietet, et nisi fecerit, dabitur licentia ipsi creditori, de cætero negotiū suū de vadio ipso sicut de propria re, facere quomodo voluerit. Sin autem id neget, tunc rem ipsam aut dicit suam esse sed aliqua de causa ab ejus decidisse possessione et alium in possessionem constitutū, ut ex commodato aut ex commendatione, custodi causa, aut alia hujusmodi causa, aut in curia eandem rem suam non esse confitetur quod si fecerit, dabitur statim licentia ipsi creditori de re ipsa ut de propria disponere. Si

ve.

vero rem illam suam esse dicat, sed neget
tam vadium quam debitum: tunc tenebitur
ipse creditor probare versus eum quod tan-
tum ei credidit quantum est in demanda
sua: quod rem ipsam ei inde nominatum
in vadium posuit. Qualis enim diratio-
natio inde esse debeat, ex predictis pate-
re potest quæ supradicta sunt. De plegiis
qui plegiationem suam negant, ante ter-
minum vero debitum, peti minime potest.
* Si vero non ad aliquem terminum sed
sine termino res aliqua invadiatur, quo-
cumque tempore voluerit creditor, debita
petere potest. Solutum autem eo quod debe-
turus ab ipso debitore, tenetur ipse creditor
rem invadiatam ei sine aliqua dete-
rioratione restituere, nec si res illa aliquo
casu amissa fuerit, aut deteriorata in cu-
stodia, per id versus debitorem minime
liberabitur, quia precise tenetur aut rem
invadiatam restituere, vel de ea satisfac-
ere aut debitum amittere. Quandoque vo-
to convenit inter debitorem & credito-
rem de re aliqua invadiata, accepta à de-
bitore re mutua, si non sequatur ip-
sius vadii traditio, quomodo consu-
deat ipsi creditori in tali casu maxime
cum possit eadem res pluribus aliis credi-
toribus tum prius tum posterius invadiari.

Super hoc notandum est quod curia domini Regis hujusmodi privatas conventiones de rebus dandis vel accipiendis in vadium vel alias hujusmodi extra curiam sive etiam in aliis curiis quam in curia domini Regis fractis, tueri non solet nec warrantizare, & ideo si non fuerint servate, Curia domini Regis se inde non intramittet, ac per hoc de jure diversorum creditorum priorum vel posteriorum, aut de privilegio eorum non tenetur responderi. Cur vero res immobilis ponitur in vadium ita quod inde facta fuerit seifina ipsi creditorum, & ad terminum aut ita convenit inter creditorem & debitorem quod exitus & redditus interim se acquietent, aut sic quod in nullo se acquietent. Prima conventio justa est & tenet. Secunda injusta est, & inhonesta, quae dicitur mortuum vadium, sed per Curiam domini Regis non prohibetur fieri, & tamen reputatur tam pro specie usurae. Unde si quis in tali vadio decesserit, & post mortem ejus hoc fuerit probatum de rebus ejus non aliter disponetur quam de rebus usurarii. Caetera servantur ut prius de vadiis in rebus mobilibus consistentibus dictum est. Notandum tamen quod ex quo ab eo etiam in aliis rebus mobilibus aliquis in vadium ponitur, non tamen quis audiret?

aliquis solverit id quod debuit, vel solvero
se obtulit competenter, si creditor ulterius
vadium penes se maliciose detinuerit, debi-
tor ipse se inde curiæ conquerens tale bre-
ve habebit.

Cap. 9.

Rex vicecom' salutē. Præcipe N. quod
iuste & sine dilatione reddat R. totā terram
vel terrā illam in illa villa quā ei invadiavit
pro centum marcis, ad terminum qui pre-
teriit ut dicit, & denarios suos idem reci-
piat, vel quam inde acquieravit ut dicit,
& nisi fecerit: summons eum per bonos, &c.

Cap. 10.

Apparens autem in curia creditor super
hoc summonitus: aut cognoscit terrā illam
ad vadium suū, vel dicit se tenere terrā illā
ut feodum suum in primo casu oportet eum
aut vadium reddere, aut rationabilē causam
ostēdere in curia, quare id facere non debe-
at. In secundo vero casu utrolibet eorū pe-
tente, id est creditore vel debitore ponetur
super recognitionem patriæ utrum creditor
teneat terram illam ut feodum suum vel va-
diū suum, vel utrum pater ejus vel alius an-
ecessor fuerit inde seifit? ut de feodo vel ut
de

Liber decimus

de vadio die qua obiit, & sic potest obici
ei qui seisinam patris sui inde petit, & sic
poterit super hoc recognitio multipliciter
variari pro modo petendi, & pro modo re-
spondendi. Si autem recognitio à neutro
petatur, procedet placitum in curia super
recto.

Cap. II.

Creditor si quidē si à seifina sua cecederit
per debitorem, vel per alium: nullam inde
seisinam per curiam recuperabit, nec etiam
per recognitionem de nova disseifina. Si
enim per alium quam per debitorem injuste
& sine iudicio de vadio suo fuerit disseifinus
debitor ipse, poterit habere Assisam de no-
va disseifina. Si vero per debitorem ipsam
nullum versus eum per curiam recuperavit
habebit de vadio suo recuperando, vel de
novo ingressu, nisi per ipsum debitorem.
Oportet enim ipsum creditorem ad princi-
pale placitum redire, ut iusticietur debitor
ut ei de debito suo satisfaciat. Et summo-
bitur inde debitor per breve supradictum &
prima summonitione facienda.

Cap. 12.

* Die autem statuta debitore apparante
Curia

Curia, creditor ipse si non habeat inde
vadium neque plegium, neque aliam dirac-
tionem nisi solam fidei, nulla est hæc
probatio in Curia Domini Regis. Verunta-
men de fidei lesione vel transgressionem inde
agi poterit in Curia Christianitatis. Sed
Iudex ipse ecclesiasticus licet super cri-
mine tali possit cognoscere & convicto
penitentiam vel satisfactionem injungere:
Placita tamen de debitiscorum, vel de
renementis in Curia Christianitatis per
assisam Regni ratione fidei interposita tra-
ctare vel terminare non potest. Oportet
ergo creditorem aliis uti probationibus,
si debitor debitum ipsum neget. Si enim
illud confiteatur, tunc tenetur inde satis-
facere simili modo ut prædictum est de
plegiis consentientibus: Per testem siqui-
dem idoneum, potest inde fieri diratio-
natio: Et per Duellum, et per cartam
quoque. Cum quis itaque ad debiti sui
probationem cartam Adversarii sui vel an-
tecessoris ejus offerat in Curia, aut car-
tam ipsam advocat adversarius, aut non.
Si debitor cartam suam non advocat, duo-
bus modis eidem contrarie vel contradi-
cere potest, scilicet ipsum sigillum in Cu-
ria recognoscendo suum esse, sed tamen
vel

vel per se, vel per suum assensum, sive antecessoris sui cartam esse confectam negando, vel omnino & sigillum & cartam negando. In primo casu ubi sigillum suum esse publice recognoverit in curia, cartam illam præcise tenetur warrantizare, & conventionem in ipsa carta expressam, sicut in ea continetur omnino servare sine contradictione. Et suæ male custodie imputet, si damnum incurrat per sigillum suum male custoditum. In posteriore vero casu, poterit in curia Carta ipsa per aliquem idoneum testem, presertim ipsi cartæ insertum, probari per duellum. Alio etiam modo solet fides cartis imponi in curia, scilicet aliquibus certis & manifestis iudiciis. Veluti per alias cartas eodem sigillo signatas. Et de quibus constet quod ejus cartæ sint, qui cartam illam suam esse negat, ita quod eas bene warrantizat in curia. Tunc enim si ita per omnia sibi concordens quod nulla suspitio diversitatis sigillorum appareat haberi solet pro convicto, & sive hoc sive alio legitimo modo aliquis convincatur, super tali opere loquelam semper amitter, sive placitum fuerit de debito, sive de terra, sive de quacunque alia re.

Et si per aliquem idoneum testem, presertim ipsi cartæ insertum, probari per duellum.

Et preterea in misericordia Regis remanet. Generaliter autem verum est, quod quicumque aliquid dixerit in curia, vel in placito quod iterum negaverit, vel unde sequela vel warrantum vel probationem sufficientem non habuerit, vel ad cuius contrarium dicendum, vel ad quod negandum per sufficientem probationem districtus fuerit, in misericordia domini Regis remanet. Si vero cartam illam ab initio advocat is contra quem producit ab debitum aliquod probandum, tunc juxta carte illius tenorem tenebitur ipse debitor creditori satisfacere. Cum vero aliquid mutuo creditur sub plurium prædictorum securitate simul tunc quoque ex quo debitor ipse recte defecerit, distringendus est ipse simul per omnes securitates illas. Ideo enim plures securitates ab eo inde recepte sunt, ut citius deficiente debitore creditori inde satisfiat quam si una sola securitas intervenisset.

Cap. 13.

* Ex causa quoque commodati, solet res aliqua quandoque deberi ut si rem meam tibi gratis commodem ad usum inde percipiendum

piendum in servitio tuo, expleto quidē servitio rem meam mihi teneris reddere sine deterioratione si extas, sin autem res ipsa interierit, vel perdita fuerit, quocunque modo in custodia tua, omnino teneris ad rationabile pretium mihi restituendum. Sed sub qua vel cuius probatione præstandum. Præterea si quis usque ad certum locum rem suam vel usque ad certum tempus alii commodaverit, & is qui eam ita recipit ultra illum locum, vel illud tempus, eadem re usus fuerit, in quantum id emendare debeat, vel sub qua probatione, vel cuius idem sit iudicandum quero. A furto enim: omnimodo excusatur, per hoc quod initium habuerit suæ detentionis per dominum illius rei. Uero item utrum dominus possit rem suam ita alii commodatam, infra tempus vel locum revocare, præsertim si ejus usu ipsemet interim indigeat.

Cap. 14.

• Ex causa quoque emptionis & venditionis debetur aliquid; Cum quis rem suam alicui vendiderit, debetur enim pretium ipsi venditori. Et res empta ipsi emptori. Perficietur autem emptio & venditio

ditio cum effectu, ex quo de pretio inter contrahentes convenit. Ita tamen quod secuta fuerit rei empte & vendite traditio. Vel quod pretium fuerit solum totum sive pars vel saltem quod arrhe inde fuerint date & recepte. Sed in duobus priorib⁹ casibus nullo modo potest alteruter contrahentium sola voluntate à contractu resilire, nisi ex aliqua iusta & rationabili causa. Veluti si inter eos convenerit, ut liceat alterutri eorum inde se impune retrahere infra certum terminum, tunc enim licet utrique (sicut convenit) infra datum terminum à contractu impune recedere. Quippe generaliter verum est quod conventio legem vincit. Preterea si venditor ipse rem suam vendiderit emptori tanquam sanam & sine mahemio, si postea probare poterit emptor rationabiliter, rem ipsam tempore contractus minus sanam fuisse & cum mahemio, tunc quidem venditor tenebitur rem suam retro habere. Verum sufficit rem fuisse idoneam tempore contractus, quicquid postea de illa contingat. Sed infra quod tempus liceat hoc probare vel inde conqueri, quero maxime ubi nullum pactum intervenit,

nit, ubi vero sole arrhe date sunt, si emptor á contractu recedere voluerit id eum cum arrharum amissione licebit. Si autem venditor recedere voluerit in tali casu, quero utrum sine pena id facere possit, quod non videtur quia tunc videretur in hoc melioris conditionis venditor quam emptor. Quod si impune id fieri nequit, quam penam inde præstabit, periculum autem rei vendere & empre illum generaliter respicit qui eam tenet nisi aliter convenierit.

Cap. 15.

* Warrantizare autem venditor & hæredes ejus tenentur emptori & hæredibus suis rem venditam, si fuerit res immobilis et inde ponatur in placitum emptor ipse vel hæredes ejus, eo modo quo supra expositum est in tractatu de warrantis; Si vero fuerit res mobilis quam quis petit versus emptorem, eo quod prius fuerit ei vendita vel donata, aut ex alia justa causa adquisita, nec adjecta fuerit ab eo feloniam idem dicendum erit quod de re immobili prædictum est. Si vero ex casu furtiva, res aliqua petatur versus emptorem, tenetur pre-

precise se ab omni causa furtiva sibi imposita defendere, aut warrantum inde vocare. Si itaque emptor ipse warrantum vocaverit, aut certum aut incertum, si certum vocaverit quis warrantum in curia quem dicat se velle habere ad warrantum ad rationabilem terminum, tunc ei ponendus est inde dies in curia. Et si ad diem illum præsens fuerit ille qui vocatus fuerit ad warrantum, & venditionem suam & rem venditam ipsi emptori warrantizaverit in curia tunc emptor ipse omnino liberabitur inde ita quod nihil de cetero inde perdere poterit. Si autem de warrantizatione ei defecerit, tunc erit inde placitum inter emptorem & warrantum suum ita qd' ad duellum inde poterit perveniri. * Sed nunquid warrantus poterit warrantum in curia vocare. Quod si sic est ad quod warrantum erit standum. Preterea cum quis ita nominat warrantum de re quæ petitur furtiva, solet warrantus ipse attachiari per tale breve vicecomiti directum.

Cap. 16.

Rex vicecomiti salutem. Præcipio tibi quod sine dilatione attachiari facias per
M salvos

Liber decimus.

salvos & securos plegios N. qd' sit coram
me vel Iusticiis meis eo die ad warrantizan-
dum R. illam rem quam M. clamat adver-
sus R. ut fortivam. Et unde prædictus R.
eum traxit ad warrantum in curia mea vel
ad ostendendum quare ei warrantizare non
debeat. Et habeas ibi summonitores &
hoc breve, &c.

Cap. 17.

¶ Si vero in certum warrantum vocave-
rit, in tali casu si sufficientem habuerit pro-
bationem de legitimo marcato suo, id eum
à feloniam liberabit. Sed tamen à damno non
conservat quod non scilicet rem illam a-
mittat. Si autem super hoc festam non
habuerit sufficientem, in periculo est.
Probari autem solet res debita ex empto
vel ex commodato generali probandi mo-
do in curia. Scilicet per scriptum vel per
duellum.

Cap. 18.

¶ Ex locato quoque & ex conducto solet
res quandoq; deberi, ut cum quis locat rem
suam alii usque ad certum terminum, certa
interveniente mercede. Hic enim tenetur
locator, rem locatam ad usum dare. Con-
ductor quoque, solvere mercedem. Sciendum
an-

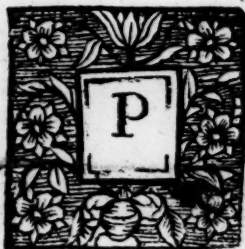
autem quod elapso termino, potest locator
se licite in re sua locata etiam sua authorita-
te recipere. Sed quid si conductor censum
suum statuto termino non solverit, nunquid
& in hoc casu licet locatori ipsum sua au-
thoritate expellere? Prædictos vero con-
tractus qui ex privatorum consensu fiunt,
breviter transigimus, quia ut prædictam est
privatas conventiones non solet curia do-
mini Registri, & quidem de talibus con-
tractibus qui quasi private quedam conven-
tiones censi possunt, se non intromittit
Curia Domini Regis.

**HIC INCIPIT
LIBER UNDECIMUS.**

**De responsalibus qui Loco Dominorum
ponuntur in curia ad lucrandum & perden-
dum pro eis.**

Capitulo I.

Lacita in superioribus
exposita sup rect' qui-
dem & proprietate re-
prodita sunt qnæ pro-
sequi quis potest sicut
& alia quelibet placi-
ta civilia tam per seip-
sum quam per respon-
salem suo loco posita
ad lucrandum vel perdend'. Verum oportet
eum esse present' in curia qui alium in
loco suo ponit. Solet autem id fieri coram
iustic' domini Regis in Banco residentibus
aliter autem quam per dominum presentem
in curia nullus omnino recipi debet re-
sponsalis. Nec oportet adversarium ob
pre

praesentem esse, etiam illum qui loco alterius ita ponitur si sit notus curiae: Potest itaque unus solus loco alterius ita poni: Duo etiam vel plures simul vel sub disiunctione; Ita quod si unus interesse non possit reliquus vel reliqui placitum id exequentur per procuratorem, itaque talem potest placitum id deduci in Curia & terminari sive per iudicium sive per finalem concordiam, adeo plene & firmiter ut per eum qui alium loco suo inde posuit. Sciendum etiam quod non sufficit aliquem constituere alium Ballivum suum vel Seneschallum de terris & rebus suis dispondendis etiam si hoc constet Curiae ad hoc ut idem recipi debeat in curia loco domini sui in aliquo placito, oportet autem ut ad hoc speciale interveniat mandatum. Et quod idem juxta formam praescriptam ponatur loco ejus specialiter in placito illo ad lucrandum vel perdendum pro eo. Notandum praeterea, quod potest quis in curia domini Regis ponere loco suo alium ad lucrandum vel perdendum pro eo etiam in placito quod in alia curia habet. Et praecipietur quod idem in curia ipsa reci-

Liber undecimus.

piatur loco alterius per tale breve.

Cap. 2.

Rex vicecomiti, vel alii præfidenti curiæ illius salutem. Scias qd' N. posuit coram me vel Justic' meis R. loco suo ad lucrandum vel perdendum pro eo in placito illo quod est inter eum & R. de una carucata terræ in illa villa, vel de alia aliqua re nominata, Et ideo tibi præcipio quod prædictum R. loco ipsius N. in placito illo recipias ad lucrandum vel perdendum pro eo. T. &c.

Cap. 3.

* Cum quis itaque juxta formam præscriptam loco alterius ponitur in aliquo placito: nunquid essonia ex sua persona tantum, vel ex persona domini sui tantum, vel ex utriusque persona locum habebunt? Et quidem essonia illius procuratoris solummodo locum habent in tali casu, donec scilicet revocetur ipsa procuratio. Præterea cum quis ita loco alterius positus in curia de placito illo responderet, et id quod ad eum spectat facit, nunquid potest dominus suus eum pro beneplacito suo inde remove-
Ita

Ita quod alium inde faciat procuratorem maxime si postea capitales inimicitie inter-
venerint. Quin autem ipse dominus pos-
sit placitum suum sequi alio amoto du-
bium non est: Quia ita intelligitur qui-
libet alium loco suo ponere, scilicet si
ipsemet interesse non possit. Obtinet au-
tem quod dominus talem procuratorem
possit a quailbet parte litis amovere. Et
alium etiam loco ejusdem in Curia sub
forma præscripta pro se ponere. Potest
autem pater ita loco suo filium pro se
ponere, & vice versa. Extraneus quo-
que extraneum. Uxor quoque mari-
rum. * Cum quis itaque maritus po-
situs loco uxoris suæ in placito de mari-
ragio, vel de dote ipsius uxoris aliquid ami-
serit: vel remiserit de jure ipsius uxoris, per
judicium sive per concordiam, nunquid
poterit mulier ipsa inde iterum placitum
movere? an tenebitur omnino factum viri
sui post mortem ipsius tueri? Non vide-
tur autem, quod per factum viri sui de-
beat mulier in tali casu, aliquid juris a-
mittere, quia dum fuit in potestate viri
sui, in nullo potuit contradicere aut con-
trahere ejus voluntati, & ita non sibi potuit

Liber undecimus.

contra voluntatem viri sui in iure suo propicere. Sed dicitur contra, ea quæ in curia domini Regis gesta sunt rata & firma esse convenit.

Cap. 4.

* Distringendus autem est dominus ad tenendum id quod per responsalem suum factum est sive per iudicium sive per concordiam. Sed quid erit si ipse dominus solvendo non sit nec habeat unde distringi possit, responsalis autem habeat? Equidem non est distringendus responsalis ipse.

Cap. 5.

* Quod autem hic dicitur quod non potest aliquis loco suo alium cum effectu ponere nisi præsens sit in curia contrarium videtur his qui in primo libro scilicet de Effoniis posita sunt. Ibi enim dicitur quod si quis post tertium effonium suum aliquem quicumque ille sit, responsalem miserit, saltem cum litteris suis recipietur in Curia. Sed hoc contingit ex vi iudicii, aliud obtinet ubi consideratione Curie vel districtione alium querit loco suo in placito ponere ad lucrandum vel perdendum pro eo.

* *Præ-*

* Præterea norandum quod Abbates & Priores canonicorum regularium per se recipiuntur in curia siue litteris sui conventus alii Priores, siue canonicorum siue monachorum si fuerint cellarii etiam transmarini nullo modo siue litteris Abbatis vel magni prioris admittuntur in curia. Item Magister militiæ Templi, & capitalis Prior hospitalis Jerusalem per se recipiuntur nulli autem inferiores eis de suo ordine recipi solent. Præterea cum unus vel duo ponuntur in curia loco alicujus in placito aliquo prædicto modo nunquid ille unus poterit ponere alium, vel unus illorum duorum reliquum, vel etiam aliquem tertium loco suo vel loco domini sui ad lucrandum vel perendum pro eo in placito ipso.

Hic

HIC INCIPIT
LIBER DUODECIMUS

*De placito de Recto, & de diversis bre-
vibus Regis de Recto Vicecomitibus, vel
dominis feodi directis super diversis ca-
sibus*

Capitulum I.

Predicta quidem placita de Recto,
directe & ab initio veniunt in Cu-
ria domini Regis, & ibi ut dict-
um est deducuntur & terminantur.

Quandoque etiam licet ab initio
non veniant in Curia domini Regis quedam
placita de Recto, veniunt tamen per tran-
slationem, ubi curiæ diversorum domino-
rum probantur de recto defecisse: Tunc
enim mediante comitatu, possunt a comi-
tatu ex diversis causis quæ superius exposi-
tæ sunt ad capitalem curiam domini Regis
transferri.

Cap. 2.

Cum quis itaque clamet aliquod liberum tenementum vel servitium tenendum de alio per liberum servitium, non poterit inde trahere tenementum in placitum sine brevi domini Regis vel ejus Justic' & habebit ergo ad dominiuum suum de quo id clamat tenere breve de Recto. Quod si placitum fuerit de terra tale erit.

Cap. 3.

Rex Comiti W. salutem. Przecipio tibi quod sine dilatione teneas plenum rectum N. de decem carucatis terræ in Middleton quas clamat tenere de te per liberum servitium feodi unius militis pro omni servitio, vel per liberum servitium centum solidorum per annum pro omni servitio, vel per liberum servitium unde duodecim Carutataz terræ faciunt feodum unius militis pro omni servitio, vel quas clamat pertinere ad liberum tenementum suum quod de te tenet in eadem villa, vel in Mortuū, per liberum servitium, &c. vel per servitium, &c. vel quas clamat tenere de te de libero matrimonio M. matris suæ

Liber duodecimus.

10
sux, vel in liberum Burgagium, vel in liberam Eleemosynam, vel per liberum servitium eundi tecum in exercitum domini Regis cum duobus equis ad cultum suum pro omni servitio, vel per liberum servitium inveniendi tibi unum arbelastarium in exercitum domini Regis per quadraginta dies pro omni servitio, quas R. filius W. ei deforciat. Et nisi fecerit vicecomes Northampton, faciat ne amplius inde clamorem audiam pro defectu justic'. T. &c. Multipliciter autem variari solent de recto hujusmodi breviam diversis de causis quæ liquerunt ex diversis formis brevium subscriptorum.

cap. 4.

Si vero fuerit placitum de servitio breve tale erit. Rex N. salutem Præcipio tibi quod sine dilatione plenum rectum teneas N. de centum solidatis redditus in illa villa quam clamat tenere de te per liberum servitium, &c. vel servitium, &c. Et nisi feceris Vic' Oxoniæ, faciat ne amplius inde clamorem audiam pro defectu recti. T. &c.

Cap.

Cap. 5.

* Rex R. salutem. Præcipio tibi, quod iuste & sine dilatione habere facias N. & A uxoti suæ rationabilem partem suā quæ eos contingit de uno mesuagio in illa villa quam clamant pertinere ad liberum tene-mentum suum quod tenent de domino Re-ge in eadem villa, per liberum servitium du-orum solidorum per annū, vel de una mar-cata redditus in illa villa quam clamant de libero maritagio ipsius A. unde queruntur qd' B. soror ipsius A. eis deforciat, vel quam G. eis deforc'. Et nisi feceris vicecomes fa-ciat ne amplius oportet inde conqueri pro defectu iudicis. T. &c.

Cap. 6.

* Solent autem placita ista in curiis do-minorum vel eorum qui loco dominorum habentur deduci secundum rationabiles consuetudines ipsarum curiarum, quæ tot & tam varie ut sunt inscriptum de facili re-ducere non possunt.

Cap. 7.

* Probantur autem curiæ ipse de recto defecisse in hunc modum. Conquerente au-tem

Liber duodecimus.

tem se eo qui petit vicecomiti in comitatu
& breve domini Regis afferente: mittere
vicecomes ad curiam ipsam die qua li-
gatoribus á domino ipsius curie statuta
fuerit, aliquem servientem, ut & ille
coram quatuor vel pluribus legalibus
militibus ejusdem comitatus qui ex pre-
cepto vicecomitis illic aderunt audiat &
videat probationem ipsius petentis scili-
cet curiam ipsam ei de recto defecisse in
placito ipso. Quod & ipse petens sic ef-
fe, suo juramento & cum duobus aliis
id audientibus & intelligentibus, & cum
eo jurantibus probabit. * Sub tali ergo
solempnitate: solent loquere á quibus-
dam curiis ad comitatus transferri. Et ibi
de novo tractari & terminari sine contra-
dictione vel recuperatione ipsarum cu-
riarum, quam inde habere possunt ipsa-
rum curiarum domini sive heredes quan-
tum ad illud placitum. Sin autem pri-
usquam curia aliqua prædicto modo pro-
betur de recto defecisse loquela aliqua
ab ea ad superiorem curiam trahatur,
poterit dominus illius Curie die placiti cu-
riam suam ea ratione reperere quod non
dum probata fuerit de recto defecisse, et ita
eam

eam per iudicium retro habebit nisi ibi p-
berur de recto eam ut dictum est defecis-
se. Sciendum tamen quod si ad capita-
lem Curiam domini Regis ita tracta fue-
rit aliqua loquela, frustra vendicabit ibi
quis die placiti Curiam suam, nisi tertio
die ante, coram legalibus hominibus eam
vendicaverit. Nullo autem die posito ip-
si petenti unde ipse queri possit, & iuste
de dilatione ei facta, sufficit ei falsare Cu-
riam ipsam sub forma præscripta quocun-
que loco voluerit in feodo ipso. Si domi-
nus nullam habuerit rescantisam, super feo-
dum ipsum sicut ipsi domino licet curiam
suam ibi tenere, & ipsi petenti diem po-
nere quocunque loco voluerit super feo-
dum ipsum. Extra autem feodum non li-
cet ei de jure.

Cap. 8.

* Debet autem impetrari breve solum-
modo ad illum de quo clamat tenere is qui
petit, non ad alium nec etiam ad capitalem
dominum. Sed quid erit si petens ipse de
uno clamat tenere. Et tenens ipse de alio
teneat. Equidē in tali casu quia is cui breve
dirigitur placitum id tenere non potest,
cum

Liber duodecimus.

cum alium non possit de curia unde ipse scis-
sus esse intelligitur injuste & sine iudicio
disseisire, ex necessitate itur inde ad comi-
tatum. Et ibi procedit placitum vel in ca-
pitali curia. Ita quod uterque dominorum
per summonitionem ibi adesse debet, ut
utroque præsente res agatur sicut superius
dictum est in tractatu de warrantis.

Cap. 9.

* Ad Vicecomitem autem provinciarum,
pertinent prædicta placita de recto ubi
Curia dominorum probantur de recto de-
fecisse. Et alia quedam placita veluti si
quis conqueratur se Curia de domino suo
quod consuetudines & indebita servitia vel
plus servitii exigit ab eo de libero tene-
mento suo quod de eo tener, quam inde
facere debeat; Item placitum de nativis
ut dictum est. Et generaliter omnia illa
unde breve domini Regis habet vel capi-
talis Justic' ipse vicecomes, de aliquo iusti-
ciando, vel quod ipse rectum faciat, nisi
alius fecerit ut prædictum est, ad ipsam
Vicecomitem pertinent audienda & termi-
nanda quorum quedam per breviam supposita
liquebunt.

Cap. 10.

Rex N. salutem prohibeo tibi ne iniuste vexes vel vexari permittas, H. de libero tenemento suo quod tenet de te. in illa villa. Nec inde ab eo exigas vel exigi permittas consuetudines vel servitia quæ tibi inde facere non debet. Vel quæ antecessores sui inde non fecerunt nec facere deberunt tempore H. Regis avi mei et nisi feceris vicecomes faciat ne oportet eum amplius inde conqueri &c. T. &c.

Cap. 11.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi quod iuste & sine dilatione facias habere. M. R. nativum suum et fugitivum suum cum omnibus catallis suis, et cum tota sequela sua ubicunque inventus fuerit in balliva tua. Nisi sit in dominico meo qui fugit de terra sua post primam coronationem meam. Et prohibeo nequis eum iniuste detineat super forisfacturam meam. T. &c.

Cap. 12.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi quod iuste et sine dilatione facias habere G. averia sua per vadium et plegium unde queritur quod R. ea cepit et detinet iniuste, pro consuetudini-

N

bust

Liber duodecimus.

bus quas ab eo exigit quas ipse non cognos-
seit se debere & ipsum preterea inde iusta
deduci facias ne oporteat eum, &c.

Cap. 13.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi qd' iuste
& sine dilatione facias amensurari pasturam
de illa villa unde P. quæ fuit uxor P. & R.
soror sua quæruntur qd' H. eam iniuste su-
peronerat, nec permittas qd' præfatus H.
in ea pastura plura averia habeat quam ha-
bere debeat, & quam habere pertinet, se-
cundum quantitatem feodi sui quod ipse ha-
bet in eadem villa ne oporteat, &c. T. &c.

Cap. 14.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi qd' sine
dilatione præcipias R. quod iuste & sine
dilatione permittat habere H. aisiamenta
sua in bosco & in pastura de villa illa quæ
habere debet ut dicit, sicut ea habere debet
& habere solet & non permittas quod præ-
fatus R. vel alius ei inde molestiam vel in-
juriam faciat ne amplius, &c. T. &c.

Cap. 15.

Rex vic' salutē. Prohibeo tibi ne permit-
tas qd' R. iniuste exigit ab S. de libero tene-
mento suo qd' tenet de N. de feodo ipsius
R. in illa villa plus servitii quam pertinet ad
illud liberum tenementum quod tenet. Et
averia

Liber Decimus.

5

averia sua quæ capta sunt pro illa demanda
quam ille non cognoscit ad liberum tene-
mentum suum quod tener pertinere, ei re-
plegiari facias donec loquela illa coram no-
bis audiat & sciatur utrum illud servitium
debeat vel non. T. &c.

Cap. 16.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi qd' iuste
& sine dilatione facias esse rationabiles di-
visas inter terram R. in illa villa et in pti-
montiis & terram D. in illa villa sicut esse
debent & solent esse, et sicut fuerunt tēpore
Regis Henrici avi mei unde R. queritur qd'
A iniuste et sine iudicio occupavit inde plus
quam pertinet ad liberum tenementum su-
um de illa villa ne oporteat, &c. T. &c.

Cap. 17.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi qd' iuste &
sine dilatione facias tenere rationabilem di-
visam R. quam fecit fratribus Hospitalis
Hierusalem de catallis suis sicut rationabi-
liter monstrari poterit qd' eam fecit & tene-
ri debeat. T. &c.

Cap. 18.

Rex vic' salutē. Præcipio tibi qd' iusticiēs
R. qd' iuste & sine dilatione reddat N. ca-
talla sua unde queritur quod ea cepit iniuste,
& sine iudicio in libero tenemento suo in

N x

illa

Liber duodecimus.

Alia villa infra disseisinam quam inde ei fecerat intra assisam meam unde ipse recuperavit seisinam suam coram Justic' meis per recognitionem de nova disseisina sicut rationabiliter monstrare poterit quod ea habere debeat ne amplius, &c.

Cap. 19.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi quod ponas facias in respectum usque ad aliquem terminum competentem quando interesse poteris, recognitionem in qua summonita est inter R. & M. de divisis de illis villis que per justicias meas de partibus illis injuncta est tibi & H. coram vobis capere eam ad quam capiendam ut dicitur attornastis alios loco vestro ad eam capiendam quia non est consuetudo quod ex quo aliquod negotium pertinens ad justicias meas aliquibus injungatur tractandū quod ipsi id in alios transferant de re aliqua que ad justiciam meam pertinet T. &c.

Cap. 20.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi quod juste et sine dilatione facias habere. A. que fuit uxor R. rationabilem dotem suam. De toto secundo quod fuit præfati R. integre et in omnibus salvo hæredi suo capitali mesuagio & eadem

dem uxori facias habere aliud mesuagium, nisi aliqua terra in qua mesuagium non sit ei nominata sit in dorem. Et non remaneat eo quod feodum præfati R. sit de baronia mea, quia nolo nec jus exigit quod uxores militum propter hoc amittant dotes suas. De catallis autem que fuerunt præfati R. præcipio quod ea omnia simul & in pace esse facias, ita quod inde nil amoveatur nec ad divisam suam faciendam, nec ad aliam rem faciendam donec debita sua ex integro reddatur. Et de residuo post fiat rationalis divisa sua secundum consuetudinem terræ meæ. Et si quid de catallis præfato R. remotum fuerit post mortem suam, reddatur ad alia catalla sua ad solvendum inde debita sua. T. &c.

Cap. 21.

Rex illis Iudicibus ecclesiasticis salutem. Prohibeo vobis ne teneatis placitum in curia Christianitatis quod est inter N. & R. de laico feodo prædicti R. unde ipse quæritur quod N. eum trahit in placitum in curia Christianitatis coram vobis, quia placitum illud spectat ad coronam & dignitatem meam. T. &c.

N 3

Cap.

Liber duodecimus.

Cap. 22.

Rex vic' salutem. Prohibe R. ne sequatur placitum in curia Christianitatis quod est inter N. et ipsum de laico feodo ipsius R. in villa ipsa unde ipse queritur quod prefatus N. inde eum traxit in placitum in curia Christianitatis coram iudicibus illis. Et si prefatus R. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc pone per vadum et salvos plegios predictum N. quod sit coram me vel Justic' meis eo die, ostensurus quare traxit eum in placitum in curia Christianitatis de laico feodo suo in illa villa, de ficut illud placitum spectat ad coronam & dignitatem meam. T. &c.

Cap. 23.

Predicta vero placita sive alia, qualiter vel quo jure deduci sive terminari habeant in diversis comitatibus, omitto cum propter ipsorum comitatum consuetudines diversas, quas quidem singuli comitatus singulas observant, tum quia propositi mei brevitatis, illud non exigit cum non attendam nisi ad ea quæ in capitali curia

curia Regis fieri soleant & debeant.

Cap. 24.

• Sciendum præterea quod in brevi de Reſto quandoque minus continetur quam in petitione ponatur in curia. Tum circa pertinentiam tum circa alia, quandoque vero plus. Erratur etiam quandoque, circa nomen aliquod in brevi ipſo poſitum, quandoque circa quantitatem ſervitiorum. Quando ſiquidem minus continetur in brevi quam in petitione, non plus peti poteſt per breve illud quam in brevi illo contineatur. Quando vero plus continetur in brevi quam in petitione, remitti poteſt id qd' de abundantia in eo continetur & reſiduum auctoritate ejuſdē brevis peti poteſt. Si vero in nomine erratur diſtriſto jure, aliud breve petatur. Quando vero circa quantitatem ſervitii erratur, diſtriſto quoque jure evaneſcit breve. Contingit autem quandoque tenementum aliquod peti per minus ſervitium quam inde debeat: Vel quam inde fieri ſolent ipſi domino nunquid tenetur ipſe dominus per breve illud reſtum inde tenere in ſervitii ſui detrimentum. Equidem tenetur,

Liber duodecimus.

sed post evictionem si petentem evincere contigerit regressum inde habere poterit versus evictorem.

Cap. 25.

* Præterea sciendum quod secundum consuetudines Regni nemo tenetur respondere in curia domini sui de aliquo libero tenemento suo sine præcepto domini Regis vel ejus capitalis Justic'. Ita dico si laycum fuerit feodum petitum. Verum si fuerit placitum inter duos clericos de aliquo tenemento, quod sit de libera eleemosyna feodi ecclesiastici, vel si tenens ipse clericus teneat in libera eleemosyna feodum illud ecclesiasticum, quicumque sit petens placitum inde debet esse in foro ecclesiastico de rector: nisi petatur inde recognitio utrum fuerit liberum feodum ecclesiasticum vel laicum feodum. Unde inferius dicetur tunc enim ista recognitio sicut quolibet alia in Curia domini Regis habet tractari.

HIC INCIPIT LI- BER DECIMUSTERTIUS.

*De placitis per Assisas & Recognitiones,
& de diversis Disseisinis.*

Capitulo I.

Generalia quę circa præmissa placita de recto frequentius in curia contingunt, hactenus in parte sunt expedita. Nunc vero ea quę super Seisinis solummodo usitata sunt, restant proseguenda. Quę quia ex beneficio constitutionis Regni quę Assisa nominatur in majori parte transigi solent, per recognitionem de diversis Recognitionibus restat tractandum.

Cap. 2.

* Est autem quædam Recognitio quę vocatur de morte antecessoris. Quædam autem de ultimis presentationibus personarum in Ecclesiis. Quædam utrum aliquod tenementum sit seodum ecclesiasticum vel laycū seodum. Quædam utrum aliquis fuerit

Liber tertius decimus.

rit seifitus de aliquo libero tenemento die qua obiit ut de feodo, vel ut de vadio. Quædam utrum aliquis sit infra ætatem, vel plenam habuerit ætatem. Quædam utrum aliquis obierit seifitus de aliquo libero tenemento ut de feodo, vel ut de warda. Quædam utrum aliquis præsentaverit ultimam personam ad ecclesiam aliquam occasione feodi sui quod in dominico suo habuerit, vel occasione alicujus wardæ. Et si quæ sunt similia quæ in curia frequenter emergunt, præsentibus partibus tunc ex consensu ipsarum partium tum etiam de consilio curie consideratur ad aliquam controversiam terminandam. Quædam autem recognitio est quæ dicitur de nova disseisina. Cum quis itaq; moritur seifitus de aliquo libero tenemento, ira quod inde fuerit seifitus in dominico suo sicut de feodo suo, hæres eandem seisinam antecessoris sui rectè petere potest, et si major fuerit habebit tale breve.

Cap. 3.

Rex vic' salutem. Si G. filius T. fecerit te securum de clamore suo prosequenda, tunc summane per bonos summonitores duodecim liberos & legales homines de vilis

visineto de illa villa qd' sint coram me vel Justic' meis eo die parati sacramēto recognoscere si T. pater prædicti G. fuit seiscitus in dominico suo sicut de feodo suo de una virgata terræ in illa villa die qua obiit. Si obiit post primam coronationem meam, & si ille G. propinquior hæres ejus est, et interim terram illam videar, & nomina eorum imbrevari facias, et summane per bon' summonitores R. q' terram illam tenet, qd' tunc sit ibi auditurus illam recognitionem. Et habeas ibi summonitores, &c. T. &c. Si vero antecessor ipse prædicto modo seiscitus iter arripuerit eundi in aliquam peregrinationem tunc erit breve tale.

Cap. 4.

Rex vicecomiti salutem. Si G. filius T. fecerit te securū de clamore suo prosequendo, tunc summane per bonos summonitores duodecim liberos & legales homines de visineto de illa villa, quod sit coram me vel Justic' meis eo die parati sacramento recognoscere si T. pater prædicti G. fuit seiscitus in dnico suo sicut de feodo suo de una virgata terræ in illa villa, die qua iter arripuit versus Hierusalem, vel versus sanctum Jacobum in quo itinere obiit. Et si iter ipsum arripuerit post primam

Liber tertius decimus.

primam coronationem meam, et si prædictus G. propinquior ejus hæres sit. Et interim &c. ut prius. Si vero infra ætatem fuerit hæres ipse, tunc breve tale erit.

Cap. 5.

Rex vic' salutem. Summone per bonos summonitores &c. omnia ut supra excepto hoc quod in hoc brevi remittitur illa clausula in principio scilicet, Si G. filius T. fecerit te secrum de clamore suo prosequendo. Item in medio omittitur illa clausula, Si T. pater prædicti G. obiit post primam coronationem meam. Si vero habitum religionis assumpserit, tunc breve secundum hoc variabitur hoc modo.

Cap. 6.

Rex vicecomiti salutem, Si G. filius T. fecerit te securum &c. omnia ut prius excepto hoc quod in hoc brevi ponitur in medio parati sacramento recognoscere si T. pater prædicti G. fuit seistus in dominico suo ut de feodo suo de tanta terra in illa villa die qua habitum religionis assumpsit, et si habitum illum assumpsit post primam coronationem meam. Et si prædictus G. propinquior hæres ejus sit, & interim terram illam videant &c. ut supra.

Cap. 7.

Accepto itaque brevi, de morte antecessoris ab ipso vicecomite, et in comitatu data securitate ab ipso petente de clamore suo prosequendo tunc hoc ordine pervenitur ad assisam. Ab initio eligendi sunt duodecim liberi et legales homines de visneto secundum formam in brevi expressam. Præsentibus parribus scilicet tam petente quam tenente, vel absente etiam ipso tenente, dummodo summonitus fuerit saltem semel quod interesset electioni illi. Quia semel inde summonendus est ut præsens sit et audiat qui eligendi sunt ad illam recognitionem faciendam, et quosdam etiam ex rationabili causa si voluerit recuset, ut ab ipsa recognitione excludantur. Si vero ad primam summonitionem in curia recte testatam non venerit, ulterius non expectabitur, imo etiam absente ipso eligantur ipsi duodecim iuratores & deinde ex transmissione vicecomitis facient visum terræ vel alterius tenementi cuius seiscina petitur, unicam tamen super hoc habebit summonitionem ille qui tenet. Nomina etiam illorum duodecim electorum faciet vicecomes ipse imbrevis. Deinde summonere faciet ipse vicecomes

Liber tertius decimus.

cecomes ipsum tenentem quod die statuta per breve Regis vel ejus Justic' sit coram rege vel ejus Justic' auditurus illam recognitionem. Die autem prima & secunda sessioniare poterit is qui tenet si major fuerit is qui petit. Tertia vero die non poterit imo ad tertium terminum capietur recognitio siue venerit siue non is qui tenet. Quia in nulla recognitione super seifina tantum prodita, currunt nisi duo essonia. In recognitione vera de nova disseifina nullum locum essonium habet; Tercio itaque die siue venerit tenens siue non, capietur ut dictum est assisa, Et si juratores ipsi dixerint pro petente, adjudicabitur ei inde seifina, & præcipietur vicecomiti quod ei seifinam illam habere faciat per hoc breve.

cap. 8.

Rex vic' salutem. Scias quod N. diracionavit in curia mea, seifinam tante terre in illa villa per recognitionem de morte illius antecessoris sui versus R. Et ideo tibi præcipio quod seifinam illam ei sine dilatione habere facias. T. &c.

Cap. 9.

* Cum seifina autem illa recuperabit etiam is seifinam omniū catallorum & omniū rerum quæ in feodo illo tempore faciende seifine

sine invente fuerint, post seisinam vero plenè recuperatam, poterit is qui seisinam amisit super recto placitare per breve de recto, sed post quantum temporis post restitutionem plene factam.

Cap. 10.

Sin autem pro tenente absente juratum fuerit, ei deinde seisina sine recuperatione quam adversarius ejus possit inde habere remanebit; Placitum tamen de recto seisina illa non adimit, sicut nec placitum de recto super aliquo tenemento recognitionem de petenda seisina alicujus antecessoris de eodem tenemento extinguit, antequam duelum sit inde vadiatum. Sed qualiter tunc punietur in eo contemptus curiæ.

Cap. 11.

* Utroq; vero præsentem in curia queri solet ab ipso tenente utrum velit aliquid dicere quare inde assisa remanere debeat. Unde sciendū est quod major quandoq; contra minorem petit hujusmodi recognitionem. Quandoq; minor contra majorem. Quandoq; minor contra minorem, quandoque major contra majorem. Tunc generaliter remanebit assisa, si is qui tenet confiteatur in curia illum antecessorem cujus seisina petitur
fuit

Liber tertius decimus.

fuisse inde seisiru die qua obiit in dominico suo sicut de feodo suo, cum ceteris articulis in breவில்lo expressis. Si vero seifina ipsa solummodo concedatur, aliis articulis non admissis, tunc super articulo vel articulis non admissis procedat affisa. * Remanere autem solet affisa hujusmodi pluribus ex causis verbi gratia. Si à tenente ipso dicatur ipsum petentem inde fuisse seisirum post mortem patris vel alicujus antecessoris sui, sive ille antecessor suus fuerit inde seisirus sive non die qua obiit & dum in tali seifina fuit, tantum inde versus eum fecisse quare de cetero affisa inde esse non deber. Veluti si tenementum ipsum ei vendiderit, vel donaverit, vel quietum clamaverit, vel alio legitimo modo alienaverit, & tunc inde poterit inter eos perveniri ad duellum, vel ad aliam usitatam probationem, quæ in curia super recto alicujus rei recipi solet. Item si dicatur ab adversario ipsum petentem alia vice ei inde movisse litem, et tunc finè inter eos factum in Curia domini Regis. Vel per hoc tenementum ipsum remansisse ipsi tenenti per finem duelli, in quacunque etiam curia vel per judicium vel per quietam clamatiā.

Item

Item villenagium in Curia objectum & probatum versus ipsum petentem, assisam adimit. Idem quoque facit exceptio bastardie; Carta quoque Regia qua specialiter expressum fuerit vel confirmatur, ipsi tenenti tenementum cuius seisinam petitur per assisam. Plurimum item heredum conjunctio, mulierum scilicet in feodo militari, vel masculorum vel feminarum in libero socagio. Item si concedatur antecessorem illum cuius seisinam petitur habuisse inde qualemcunque seisinam, scilicet per ipsum tenentem vel per aliquem antecessorem ejus, veluti in vadium, vel ex commodato, vel alia hujusmodi causa, eo ipso remaneat re cognitio illa, & alio modo placitum inde procedet. Item consanguinitas assisam ipsam adimit. Scilicet si is qui petit et is qui tenet fuerint de illo stipite unde hereditas descenderit cuius seisinam petitur. Ita dico si hoc fuerit in curia objectum & probatum. Item in casu illo supra in tractatu de maritagio, ubi primogenitus frater postnato fratri donavit quandam partem terræ sue, qui obiit sine hærede de corpore suo, ubi quidem sicut & in similibus casibus remanet assisa hujusmodi. Hac

O

ratione

Liber tertius decimus.

ratione quia non potest aliquis, finis esse
heres alicujus tenementi ex dominus. Item
si convictus fuerit vel confessus is qui petit
quod aliquando fuit in Guerra versus domi-
num Regem, eo ipso remanet assisa quam
versus alium ita petit in curia. Item ratione
burgagii cessare solet assisa, per aliam assisam
ex causa majoris utilitatis in regno con-
stitutam. Non objecta autem aliqua excep-
tione in Curia quare assisa ipsa remanere
debet, procedet quidem recognitio. Prae-
sente utraque parte per juramentum duo-
decim jurantium et secundum eorum vere-
dictum judicabitur uni vel alii seifina sub
forma prescripta in hoc li bro.

Cap. 12.

* Cum vero minor contra majorem
petit hujusmodi Assisam, tunc quidem
locum non habet essonium majorem
versus minorem, quia prima die proce-
det inde recognitio siue veniat is qui
tenet, siue non, et hac generali ratione.
Quia quotienscumq; tenens ipse nil dicere
possit si praesens esset in Curia quare assisa
talis remanere debeat, de jure quidem pro-
cedet recognitio, non expectata praesentia
partis

partis adverse. Sed si præsens is fuerit versus quem petit, nil dicere possit (ut dictum est) ipsum minorem inde fecisse quare assisa remanere deberit. Et ideo precise procedet inde recognitio, siue præsente tenente majore, siue absente, juxta formam prescriptam. Et sic restitutione inde facta ipsi minori per recognitionem, ætas ipsius minoris expectabitur super placito de recto, Cum minor vero contra minorem petit, eo modo sine aliqua variatione procedat recognitio ut inter minorem & majorem procedere solet.

Cap. 13.

* Cum vero major contra minorem petit, poterit quidem minor contra majorem solito modo se effoniare. Qui cum venerit occasione ætatis dilationem inde petere potest, ut inde non capiatur recognitio donec plenam habuerit ætatem. Et ita ratione ætatis remanere solet recognitio de morte antecessorum. Sciendum tamen quod oportet ad hoc ut remaneat assisatalis ratione ætatis quod dicat minor se esse in seifina tenementi, unde petitur seifina, & ideo non debere recognitionem illam procedere antequam

Libri tertius decimus.

etatem habeat. Et etiam quia pater ejus vel
alius antecessor suus inde fuerit seifitus die
qua obiit. Occasione enim seifine alicujus
tenementi quam aliquis infra etatem constitu-
tus perquirat, & jure suo tantum retinet
non remanet versus eum recognitio vel etia-
am placitum super proprietate. Si vero re-
plicetur contra ipsum minorem, antecesso-
rem suum obiisse seifitum de tenementum
de petitur seifina per recognitionem, non ta-
men ut de feodo sed ut de warda tunc qui-
dem licet principalis recognitio ratione et-
tatis minoris remanere deberet, tamen super
hoc procedat ista recognitio, scilicet utrum
antecessor ejus qui infra etatem est, fuerit
inde seifitus ut de feodo vel ut de warda die
qua obiit. Et summonebitur inde assis
per hoc breve.

Cap. 14.

* Rev. vic' salutem. Summone per bonos
summonitores duodecim liberos & legales,
homines de visineto de illa villa, quod
sint coram me vel Justiciis meis ad illum
terminum parati sacramento recognoscere,
si R. pater N. qui infra etatem est sei-
fitus fuit in dominico suo de una carucata
ter-

terre in illa villa unde M. filius & heres T. petit recognitionem de morte ipsius T. patris sui versus ipsum N. ut de feodo suo die qua obiit, vel ut de warda. Et interim terram illam videant. Et nomina eorum imbrevari facias. Et summane per bonos summonitores prædictam N. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi audieturus illam recognitionem. Et habeas, &c.

Cap. 15.

* Notandum tamen quod si dies ad hoc datus fuerit utrique existente in curia, tunc non oportet tenentem inde summoneri, procedet siquidem super hoc recognitionis per sacramentum duodecim Juratorum, et juxta eorum veredictum declarabitur qualem seisinam habuit antecessor eius qui infra ætatem est die qua obiit, de illo tenemento unde contra eum petitur recognitionis. Et si proberur ita antecessorem ipsius minoris nullam inde habuisse seisinam die qua obiit nisi ut de warda, tunc is qui contra minorem petit seisinam, versus ipsum minorem recuperabit. Sed nunquid hoc solum sufficit ei ad seisinam ipsam recuperandam:

Liber tertius decimus.

randum : quod non videtur, quia non per hoc constat antecessorem ipsius qui petit inde fuisse seifirum in dominico suo ut de feodo suo die qua obiit, nec etiam ipsum petentem esse propinquiorem ejus heredem, contra vero dicitur quod hoc ipso probato nullum jus habeat inde minor ipse seifinam ipsam de cætero retinendi, Sed si hoc est, cui restituenda est. Nunquid ergo ad principalem recognitionem super hoc erit recurrendum? Sin autem per sacramentum duodecim Juratorum probatum fuerit antecessorē ipsius qui infra ætatem est inde fuisse seifirum die qua obiit ut de feodo, tunc seifina ipsi minori remanebit in pace donec plenam habuerit ætatem. Sed nunquid alio tempore de cætero in tali casu audiendus est adversarius ejus vel heredes sui : saltem super proprietate ipsius tenementi versus ipsum minorem postquam habuerit ætatem vel ejus heredes. Præterea, contra minorem procedat recognitio in illo unico casu qui supra notatus est in tractatu qui est de heredibus qui infra ætatem sunt. Procedente vero assisa quæ est contra minorem, si ei per assisam ipsam seifina remanserit, super proprietate non respondebit donec plenam habuerit ætatem. * Generaliter enim

enim verum est quod de nullo placito tene-
tur respondere is qui infra ætatem est, per
quod possit exheredari, vel per quod amit-
tere possit vitam vel membrum, donec
plenam habuerit ætatem de aliis tamen
quibusdam tenerur. Ut de debitis paternis,
vel propriis, et de novis disseisinis. Sin au-
tem petenti contra minorem adjudicetur
seisina: facienda erit ei restitutio sub forma
prescripta. Nec ipsi minori super recto res-
pondebit donec plenam habuerit ætatem,
sicut nec ille sibi, & hac generali ratione
quia illa quæ cum illis sunt in hujusmodi
placitis qui ætatem non habent stabilia &
firma esse non oportet. Si vero minori æta-
tis privilegium alleganti in curia obijcia-
tur eum plenam habere ætatem, solet
hoc per recognitionem octo liberor-
um & legalium hominum declarari
qui ad hoc per tale breve summonendi
sunt.

Ca. 16:

Rex vicecomiti salutem. Summaone
per bonos summonitores octo liberos
& legales homines de visineto de illa vil-

Q 4

Liber tertius decimus.

la ubi petitur tenementum est, quod
sit coram me vel Justiciis meis eo die pa-
rati sacramento recognoscere, utrum N.
qui clamat unam hanc terram in illa vil-
la per breve meum versus R. sit talis
ætatis, quod unde placitare possit & de-
beat, & interim terram illam videant,
& nomina eorum imbrevari facias, &
summane per bonos summonitores illum
qui terram illam tenet, quod sit tunc ibi
auditurus illam recognitionem. Et habes
as &c. T. &c.

Cap. 17.

* Si itaque probetur per talem re-
cognitionem ætas illius de cujus ætate
quæritur, cum eo de cætero agatur, sicut
cum ætatem habente quantum ad prin-
cipalem recognitionem. Sed nunquid
generaliter etiam quantum ad aliorum
impetitionem majoris censebitur ille æta-
tis occasione hujus recognitionis, ita
quod de cætero non possit versus ali-
os ætatis privilegio tueri? Si vero per
recognitionem ipsam iudicetur minoris
ætatis, minor gaudebit privilegio quan-
tum ad principalem illam recognitionem,
sed

sed nunquid ad alios & aliorum impetitiones?

Cap. 18.

* Sequitur de recognitione de ultimis presentationibus personarum. Contingente itaque aliquam Ecclesiam vacare, si fuerit controversia super presentatione, poterit controversia illa per recognitionem de ultima presentatione decidi alterutro litigantium id in Curia postulante super quo tale breve impetrabit.

Cap. 19.

Rex vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores duodecim liberos & legales homines de visineto de villa illa, qui sint coram me vel Justiciis meis eo die parati sacramento recognoscere, quis advocatus presentavit ultimam personam que obiit, ad ecclesiam de illa villa que vacans est ut dicitur. Et unde N. clamat advocacionem & nomina eorum imbrevari facias, et summone per bonos summonitores R. qui presentationem ipsam deforciat, quod tunc sit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas

* De Effoniis autem in hac recognitione, patet ex prædictis procedente siquidem recognitione five utroque præfinitæ five altero absente, is cui seiffina fuit vel alicujus antecessorum suorum ad judicabitur ultima presentatio eo ipso seiffinam ipsius advocacionis intelligetur dirationasse. Ita quod ad præsentationem ipsius prima persona in ea ipsa ecclesia vacante, per Episcopum loci instituitur. Dummodo persona idonea fuerit, quæ ecclesiam per ejus præsentationem adeptam, tota vita sua obtinebit quicquid de jure advocacionis contingat. Poterit is contra quem judicatum est, de ultima presentatione per recognitionem versus alium vel suos hæredes super jure advocacionis placitare, quod qualiter fieri debeat in superioribus expeditum est. Queri autem potest, ab initio utrum aliquid dici possit quare assisa illa remanere debeat. Et potest quidem ad hoc dici, seiffinet tenente ipsum concedere antecessorem potentis ultimam inde fecisse præsentationem.

nem sicut verum dominū et primogenitum
hæredem : sed postea feodum illud ex quo
pendet advocatio, ei vel antecessoribus suis
contulisse aliquo vero titulo : Et ita eo ipso
remanet assisa et p'acitum super exceptione
ipsa inter ipsos litigantes deinde esse pote-
rit. Super hac autem exceptione, recogni-
tionem desiderare potest alteruter litiganti-
tiam, & eam habere poterit. Præterea con-
cedi potest ab alterutro litigantium, reli-
quum, vel aliquem ejus antecessorem ulti-
mam fecisse præsentationem. Sed non ut de
feodo, sed ut de warda, et super hoc petere
potest recognitionem, & inde obtinebit, &
summonebitur recognitio per hoc breve.

Cap. 21.

Rex vicecomiti salutem. Summone
per bonos summonitores duodecim liberos
& legales homines de visneto de illa vil-
la quod sint coram me vel Justiciis meis
ad illum terminum, parati sacramento
recognoscere, si R. qui præsentavit ulti-
mam personam quæ mortua est ad Ec-
clesiam illam occasione tenementi quod
tenuit in illa villa fecerit illam præ-
sentationem ut de feodo, vel ut de warda.

Et

Et nomina eorum imbrevari facias. Et sum-
mone per bonos summonitores illum, qui
præsentationem illam deforciat, quod tunc
fit ibi, &c.

Cap. 22.

Et sic per recognitionem hoc declarato fi-
ut de warda facta fuerit ultima præsentatio
ipsius ultimæ presentationis, expirat præ-
sentationis advocatio, et ad alterum specta-
bit ipsa presentatio. Sin autem ut de feodo
ei remanebit ipsa presentatio.

Cap. 23.

• Sequitur de illa recognitione, qua de-
claratur de aliquo tenemento utrum illud sit
laicum an ecclesiasticum, desiderante itaque
alterutra partium inde recognitionem, per
tale breve inde summonebitur recognitio.

Cap. 24.

Rex vicecomiti salutem. Summone per
bonos summonitores duodecim liberos &
legales homines de visinero de illa villa qui
sint coram me vel Justiciis meis eo die pa-
rati sacramento recognoscere, utrum una
hida terræ quam N. persona ecclesiæ de illa
villa clamat ad liberum Elemosinam ipsius
ecclesiæ suæ versus R, in illa villa sit laicum
feo-

secundum ipsius R. an secundum ecclesiasticum.
Et interim terram illam videant et nomina
eorum imbrevari facias. Et summane per
honos summonitores prædictam R. qui ter-
ram illam tenet quod tunc sit ibi auditurus
illam recognitionem. Et habeas ibi, &c.

T. &c.

Cap. 25.

* In hac recognitione, sicut nec in alia
qualibet præter recognitionem de magna
assisa, locum non habent nisi duo essonia
quia nunquam admittitur tertium nisi ubi
potest judicari de infirmitate utrum sit lan-
guor an non. Quod cum in recognitioni-
bus fieri non solet: merito tertio essonio
carent ipse recognitiones. Procedit autem
ista recognitio sub forma superscripta de a-
liis recognitionibus. Sciendum tamen quod
si per recognitionem ipsam probetur tene-
mentum ipsum esse de feodo ecclesiastico,
de cetero trahi non potest ad laicum feo-
dum licet peti possit ab adversa parte teneri
de Ecclesia per debitum servitium.

Cap. 26.

* Sequens est post prædicta, de illa recog-
nitione

conditione tractare, quæ fieri solet utrum
scilicet aliquis obierit seifitus de aliquo tenemento libero, ut de feodo, an ut de vadio.
Cum quis perit aliquod tenementum sibi
restitui tanquam vadium suum qd', vel ipse
vel aliquis antecessorum ejus invadiaverit, si
is qui tenet non recognoscat tenementum
ipsum ad vadium sed dicit in curia se inde
seifitum ut de feodo, sic inde ad recognitionem
solet perveniri, et per hoc breve summonebitur inde recognitio.

Cap. 27.

Rex vic' salutem. Summone per nos
summonitores duodecim liberos &
legales homines de visineto de illa villa,
quod sint coram me vel Justiciis meis eo
die parati sacramento recognoscere utrum
N. teneat unum carucatam terræ in illa
villa quæ R. clamat versus eum per breve
meum in feodo an in vadio, invadiatam
ei ab ipso R. vel ab H. antecessore
ejus, vel sic utrum illa carucata terræ
quam R. clamat versus N. in illa villa
per breve meum, sit feodum vel hereditas
ipsius N. an in vadio invadiata ei ab ipso
R. vel ab ipso H. antecessore ejus. Et
interim terra in illam videant & nomina
eorum

eorum imbrevari facias. Et summane per bonos summonitores prefatum N. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi auditurus illam recognitionem. Et habeas ibi &c.

Cap. 28.

* Verum quandoque contingit aliquem tenere aliquod tenementum in vadio, ita quod inde moritur seifitus ut de vadio, haeres quoque ejus occasione talis seifine querit bereve de morte antecessoris, versus verum heredem qui adeptus est hujusmodi tenementi seifinam. Et tunc quidem si recognoscatur ab ipso tenente antecessorem ipsius petentis obiisse seifitum, sed ut de vadio et non ut de feodo, tunc quidem et hac de causa pervenitur ad praedictam recognitionem et per hoc breve summanebitur recognitio.

Cap. 29.

* Rex vic' salutem. Summane per bonos summonitores duodecim &c. quod sint &c. parati sacramento recognoscere, utrum N. pater R. fuerit seifitus in dominico suo ut de feodo an ut de vadio de una carucata terre in illa villa die qua obiit. Et interim &c.

Cap.

Cap. 30.

* **Probatum** autem per recognitionem ipsam quod sit vadium, tunc is qui tenet & feodum suum esse dixit tenementum ipsum amittet. Ita etiam quod ad debitum ipsum non recuperabit occasione illius vadii. Si autem recognoscatur ad feodum ipsius qui tenet, tunc is qui petit de cetero nullum habebit inde recuperare nisi per breve de recto. Queri autem potest utrum in hac recognitione sive in alia qualibet, expectandus sit warrantus alicujus. * Qualiscunq; sit warrantus vel qualicunque de causa warrantus inde esse debeat, presertim si post duo essentia vocentur super hoc in Curia warrantus.

Cap. 31.

* **Alie** autem recognitiones quæ restant partim in prædictis recognitionibus: exposte sunt. Partim vero per iudicium in curia ex verbis utriusque partis redditum possunt explicari. Ecce enim de illa recognitione utrum quis sit infra ætatem an non: mentio aliqua & notia habetur supra, libro quarto in fine. *Cap. 15 & 16 & 17.* Similiter

et de illa recognitione utrum quis fuit seifitus de aliquo libero tenemento die quo obiit ut de feodo an ut de warda supra libro 11. cap. 13 14 & 15. Similiter & de illa recognitione utrum scilicet quis presentaverit ultimam personam occasione feodi sui an warda supra libro 4. cap. 20 & 21 & 22. Hæ recognitiones alias sequuntur prædictas in effonis & quibusdam rationibus procedunt vel remanent sicut ille.

Cap. 32.

* Postremo de illa recognitione que appellatur de nova disseisina restat dicendum. Cum quis itaque infra assisam domini Regis id est infra tempus à domino Rege de consilio procerum ad hoc constitutū, quod quandoque majus quandoque minus censetur, alium injuste et sine judicio disseisiverit de libero tenemento suo disseisito hujus constitutionis beneficio subvenitur et talis brevis habebit.

Cap. 33.

Rex vicecomiti salutem. Questus est mihi N. quod R. injuste & sine judicio disseisivit eum de libero tenemento suo in illa villa, post ultimam translationem meam in Normaniam. Et ideo tibi precipio quod si presatus N. fecerit

P

Liber tertius decimus.

fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc facias tenementum illud re-seisiri de catallis quæ in eo capta fuerunt, et ipsum tenementum cum catallis esse facias in pace usque ad clausum Paschæ, et interim facias duodecim liberos & legales homines de visineto videre terram illam & nomina eorum imbrevari facias & summane illos per bonos summonitores quod tunc sint coram me vel Justic' meis parati inde facere recognitionem. Et pone per vadium et salvos plegios prædictum R. vel ballivum suum si ipse non fuerit inventus, quod tunc sit ibi auditurus illam recognitionem. Et habeas ibi &c. T. &c.

Cap. 34.

Brevia autem de nova disseisina diversis modis variantur secundum diversitatem tenementorum in quibus fuerint disseisine. Si autem aut levetur fossatum aliquod, vel prosterneretur aut si exalteretur stagnum alicujus molendini, infra assisam domini Regis ad nocumentum liberi tenementi alicujus secundum hæc brevia variantur in hunc modum.

Cap. 35.

Rex vic' salutem. Questus est mihi N. quod R. injuste et sine judicio levavit quoddam

dam fossarum vel prostravit, in illa villa ad
cumentum liberi tenementi sui in eadem
villa post ultimam transfretationem meam
in Normaniam. Et ideo tibi precipio quod
si prefatus N. fecerit te securum de clamore
suo prosequendo, tunc facias duodecim libe-
ros &c. videre fossatū illud et tenementū &
nomina eorum imbrevari facias. Et summo-
ne per bonos summonitores &c. ut prius.

Cap. 36.

Rex vtr' salutem. Questus est mihi N. qd'
R. injuste et sine iudicio exaltavit stagnum
molendini sui in illa villa ad nocumentum
liberi tenementi sui in eadem villa vel in al-
ia villa post ultimam transfretationem me-
am in Normaniam. Et ideo precipio tibi
quod si prefatus N. fecerit te securum de
clamore suo prosequendo, tunc facias duo-
decim liberos, &c. videre stagnum illud et
tenementum, &c. ut prius.

Cap. 37.

Præterea si facta fuerit dissei'na in com-
munia pasture tunc breve tale erit. Rex vic'
salutem. Questus est mihi N. qd' R. injuste
et sine iudicio dissei' vit eum de communi
pastura sua in illa villa, que pertinet ad libe-
rum tenementum suum in eadem villa vel
in illa alia villa post ultimam transfretatio-

Liber tertius decimus.

nem meam in Normaniam. Et ideo tibi precipio quod si præfatus N. fecerit te secum de clamore suo prosequendo tunc facias duodecim liberos &c. videre pastorem illam et tenementum et nomina eorum &c.

Cap. 38.

* In hac autem recognitione nullum effonium admittitur. Prima enim die siue venerit siue non is qui disseisinam fecit, procedat recognitio, quia hic nemini parcitur nec majori, neque minori nec etiam warrantus expectabitur. Si quis disseisinam talem in curia recognoverit, sed warrantum inde vocant, eo ipso remanebit recognitio et ille qui hoc recognoverit in misericordia domini Regis incidet, et postea summonebitur warrantus & erit placitum inter eum et alium qui eum super hoc nominavit warrantum. Illud autem sciendum quod semper victus siue fuerit appellans siue appellatus in misericordia domini Regis remanet propter violentam disseisinam. Præterea si appellans diem suum non fuerit prosequutus tunc quoque plegii in misericordiam domini Regis incident, simile quoque accidet circa personam alterius si se absentaverit ad diem statutum. Pena autem huiusmodi constitutionis est misericordia domini Regis
tan-

tantum. In recognitione autem est potest cum effectu desiderare is qui novam disseisinam probavit ut precipiatur vic' quod catalla & fructus per preceptum domini Regis vel ejus Justic' interim arrestatos faciat habere illi qui disseisinam probavit. In nulla autem recognitione alia mentio solet fieri per iudicium curiæ de catallis vel de fructibus. Et nisi vicecomes de fructibus & decatallis ei satisfacere providerit, tunc tale breve impetrabit is qui inde queritur.

Cap. 39.

Rex vic' salutem. Præcipio tibi quod justicies N. quod justè & sine dilatione reddat R. catalla sua, unde queritur quod ea cepit injustè & sine iudicio in libero tenemento suo in i'la villa infra disseisinam quam ei inde fecit infra assisam meam, unde ipse recuperabit seisinam coram Justic' meis per recognitionem de nova disseisina, sicut rationabiliter monstrare poterit quod ea habere debet, ne amplius, &c. I. &c.

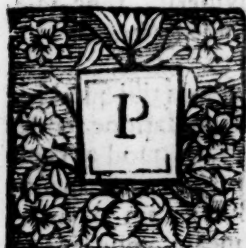
Ante Lib. 12. cap. 18. fol. 92.

HIC INCIPIT LI-
BER DECIMUS QUARTUS.

*De placitis criminalibus ad Coronam do-
mini Regis spectantibus.*

Capitulum I.

Lacita quæ ciuilibiter in
curia proponuntur, ha-
ctenus ex parte sunt
expedita. De crimi-
nalibus, restat tractan-
dum. Cum quis ita-
que de morte Regis,
vel seditione Regni,
vel exercitus, infamatur: aut certus appareat
accusator aut non: Si nullus appareat certus
accusator sed fama solummodo publica ac-
cusat, tunc ab initio salvo accusatus atta-
chiabitur, vel per plegios idoneos, vel per
carceris inclusionem. Deinde autem per
multas & varias inquisitiones et interroga-
tiones coram Justic' faciendas, inquiretur
rei veritas, et id ex verisimilibus rerum ju-
diciis, & conjecturis. Nunc pro eo, nunc
contra

contra eum qui accusatur, facientibus. Per legem apparentem purgandus est, vel omnino ab imposito crimine absolvendus. Si vero per huiusmodi legem super capitali crimine fuerit quis convictus, ex Regie dispensationis beneficio tam vite quam membrorum suorum ejus pendet judicium, sicuti in cæteris placitis de feloniam. Apparente vero certo accusatore ab initio, idem attachiabitur per plegios si quos habuerit quod placitum suum prosequetur. Sin autem plegios non habuerit, fidei sue religionis solet committi sicut in placitis omnibus de feloniam. Solet autem in talibus fides sufficere, ne nimie distractionis securitas, alios terreat a consimili accusatione. Accepta autem ab accusatore securitate de placito prosequendo, tunc is qui accusatur ut prædiximus per plegios salvos & securos solet attachiari, aut si plegios non habuerit, in carcerem detrudi. * In omnibus autem placitis de feloniam solet accusatus per plegios dimitti præterquam in placito de homicidio, ubi, ad terrorem aliter statutum est. Deinde autem dies solet partibus præfigi. Qua existente, essonia ritè currunt legitima ad ultimum autè accusatore proponente se vidisse,

Liber quartus decimus.

vel alio modo in curia probato certissime
se scivisse, ipsum accusatum machinatum
fuisse vel aliquid fecisse in mortem Re-
gis vel seditionem Regni, vel exerci-
tus, vel consensisse, vel consilium didis-
se, vel auctoritatem prestitisse, & hoc
ipsum juxta considerationem Curiae di-
rationare parato, accusato quoque con-
tra adversus eundem per omnia in Curia
legittime nepante, tunc per duellum solet
Placitum terminari. Et sciendum quod
ex quo fuerit duellum in hujusmodi placi-
tis vadiatum non potest alterutra par-
tium verbis in ipsius vadii datione propo-
situs, aliquid adjicere vel diminueri,
vel aliquatenus a proposito declinare vel
resilire, quin pro victo habetur, & lege
victi censeatur. Nec alio modo nisi de
licentia domini Regis vel ejus Justitiis
de cetero possunt sibi ad invicem recon-
ciliari. Si vero appellator victus fue-
rit, in misericordia domini Regis remanet,
que qualis sit in precedentibus dictum est
fatis, que etiam incommoda & quam infamiam
victus incurrat, satis supradictum est.
Si accusatus fuerit victus quale expectat ju-
diciu[m], paulo ante dictum est rebus insuper
&

&
red
* A
tion
tate
tach
tum
auter
tion
tis e
nare
placi
cium
fit s
miun
fract
per a
casu
per d
rum
onis
dum
fueri

*
The

& catallis suis omnibus confiscatis & hereditibus suis imperpetuum exheredandis. * Admittitur autem ad huiusmodi accusationem quilibet liber homo maior ætatem constitutus. Si quem appellaverit at-
tachiabitur is qui appellat ut supra exposi-
tum est. Rusticus quoque admittitur, mulier
autem in nullo placito de felonía ad accusa-
tionem admittitur, nisi in quibusdam excep-
tis casibus de quib⁹ infra dicetur. * Deeli-
nare autem potest accusatus in huiusmodi
placitis, per ætatem & per mahemii judi-
cium. Ætas autem talis debet esse, quod
sit sexaginta annorum vel supra. Mahe-
mium autem esse dicitur, ossis cujuscunque
fractio, vel teste capitis per incisionem vel
per abrasionem attenuatio. In tali autem
casu, tenetur se purgare is qui accusatur
per dei iudicium, scilicet per calidum fer-
rum vel per aquam pro diversitate condi-
tionis hominum, scilicet per ferrum calli-
dum si fuerit homo liber, per aquam si
fuerit rusticus.

Cap. 2:

* Placitum de occultatione ipsentii
Thesauri fraudulosa ubi certus apparet ac-
cusator,

Liber quartus decimus.

cusator, modo & ordine prædictis solet tractari. Ob infamiam autem non solet juxta legem terræ aliquis per legem apparentem se purgare licet aliter per assisam fieri possit. Nisi prius convictus fuerit vel confessus in curia aliquod genus metalli in loco proposito invenisse & recepisse. Si autem super hoc convictus fuerit, præsumptione contra eum faciente, tenebitur per legem apparentem se purgare, se nihil amplius ibi invenisse vel recipisse, cetera ut prius.

Cap. 3.

* De Homicido cum quis fuerit accusatus sub distinctione præmissa, judicium est ordinandum & procedendum. Sciendum tamen quod in hoc placita non solet accusatur per plegios dimitti, nisi ex Regie potestatis beneficio. * Duo autem sunt genera homicidii, unum est quod dicitur Murdrum, quod nullo vidente nullo sciente, clam perpetratur, præter solum interfectorem & ejus complices, ita quod mox non assequatur clamor popularis juxta assisam super hoc proditam. In hujusmodi autem accusatione non admittitur aliquis nisi fuerit

fuerit de consanguinitate ipsius defuncti, & tunc ira quod propinquior stipiti remotiorem a dirationatione excludat. Est et aliud Homicidium quod constat in generali vocabulo & dicitur simplex homicidium. In hoc etiam placito non admittitur aliquis accusator ad probationem, nisi fuerit mortuo consanguinitate conjunctus, vel homagio vel dominio, ita ut de morte loquatur sub visus sui testimonio. Præterea sciendum quod in hoc placito, mulier auditur accusans aliquem de morte viri sui si de visu loquatur. Quia una caro fuit vir et uxor. Et Magna carta generaliter admissum est quod mulier au-
cap. 33. tollit appellum feminae de omni morte præter mortem viri sui,
diatur accusans aliquem de injuria corpori suo inflata sicut inferius dicitur. In electione accusati erit, vel probationem ipsius mulieris sustinere contra se vel se per dei iudicium ab imposito crimine purgare. Compellitur etiam quandoque restatus de homicidio, legitimam subire purgationem, si turba sequente fuerit in iuga comprehensus, et hoc per juratam patriæ fuerit incuria legitime restatum.

Cap. 4.

* Crimen incendii sub præmissa forma

&

Liber quartus decimus.

& generali ordine procedit, tractatur, & terminatur.

Cap. 5.

* Crimen quoque Roberiæ sine specialibus intercurrentibus præteritur.

cap. 6.

* Raptus, crimen est quod aliqua mulier imponit viro, quæ proponit se à viro, vi oppressam in pace domini Regis. Teneatur autem mulier quæ tale aliquid patitur, mox dum recens fuerit maleficium vicinam villam adire, et ibi injuriam sibi illatam probis hominibus ostendere, & sanguinem si quis fuerit effusus & vestium scissiones, dehinc autem apud præpositum hundredi, idem faciat. Postea quoque in primo comitatu, id publicè proponat. Deinde autem super hac querimonia facta, iudicium ut prædictum est ordinabitur. Auditur itaque mulier in tali casu aliquem accusans, sicut & de qualibet alia injuria corpori suo illata solet audiri. Sciendum tamen quod in electione accusati erit in tali casu, vel onus purgationis subire, vel mulieris probationem contra se sustinere. Præterea sciendum quod si quis

in

in huiusmodi placito convictus fuerit, simili modo ac in predictis iudiciis de eo est iudicandum. Non enim sufficit post iudicium, malefactorem ipsum corruptam illam velle ducere in uxorem. Sic enim frequenter coniungeret, servilis conditionis homines generosissimas mulieris unius pollutionis occasione perpetuo sedare, vel generosos homines per mulieres ignobiles sedari, & ira claram eorum parentelam indecenter denigrari. Ante iudicium inde receptum est quod de licentia Principis, vel ejus Justic' cum parentum assensu, possunt mulier accusans et accusatus beneficio conjugii sibi invicem reconciliari.

Cap. 7.

* Generale crimen falsi plura sub se continet crimina specialia. Quemadmodum de falsis cartis de falsis mensuris, de falsa moneta, et alia similia quæ talem falsitatem continent, sup qua aliis accusari debeat & convictus condemnari. Et horum omnium accusationis modus et ordo ex precedentibus satis elici potest. Illud tamen norando quod si quis convictus fuerit de carta falsa, distringendum est utrum fuerit carta Regia
an

Liber quartus decimus.

an privata. Quia si carta regia, tunc is qui super hoc vincitur condemnandus est tanquam de crimine lese Majestatis. Si vero fuerit carta privata, tunc cum convicto mitius agendum est. Si ut in ceteris minoribus criminibus falsi in quorum judiciis, consistit eorum condemnatio, in membrorum, solummodo amissione, pro regia tamen voluntate et principalis dispositionis beneficio sicut ab initio dictum est.

cap. 8.

De furtis autem & aliis placitis que ad vicecomitem pertinent, quia secundum diversas diversorum comitatum consuetudines tractari habent & terminari, ad presens juxta propositi mei exigentiam quod principalem solummodo attendit curiam tractare non decuit.

Explicitus est Liber legum Angliæ.

Capi-

Capitula Libri Primi.

*De placitis quæ pertinent ad Curiam
Regis, vel ad vicecomitem. Et de
essoniis & aliis preparatoriis quæ solent in
placitis evenire usquequo ambe partes simul
appareant in Curia.*

- G**enera placitorum. Cap. 1.
Quæ crimina pertinent ad coronam
Regis & quæ crimina ad viceco-
mites. 2.
Quæ placita civilia Curia Regis tractantur. 3.
Quæ placita civilia per breve Regis perti-
nent ad vicecomitem. 4.
Quodlibet placitum de libero tenemento
vel feodo potest Rex trahere in Curiam
suam quando vult. 5.
Breve de summonendo aliquo ut alicui
reddat liberum tenementum vel veniat
inde responsurus in Curia Regis. 6.
Quid juris sit si actore & summonitoribus
venientibus : summonitus neque venit ne-
que

Tabula.

que se effoniatorem mittit ad diem statum vel si summonitus venerit vel non venerit infra tertiam summonitionem vel ad tertiam summonitionem. *Cap. 7.*

Breve per quod salvatur dies per Regem warrantum. *8.*

Quid juris sit si summonitus ad ultimum veniens omnes summonitiones negaverit. *9.*

Quod tribus vicibus continuis potest quicunque se effoniare. *10.*

Diverse species effoniorum. *11.*

De effonio de infirmitate veniendi & quod post tertium effonium poterit infirmus per literas suas responsalem pro se mittere & quid juris sit si neutrum fecerit. *12.*

Breve de seifando in manum Regis tementum illius qui tribus vicibus se effoniaverit & ad quartum diem nec venit, nec responsalem misit. *13.*

Breve de capiendis effoniatoribus ejusdem. *14.*

Item quarto summonendus est idem ut respondeat de Capitali placito et quare non warrantizavit effoniatorem suum. *15.*

Breve de summonendo plegio ejusdem effoniatoris. *16.*

Quid juris sit si predictus tenes venerit vel

Tabula.

- non venerit infra xv. dies postquam ejus
tenementum captum est in manum do-
mini Regis pro ejus surfisa. *Cap. 17.*
Breve de facienda seifina petenti pro surfisa
tenentis. *18.*
De effonio de infirmitate de reseantisa. *19.*
Breve de videnda infirmitate se effoniantis
per infirmitatem de reseantisa utrum sit
languor an non. *20.*
De eo q se effoniat nunc uno modo videlicet
p infirmitatem veniendi nunc alio videli-
cet per infirmitatē de reseantisa. *21.*
De tenente qui semel in Curia respondit &
inde dato ei die licite recessit et de surfi-
sis ejus se effoniando vel non effoniando
vel primo se effoniando & postea non ef-
foniando. *22.*
Quod effoniator sicut & dominus ejus ex-
pectandus est per quatuor dies. *23.*
Si effoniator se effoniaverit. *24.*
Non prodest tenenti venire post effonium
ejus receptum et postquam datus est dies
effoniatori et adversarius recessit à Cu-
ria. *25.*
De effonio de esse ultra mare. *26.*
De effoniis repentini casus ad salvandos iiij
dies quibus adversarius expectatur in
Curia. *27.*
De
- Q.

Tabula.

De effoniis diversis de esse in servitio Regis
circa mare vel ultra. Capitulum 28

De effonio quod dicitur de eadem villa
delictet quando quis se effoniat per mili-
tariam quando venit in villam illam ubi
est Curia Regis. Capitulum 29

De effonio de esse in peregrinatione. 30.

Quid juris est si tenens non venit ad pri-
mum diem quia forte non est summoni-
tus: vel si summonitus est, vicecomes
cum brevi Regis de summonitione faci-
enda non venit, vel si summonitores ab-
sint. 31.

De absentia & effoniis petentis qui standi
ad rectum plegios invenit. 32.

De absentia & effoniis petentis, & quid ju-
ris sit si nec venerit, nec se effoniat
sive dederit vel non dederit plegios de
clamore suo proseguendo. 33.

De absentia utriusque partis. 34.

Capitulum

Tabula.

¶ Capitula libri secundi. De his que solent contingere circa vel statim post ingressum litis & de diractione tenementi per duellum vel per magnam assisam & de campionibus, & de his que pertinent ad duellum vel ad magnam assisam.

Liber Secundus.

DE presentia utriusque partis et quando tenens potest vel non potest petere visum tenementi petiti et de novis ejus essoniis.

Cap. 1.

Breve de faciendo visu tenementi. 2.

De his que ad duellum pertinent et de campionibus, & de essoniis utriusque campionum & de pena victi. 3.

Breve de facienda seifina tenementi post finem duelli ipsi petenti si ejus campio victor fuerit. 4.

Si petentis campio victus fuerit tenens clamabit quietus. 5.

De magna assisa & ex quibus causis procedere habeat vel remanere. 6.

Commendatio magne assise, et quo ordine tenens pervenit ad beneficium ejus per breve Regis. 7.

Q 2

Bre-

Tabula.

Breve á tenente perquisitum de prohibendo
placito super tenemento contra eum in
Curia alicujus jam inchoato propter
magnam assisam superveniente. Ca. 8

Breve de prohibendo placito de libero ser-
vitio propter prædictam assisam. 9

Per breviam prædictam tenens pacem habet de
placito quod contra eum movit petens
donec per petentem perquiratur breve
de summonendis quatuor militibus ad
eligendum duodecim milites ad prædictam
recognitionem faciendam. 10

Breve á perente perquisitum ad summo-
nendos quatuor milites ad eligendum
duodecim milites ad prædictam recogni-
tionem faciendam. 11

De essoniis tenentis post hanc assisam sum-
monitam & qualiter quandoque major
quatuor milites quandoq; pauciores eli-
gant duodecim milites vel plures ad re-
cognitionem faciendam sive veniat sive
non veniat tenens. 12

De quibus rebus possit se quis ponere in
magnam assisam sive contra dominum
sive contra extraneum. 13

Quid contineatur in sacramento duodecim
militum electorum ad faciendam recog-
nitionem. 14

Bre-

Tabula.

Breve de summonendis xij militibus propter assisam electis ut veniant ad recognitionem faciendam, & de summonendo tenente. Cap. 15

Recognitio fiet die ad assisam capiendam præfixa siue veniat tenens siue non, nec essonium aliquod ei valet, secus est si se essoniaverit petens. 16

Quid juris sit si quidam juratorum sciant rei veritatem quidam non vel nulli eorum, & qualiter jurare debent. 17

Qualiter procedet Assisa ubi omnes duodecim de rei veritate sunt certi siue pro petente siue pro tenente. 18

De poena temere jurantium in magna assisa & quod ubi non potest esse duellum, ibi non potest esse hanc assisa, & contra. 19

Breve de facienda sciçna alicui de alio tenemento dirationato per hanc assisam. 20

Quid juris sit si nulli vel pauciores duodecim fuerint inventi qui rei veritatem sciunt. 21

Tabula.

¶ Capitula libri tertii. De Warrantis, & de duobus dominis per quorum unum se ad vocat petens, & per alterum tenens.

Liber Tertius.

DE diversis Warrantis ipsius tenentis in curia apparentis, et de effoniis eorum, vel si dicat rem suam non esse sed alterius.

Cap. I.

Warrantus cogitur venire ad curiam ad warrantizandū tenementē, vel ad ostendendū quare nō debeat warrantizare. 1.
Breve de summonendo warranto ad veniendum. 3.

Utrum warrantus per breve Regis summonitus possit se effoniare vel non, & quid juris sit si non venit ad warrantizandum tenentem. 4.

Quid juris sit quando quis omittit in curia vocare warrantum suum. 5.

Si tenens dicat terrā petītā esse de feodo unius domini, et petens de alterius, summonebuntur ipsi domini, et differri poterit placitum propter effonia illorum. 6.

Quid juris sit si domin⁹ tenentis concedat vel neget in curia terram petitam de feodo.

Tabula.

do suo esse. *cap. 7.*
Quid juris sit si dominus perentis idem con-
cedat vel neger. *cap. 8.*

*Capitula libri quarti. De advocacionibus
Ecclesiarum.*

Liber Quartus.

DE advocacionibus Ecclesiarum, & si
placitum fuerit de jure advocacionis,
vel de seifina ultime presentationis. *cap. 1*
Breve de summonendo eo qui deforciat
alii presentationem ecclesie. *cap. 2*
De seifina illius qui per breve prædianum est
summonitus, et quid fiet si non venerit. *cap. 3.*
Breve de capienda presentatione ecclesie
in manum Régis propter defectum possi-
dentis eam. *cap. 4.*
Qualiter seifina presentationis capienda est
in manum Régis, et postea a tenente re-
plegianda. *cap. 5.*
Quibus verbis placitum fiet de jure advoca-
tionis, et de dirationatione ejus per du-
ellum vel per magnam assisam. *cap. 6.*
De placito super presentatione Ecclesie non
vacantis. *cap. 7.*

Q 4.

Breve

Tabula.

Breve de summonenda persona Ecclesie non vacantis, et de summonendo advocate. cap. 8

Si persona Ecclesie vel possidens presentationem non venerit ad diem statutum vel se effoniauerit, & cum persona venerit advocet se vel per petentem vel per possidentem, & si is vel ille concesserit vel negaverit quod persona dixerit. 9

Quicumque advocatorum presentationem evicerit persona sua Ecclesiam retinebit. 10

Quid juris sit si victus de jure advocacy perquirat assisam de presentatione ultimæ personæ. 11

Si duo clerici contendant in Curia Christianitatis super aliqua Ecclesia qui advocent se per diversos advocatos placitum eorum differetur petente altero advocatorum per breve Regis donec unus eorum evicerit in Curia Regis. 12

Breve de prohibendo placito in Curia Christianitatis de Ecclesia donec dimissionetur advocatio in Curia Regis. 13

Breve item de prohibendo placito prædicto, et de summonendis prædictis Judicibus

Tabula.

cibus Ecclesiasticis, si super prohibitionem prioris brevis processerint in predicto placito, et de summonendo illo qui alium trahit in causam in Curia Christianitatis:

14

¶ *Capitula Libri quinti. De questione status & de Nativis.*

Liber quintus.

Placitum de questione status quando, scilicet liber petitur in servum vel servus proclamat libertatem. *Cap. I*

Breve per quod qui petitur in servum, & dicit se liberum patrem habere in comitatu ut in Curia Regis questio hæc dijudicetur. 2

Quid juris sit si petens vel petitus ad diem non venerit, vel si se effoniaverit vel non. 3

Pet consanguineos liberos vel servos probatur vel improbat in curia libertas vel servitus in quo placito duellum locum non habet. 4

Quibus modis perducitur servus ad libertatem, vel in ea se tuetur, sed non omnino habet.

Tabula.

habebit privilegia liberi hominis. 5.
Ex quali patre vel matre nascitur natus,
et de partitione puerorum inter dominos. 6.

¶ *Capitula libri sexsi. De Dotibus.*

Liber Sextus.

QUanta, & qualis, & ex quibus rebus
debeas esse rationabilis dos. *Cap. 1.*
Item de eodem plenius et quando ampliat
tur dos ratione quæstus vel non. 2.
Vir sed non uxor de dote facere poterit
quicquid voluerit. Et si uxor contradixe
rit post mortem viri, dotem amitter. 3.
Qualiter mortuo viro uxor possit ingredi
dotem suam nominatam. 4.
Breve de recto ad warrantum pro adipis
cenda parte dotis quæ abest. 5.
Placitum de recto de parte dotis alienata
deducitur in curia warranti vel in comi
tatu cum ipse defecerit de recto, & ab
inde in curia Regis trahitur si Iusticiis
placuerit. 6.
breve de transferendo placito de parte do
tis a comitatu in curiam Regis. 7.
Sicut prædicta loquæla, ita et omnis alia
cum

Tabula.

- cum Justiciis placuerit transfertur a comi-
tatu ad curiam Regis, et qualiter loquela
hæc de parte dotis ibi deduci debeat. 8.
- Breve de summonendo hærede defuncti ad
warrantizandum dotem. 9.
- Quid juris sit si hæres summonitus nec ve-
nit, nec se effoniaverit. 10.
- Quid juris sit si hæres ad curiam veniens
concedat vel neget quæ mulier dicit de
parte dotis. 11.
- Si villa detur in dotem cum omnibus par-
tibus suis cui aliqua ejus pertinentia de-
est tempore dotationis sed postea perqui-
ritur. 12.
- Si vir dotem uxoris alienaverit, hæres ejus
eam deliberabit vel excambiabit. 13.
- Si tota dos alienata fuerit placitum ab initio
erit in Curia Regis. 14.
- Breve de summonitione facienda, propter
dotem de qua nihil a muliere habetur. 15.
- Quod necessaria sit hæredis præsentia, ubi
placitatur de dote, & per quod breve
summonebitur. 16.
- De placito Dotis nominare aut non nomi-
nate, & si dos non fuerit nominata quæ
debeant dividi inter mulierem & hære-
dem, et quæ non ut habeat mulier dotem.
ra.

Tabula.

rationabilem, et de diversis casibus quæ circa dotem emergere solent.	17
Breve de Dote amensuranda si major est dote rationabili.	18

¶ *Capitula libri septimi. De Heredibus legitimis & Bastardis masculis sive feminis majoribus sive minoribus, & de custodia, & privilegio minorum & de ultimis heredibus qui sunt domini cum feodum cadit in manum eorum & de heredibus intestati & de usurariis & eorum heredibus, & de maritagiis, & aliis donationibus antecessorum & eorum testamentis & debitis que omnia heredes eorum tenentur warrantizare.*

Liber Septimus.

DE donationibus quæ sunt de hereditate vel questu in maritagiis vel serviētib; pro servitio vel collegio tempore sanitatis vel infirmitatis vel bastardo filio vel mulierato, et de questionibus juris circa has donationes, et de donationibus episcoporum et prælatorum. *Cap. I*
Quod heredes debent warrantizare donationes antecessorum. *2*
Multiplex distinctio heredum sive fuerint mas-

Tabula.

masculi five foeminae, et de juribus earum
et qui hæredes aliis preferuntur, et distin-
ctio hereditatum quando dividitur hære-
ditas inter hæredes et quando non. 3

De hære dibus ex transverso venientibus
qui eorum aliis preferantur. 4

Quod hæres debeat testamentum antecesso-
ris servare et ejus debita reddere & qui
possunt facere testamenta et de quibus
& quantis rebus et quibus personis. 5.

De testibus & executoribus testamentorum. 6

Breve de faciêdo stare rationabilem divi-
sam. 7

De placito de divisa mortuorum & quod fi-
eri habeat in Curia Christianitatis. 8

De hæredibus majoris & minoris ætatis, &
de jure majorum & privilegio in custodia
minorum. 9

Quod hæredes debeant esse in custodia Re-
gis vel aliorum capitalium dominorum. 10

In quorum custodia debeant esse hæredes
Sokomannorum. 11

De jure mulierum hæredum & viduarum
& custodia earum & quorum assensu nu-
bere debent. 12

Ba-

Tabula.

Bastardus et qui non est natus de legitimo
matrimonio h̄res esse non potest, et qd'
placitum de bastardia in curia Christiani-
tatis agitur. *Cap. 13.*

Breve de bastardia per quod de Bastardia
placitatur in Curia Christianitatis. *14.*

Quando aliquis dicendus est rectus h̄res
aut bastardus. *15.*

De h̄redibus bastardi vel intestati vel usu-
rarii et de catallis eorum. *16.*

Ex quot et quibus causis civilibus sive cri-
minalibus cadunt catalla vel h̄redita-
tes in manus Regis vel dominorum qui
tunc dicuntur ultimi heredes. *17.*

Distinctiones et jura maritagiorum & in
qua curia placitari debent. *18.*

¶ Capitula

Tabula.

¶ *Capitula libri octavi. De concordia facta in Curia & de chirographis concordiam continentibus et de recordis curie vel curiarum si alterutra partium concordiam & finem factum in curia infregerit.*

Liber Octavus.

DE concordia facta in Curia Regis. Ca. 1
Forma cuiusdam Chirographi Curie Regis de causa in Curia Regis terminata.

2.
Forma alteriusmodi Chirographi Curie Regis de Causa in Curia minori terminata sed in Curia Regis recordata.

3.
Breve de observando fine facto in curia Regis si alterutra partium infregerit vel Chirographo communi contradixerit.

4.
Breve de observando fine facto in Curia Regis alterutra partium jam infracta.

5.
Breve de summonendis iusticiis itinerantibus ad faciendum in Curia recordum concordie coram eis facte.

6.
Breve de recordo comitatus transmittendo ad Curiam de supradicta loquela coram iusticiis itinerantibus deducta.

7.
De recordis Curie & quod eis semper est
Ran-

Tabula.

standum et de recordis aliarum curiarum
& quod eis non semper est standum nisi
in casibus, & de iudicio illarum si falsum
dicatur ab alterutra partium. *Cap. 9*

Breve item de quo supra, id est de recordo
comitatus ex consensu partium trans-
mittendo ad Curiam de aliqua loquela.

IO

Item de recordis minorum curiarum factis
in Curia Regis causa consilii capiendi &
de recordis comitatus in casibus quibus-
dam.

II

*¶ Capisula libri noni De homagiis & rele-
vis, & servitiis, & auxiliis, & de purpro-
suriis limitibus invasis.*

Liber Nonus.

DE homagiis & relevis, & quando &
quo & qualiter, & quibus dominis fieri
debet homagium & relevium, & quid &
debet homo domino suo ex homagio
quid dominus poterit sua autoritate sine
breve Regis copere vassallum respondere
ei in curia sua si ibiq; aliquid egerit erga
dominū contra homagiū suū et si servitium
ei debitū de terra sua non fecerit.

*I
De*

Tabula.

De quibus rebus fiant homagia & quibus non. Cap. 2

Quibus personis fiant homagia & de releviis questio. 3

Item de homagiis & releviis & quando & a quibus, et quibus dominis fieri debeant vel non debeant homagia et relevia & quid debeat homo domino suo vel non, ex homagio novo vel veteri & de warrantizatione tenementi dari pro servitio vel homagio alicui. 4

Breve de recipiendo homagio & rationali relevio. 5

Utrum quis cogitur vel non cogitur recipere homagium & relevium alterius. 6

Breve de summonenda magna assisa quam vassallus in ea se ponit contra dominum suum petentem ejus hæreditatem per breve Regis de recto & nolentem ejus homagium inde recipere. 7

Utrum possit dominus cogere in Curia sua vassallum autoritate propria sine brevi Regis prestare sibi auxilium & servitia & relevia. 8

Breve de justiciando vassallo ad redenda domino prædicta si ipse dominus impotens est illum per se justiciare. 9

R

De

Tabula.

De placito prædicto per prædictam breve
inter dominum & vassallum in comitatu
et quod misericordia cujusslibet placiti
quod in comitatu deducitur vic' debetur.

Cap. 10

De purpresturis quas quis facit contra Re-
gem vel contra dominum suum vel con-
tra alium quemlibet & de misericordia
Regis qualis sit.

11

Breve de justiciando tenente alicujus standi
ad rectum domino suo in Curia domini
sui de purprestura quam contra eum fecit.

12

Item de purpresturis contra dominum vel
alium quemlibet de limitibus invasis.

13

Breve de faciendis rationabilibus divisis in-
ter diversa tenementa.

14

¶ Capitula

Tabula

¶ Capitula libri decimi. De debitis laicorum
qua debentur ex diversis contractibus videli-
cet ex venditione, emptione, donatione, mu-
tuo, commodato, locato, conducto & de ple-
giis & vadiis mobilibus sive immobilibus &
de cartis debita continentibus.

Liber Decimus.

Placitum de debitis laicorum. **Cap. I**
Breve de summonitione facienda prop-
ter debita reddenda. **2**

Qualiter distringendus est debitor ut veniat
de debito responsurus & de debito quod
debet sub plegiorum datione. **3**

Breve de summonendo plegio debitoris ut
reddat pro eo si ipse defecerit. **4**

Si plegii apparentes in Curia confiteantur
vel negent omnes vel quidam plegiation-
em et de jure plegiorum et de conten-
tione inter ipsos & quando habent re-
gressum ad eum quem plegiaverint &
quando non. **5**

De debito qd' sub vadii positione debetur:
et de distinctione & jure vadiorum. **6**

Breve de summonendo debitore de vadio
acquietando versus creditorem cum ter-

Tabula.

minum statutum preterit.

Cap. 7

Si debitor apparens in curia confiteatur vel neget vadium suum esse vel debitum accepisse & de jure vadtorum & de diversitate eorum sive sunt mobilia sive immobilia.

8

Breve de summonendo creditore de restituendo vadio debitori.

9

Si creditor apparens in curia dicat se vadium tenere ut vadium vel ut feodum suum.

10

Si creditor per debitorem vel per alium a seifina vadium ceciderit illud non recuperabit.

11

Si creditor petat quod sibi detur per fidem vel per testes vel per duellum vel per cartam & qualiter probatur vel improbat cartam & quot modis quis convictus cadit in misericordiam Regis.

12

De his quæ debentur ex causa commodati.

13

De his quæ debentur ex causa emptionis vel venditionis, & si res empta fuerit tradita vel non, vel pretium vel arte date, et ad quem spectat vitium vel periculum rei emptæ.

14

De warrantizatione rei immobilis vel mobilis vendite vel donate sive fuerit furtiva vel non.

15

Breve

Tabula.

Breve de attachiando eo qui clamatur warrantus rei furtive. *Cap. 16*

De incerto warranto rei furtive, & de generali probatione in Curia rei empte vel commodate. *17*

De his que debentur ex causa locati vel conducti, & quod de prædictis privatis contractibus non se intromittat curia Regis. *18.*

¶ *Capitula libri undecimi. De responsalibus qui loco dominorum ponuntur in Curia ad lucrandum vel perdendum pro eis.*

Liber undecimus.

Qualiter ponantur responsales in Curia loco dominorum suorum. *Cap. I*

Breve de recipiendo responsalem in alia curia quem constituit dominus ejus in Curia Regis responsalem pro eo. *2*

Quod responsali suo tantum & non domino possunt essonia, & de removendo primo responsali & alio substituendo, & quis quem poterit ponere responsalem. *3*

Dominus tenere cogitur quod responsalis
R 3 *fi. cit*

Tabula.

fecerit nec gravatur responsalis licet dominus non sit solvendo. *Cap. 4*

Qui possunt vel non possunt responsalis fieri vel facere per literas, vel sine & an responsalis possit facere pro se responsalem vel pro domino. *5*

¶ *Capitula libri duodecimi. De placitis de recto, & de diversis brevibus Regis de recto vicecomitibus vel dominis feodi directis super diversis casibus.*

Liber Duodecimus.

PLacita de recto quandoque ad initio tractantur in Curia Regis quandoque ex minoribus curiis ex post facto ad eam transferuntur ex pluribus causis. *cap. 1*
Nemo potest alium trahere in placitum de libero servitio vel tenemento sine brevi Regis directo ad dominum de quo clamat tenere. *2*

Breve de recto pro tenemento libero ad dominum de quo quis clamat tenere. *3*

Breve de recto pro redditu libero ad eundem. *4*

Breve de recto pro tenemento vel redditu libero. *5*

Placita

Tabula.

Placita cuiusque Curie secundum consuetudines suas agitantur. Cap. 6

Quo ordine & quomodo & in quo loco debeat petens probare Curiam aliquam sibi de recto defecisse antequam transferat loquelam suam ad comitatum vel ad Curiam Regis, et quid juris erit si eam transferat sine probatione defectus ipsius Curie.

7
Ad dominum de quo quis clamat tenere debet breve de recto dirigi, & quid juris sit si petens de uno clamat tenere, & tenens non de illo sed de alio teneat. 8

Que placita de recto ad Vicecomitem pertinent, de quibus brevia inferius ponuntur. 9

Breve de recto de non vexando tenente indebitis consuetudinibus & serviciis. 10

Breve de nativis & fugitivis. 11

Breve de averiis replegiandis que capta sunt pro indebitis consuetudinibus donec loquela audiat in comitatu. 12

Breve de pastura amensuranda inter aliquos secundum quantitatem feodorum eorundem. 13

Breve de assiamendis consuetis habendis in bosco & pastura in liberis tenementis. 14

Breve ne capitali dominus indebitis consuetudinibus

Tabula.

- consuetudinibus vexet tenentem sui tenentis,
& de averiis ejus replegiandis donec lo-
quela audiat in curia Regis. 15
- Breve de faciendis rationabilibus divisio in-
ter duo tenementa. 16
- Breve de facienda divisa mortui stare. 17
- Breve de reddendis catallis quæ capta sunt
in tenemento, cum ipso tenemento Cu-
jus petens recuperaverit seisinam per
recognitionem novæ disseisinæ. 18
- Breve ne quis negotium quod sibi a Rege
vel a Justiciis attornatum est faciendum,
alii vel aliis attornet faciendum. 19
- Breve de rationabili dote habenda, & ne de
catallis defuncti fratri divisa donec ejus
debita persoluantur. 20
- Breve de prohibendo placito in curia Chri-
stianitatis de laico feodo. 21
- Breve de attachiando illo qui alium trahit
in placitum de laico feodo suo in Curia
Christianitatis, & de prohibendo alio ne
placitum illud sequatur. 22
- Placito comitatum: quia ibi diversis mo-
dis deducuntur, pro diversitate consue-
tudinū illorū in hoc libro omittuntur. 23
- Si breve de recto plus vel minus vel aliter
contineat quam deberet, vel si circa no-
men

Tabula.

men vel servitii quantitatē in eo erretur.

24

Nemo cogitur respondere in placito de suo libero tenemento sine brevi Regis, nisi fuerit tenementum ecclesie, quod quidem placitum in feodo ecclesie deducetur, nisi recognitio inde petatur an sit ecclesiasticum vel laicum.

25

¶ *Capitula libri decimi tertii. De placitis per Assisas & recognitiones, & de diversis disseisinis.*

Liber tertius decimus.

Post placita de reāo agitur hic de placitis seisinis per recognitiones.

Cap. 1.

De diversis recognitionibus.

2.

De morte antecessoris cujus heres major est.

3.

Breve de morte antecessoris qui obiit in peregrinatione.

4.

De morte antecessoris cujus heres minor est.

5.

Breve de morte antecessoris qui habitum religionis assumpsit.

6.

Quo ordine perveniatur ad hanc assisam de morte antecessoris, et de essoniis tenentis.

7.

Breve de facienda seifina petenti post recognitionem

cognitionem factam.

ca. 8

Post feisinam tenementi & catallorum in eo inventorum petenti factam remanet placitum de recto petenti.

Si feisina adjudicata fuerit tenenti absenti remanet placitum de recto petenti.

Qualiter procedet hæc assisa cum uterque tunc litigantium major fuerit & præsens in Curia, vel pro quibus articulis a tenente petenti objectis remanere debeat.

Qualiter procedet hæc assisa cum uterque fuerit minor vel solum petens.

Qualiter procedet vel remanebit hæc assisa cum solus tenens fuerit minor.

Breve de summonenda recognitione utrum pater minoris contra quem alius petit recognitionem de morte antecessoris seiscitus fuerit de aliquo tenemento die quo obiit ut de feodo vel ut de warda.

Item qualiter procedet vel remanebit hæc assisa cum solus tenens fuerit minor.

Breve de summonenda recognitione utrum aliquis sit infra ætatem vel non.

Quid juris sit si prædictus qui minorem se dixit per hanc recognitionem judicetur esse major vel minor.

De

Tabula.

- De recognitione de ultimis præsentationi-
bus personarum. *Cap. 18*
- De effoniis hujus recognitionis, et de jure
ejus, & qualiter, & quibus rationibus
procedat vel remaneat. *19*
- Breve de summonenda recognitione de ul-
timis præsentationibus personarum. *20*
- Breve de summonenda recognitione utrum
ultima præsentatio alicujus ecclesiæ facta
fuerit ut de feodo vel ut de warda. *21*
- Quid juris sit si per recognitionem vel hoc
vel illud judicetur. *22*
- De recognitione utrum aliquod tenemen-
tum sit laicum vel Ecclesiasticum. *23*
- Breve de summonenda recognitione utrum
aliquod tenementum sit laicum vel Ec-
clesiasticum. *24*
- De effoniis hujus recognitionis & de jure
ejus & quod eisdem rationibus procedit
vel remanet quibus aliæ supradictæ re-
cognitiones. *25*
- De recognitione utrum aliquis obierit scifi-
tus de aliquo tenemento ut de feodo vel
ut de vadio ubi verus hæres est petens. *26*
- Breve de summonenda recognitione utrum
aliquis teneat aliquod tenementum in
feodo vel in vadio ubi verus hæres est pe-
tens. *27*
- Item*

Tabula.

Item de recognitione prædicta ubi verus hæres est tenens. Cap. 28

Breve de summonenda recognitione utrum quis obierit seifitus de tenemento aliquo de feodo vel ut de vadio ubi verus hæres est tenens. 29

Quid juris sit si per recognitionem vel hoc vel illud probetur & an expectandis sit warrantus in hac vel in alia recognitione. 30

De tribus recognitionibus residuis simul videlicet utrum quis sit infra ætatem vel non & utrum quis seifitus fuerit de aliquo tenemento libero de quo obiit an de feodo vel de warda & utrum quis presentavit ultimam personam occasione feodi sui vel warde. 31

Breve de nova disseisina de libero tenemento. 32

De recognitione de nova disseisina quæ ad arbitrium Regis quandoque sit major quandoque minor. 33

Breve de nova disseisina de libero tenemento. 34

Brevia de nova disseisina varianti secundum diversitatem tenementorum in quibus fiunt disseisine. 35

Bre-

Tabula.

Breve de nova disseisina de fossato levato
vel prostrato. 36

Breve de nova disseisina de stagno molen-
dini exaltato. Cap. 37

Breve de nova disseisina de communi pasto-
ra. 38

De jure et pertinētiis et effectu hujus recog-
nitionis per quam cum tenemento etiam
catalla in eo capta recuperantur. 39

Breve de reddendis catallis quæ capta sunt
in tenemento cum ipso tenemento cujus
petens recuperabit seisinam per hanc re-
cognitionem. 40

¶ *Capitula libri quarti decimi. De placitis de
criminibus quæ ad coronam Regis spectant.*

Liber quartus decimus.

DE placito de crimine lese Majestatis
cum videlicet quis famatur vel accu-
satur quod machinatus sit in mortem Re-
gis vel in seditionem Regni vel exercitus.

I

De placito de occultatione inventi thesauri
frandulosa. 2

De placito de homicidio sive sit murdrum
sive aliud homicidium. 3

De

Tabula.

De placito de crimine incendii.	Cap. 4
De placito de crimine Robarie.	5
De placito de crimine raptus.	6
De placito de crimine falsi.	7
Placitum de furtis ad vicecomites pertinet.	8.

FINIS.

